



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

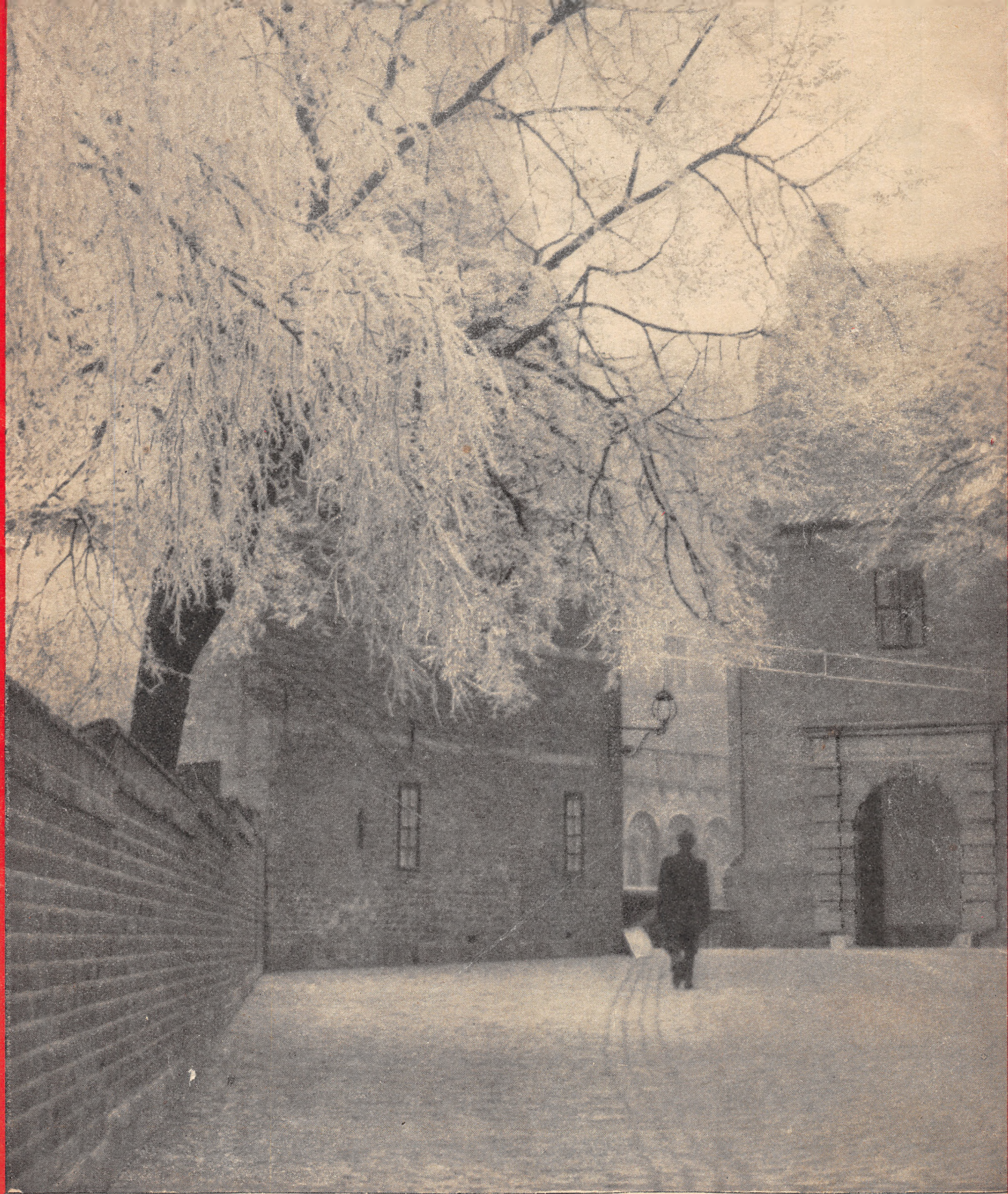
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

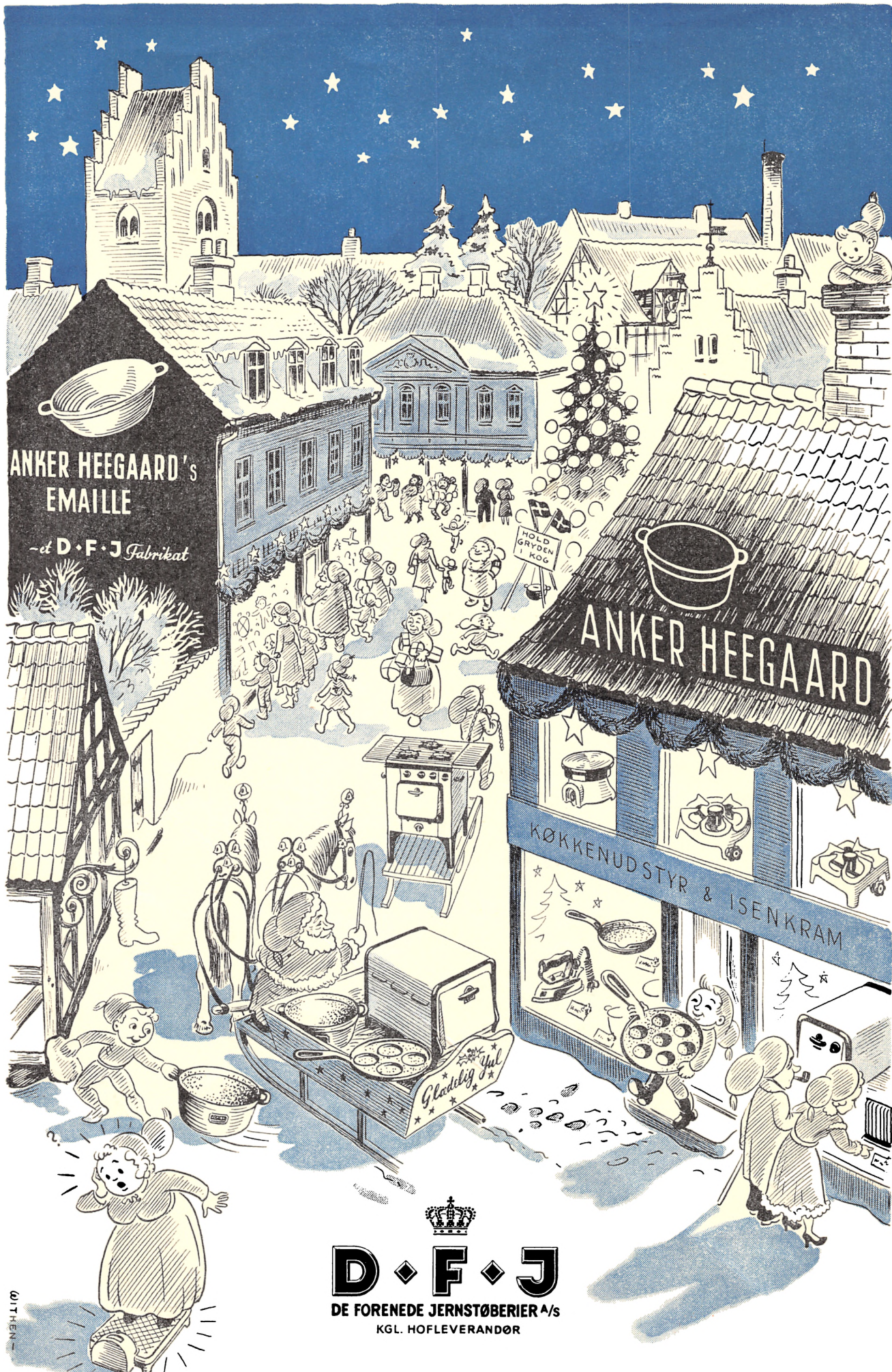
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



Jul i Nordsjælland



ANKER HEEGAARD'S
EMAILLE
-et D.F.J. Fabrikat

ANKER HEEGAARD
KØKKENUDSTYR & ISENKRAM

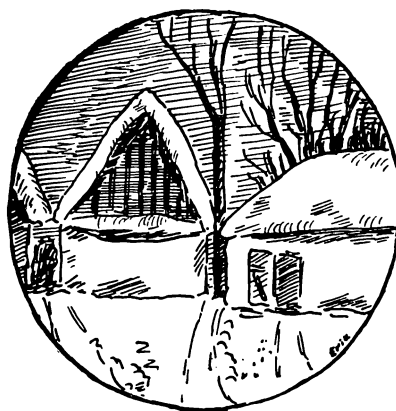
D ♦ F ♦ J
DE FORENEDE JERNSTØBERIER A/S
KGL. HOFLEVERANDØR

JUL
I
NORDSJÆLLAND

UDGIVET AF
ERLAND GRIBSØ OG ERIK GRIBSØ

1951

ELLEVTE AARGANG



HILLERØD
C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
OSWALD TERKELSEN

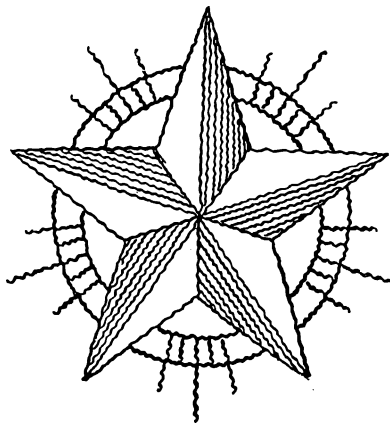
INDHOLD

Stille Nat, hellige Nat	3
En kulturhistorisk Bedrift i Nordsjælland. Af August F. Schmidt	5
Træk fra Forsker- og Samlerarbejdet i Nordsjælland. Af Anders Uhrskov	8
Kronborgs Bygherre var bedre end sit Rygte. Af Borella-Hansen	10
Hvid Jul i Gribskov. Af Harald H. Lund	14
Fra Pinse til Mikkelsdag —. Beretning fra ældre Tidens Horns Herred. Af Camilla Ravn	16
Hirschholm-Sommeren 1771. Caroline Mathildes sidste danske. Af Niels Friis	19
Nordsjællandske Skæmtesprog	22
Malajdrengen, — og hans nordsjællandske Efterkommere. Af Aage Hastrup.	24
Kendte - og mindre kendte - Frederiksværkere. Af L. M. Thomassen. . . .	27
Den gamle Mejeribestyrer fra Stenløse fortæller. Af L. P. Larsen	30
Chr. Winther og Nordsjælland. Af Erland Gribsø	33
Et lille Samfund omkring en nordsjællandsk Rytterskole. Af J. Elbo. . . .	37
Særprægede Dyr i Nordsjælland. Af Hans Hvass	40
Kikhavn, det ældste Fiskerleje paa Halsnæs. Af Carl Jørgensen.	42
Dagny, - Digterpræstens Datter fra Frederiksborg. Af Arne Rosted. . . .	44
Sensommer-Morgen ved Kregme Strand. Af Jan Pender Schmidt. . . .	46
Julenissens Avislæsning.	47
»Jul i Nordsjælland«s Præmieopgaver	48



Forsidebilledet:

Vinterdag ved Frederiksborg Slot
Foto af H. H. Heje Jørgensen, Hillerød



STILLE NAT, HELLIGE NAT GLADE JUL, DEJLIGE JUL

*F*or et halvt Hundrede Aar siden blev den skønne Salzachdal i Østrig ramt af en Katastrofe: Salzachfloden oversvømmede Dalen og ødelagde den lille Bjergby Oberndorf. Den Slags havde man hørt før, men Navnet Oberndorf udløste blandt Musikelskere i alle Lande en Bølge af Sorg — og samtidig en Bølge af Vilje til Hjælp. I Oberndorf var Verdens mest kendte og mest elskede Julesalme blevet til, baade Ord og Toner! Oberndorfs fattige Bjergbønder og Flodskippere skulde hjælpes. Og de blev det. Ved en Pengeindsamling i alle fem Verdensdele.



Ved Sct. Nicolaus' Kirke i Oberndorf var der i 1818 en Præst, der hed Joseph Mohr og en Skolelærer og Organist, som hed Franz Xavier Gruber. De opdagede et Par Dage før Julehøjtiden, at Musene havde gnavet Kirkens Orgelbølge i Stykker. En Juleaften i Kirken uden Musik kunde hverken Præsten eller Organisten tænke sig, og saa skrev Mohr „Stille Nacht, heilige Nacht“, som Gruber komponerede Melodien til. Ved Midnatsmessen Juleaften 1818 sang de to — til Mohrs Guitarakkompagnement — den nye Salme. Menigheden lyttede betaget, og snart nynnede alle med paa den skønne Melodi.

Lige efter Nytaar kom en Orgelbygger til Oberndorf for at reparere Orgelbælgen, og da Arbejdet var endt, satte Franz Gruber sig til Orgelet og spillede „Stille Nacht, heilige Nacht“. Orgelbyggeren spurgte, hvor den dejlige Melodi stammede fra. Saa fik han dens Historie fortalt, skrev Tekst og Noder af — og med ham bredte Salmen sig fra Sted til Sted. Den kom ogsaa til den lille By Zillerthal i Tyrol, hvor to Brødre og to Søstre boede. De drev Handskemageri som Husflidsarbejde, men meget musikalske, som de var alle fire, optraadte de om Aftenen med Sang og Musik i Omegnen, snart her, snart der. De forelskede sig som alle andre i Grubers Melodi og tog Salmen paa deres Program. Og saa gik den sin Sejrs gang fra By til By og fra Land til Land.



Den naaede omsider ogsaa til Danmark, oversat af A. P. Berggreen:

- | | | |
|------------------------------|-----------------------------------|----------------------------------|
| 1. Stille Nat, hellige Nat! | 2. Stille Nat, hellige Nat! | 3. Stille Nat, hellige Nat! |
| Tavs er nu Livets Larm! | Hyrders Flok lytted glad, | Jesu Krist! Kærlighed |
| Kun de fromme, de hellige to | da det lød i Engles Kor: | blidt omsvæver din Barnemund, |
| vaage kærlig for Barnets Ro. | Eder en Frelser er født paa Jord! | Ja, med dig slog Frelsens Stund, |
| Sov i Marias Arm! | Hist i Davids Stad! | kom til Jorden Fred! |



I 1840 skrev B. S. Ingemann en helt ny, dansk Tekst til den folkekære Melodi:

- | | |
|---|--|
| 1. Glade Jul! — dejlige Jul!
Engle flagre bag Sky i Skjul —
hid de nu flyve med Paradisgrønt,
og hvor de see, hvad for Gud er kjønt,
lønlig iblandt os de gaae. | 3. Fred paa Jord! — Fryd paa Jord!
Jesusbarnet iblandt os boer.
Englene sjunge om Barnet saa smukt:
Han har os Himmerigs Dør oplukt!
Salig er Englenes Sang! |
| 2. Julefryd! — evige Fryd!
Budskab bringes med himmelsk Lyd —
det er Engle, som Hyrderne saae,
dengang vor Herre i Krybben laae —
Evig er Englenes Sang! | 4. Salig Fred — himmelsk Fred
toner Julenat til os ned.
Englene flyve til store og smaa,
sjunge om ham, som i Krybben laae —
fryd dig hver Sjæl, han har frelst! |

Man lægger Mærke til, at der i den Gengivelse, som findes i Salmebogen (Nr. 148), er enkelte Afvigelser fra Originalen.



Da Franz Gruber og hans Kone Juleaften 1818 ad den snedækte Landsbygade og i Stjerne-
skær gik hjem fra Kirke, var hun saa bevæget, at Taarerne stod hende i Øjnene.

— Men Hannerl, græder du? spurgte Gruber.

— Ja, lidt . . .

— Hvorfor dog?

— Aah, Franz, den Sang vil leve, naar vi to ikke er mere!

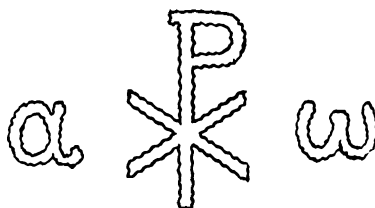


Hun fik Ret!

Mohr døde i 1848, Ingemann i 1862 og Franz Gruber i 1863. Men Sangen lever!

Prøv en stille Stund, i Mørkningen selve Juleaften, at lukke op for Radioen. Tonerne fra
„Stille Nat, hellige Nat“ vil da, dæmpet og inderligt, vælde ud i Stuen fra Alverdens Stationer!

Med den Melodi synges og spilles Julen ind overalt, hvor „det kimer i fjerne Riger“.



EN kulturhistorisk BEDRIFT

i Nordsjælland



AF AUGUST F. SCHMIDT

I Anledning af Forfatteren, Overbibliotekar Anders Uhrskovs 70 Aars Fødselsdag den 30. December 1951 har Forfatteren August F. Schmidt til »Jul i Nordsjælland« skrevet om Uhrskovs mangesidede Arbejde i Nordsjælland.



En af Anders Uhrskovs Bedrifter: Nordsjællandsk Folkemuseum, det gamle Husmandssted, i Hillerød, indviet 1. April 1925.

ANDERS KRISTENSEN UHRSKOV er fra Tørring Sogn nordvestlig for Vejle. Her blev han født 30. December 1881 som Søn af Kristen Uhrskov (1843—1919) og Hustru Kirsten Nielsen (1853—1934). Han voksede op i grundtvigsk Milieu, og dette har paavirket ham for Livet. Det er en gammel Bondeslægt, Anders Uhrskov har sit Udspring fra, hvad man kan finde alle ønskelige Oplysninger om i hans Bog: »Uhrskovgaard og Slægten Uhrskov« (1944), og om hans Forældre og hans Barndomshjem er det lærerigt at læse i den smukke Bog: »Han var min Fader« (1948), hvor Uhrskov navnlig fortæller meget om sin blinde Fader. Begge hans Forældre var betydelige og begavede Folk, og fra det lille Husmandshjem, som de havde, har Sønnen Anders Uhrskov medtaget ud i Livet en rig Skat af Minder. Hjemmet har uden Tvivl præget ham stærkt, og det er skønt at tænke paa, at han nu en Del oppe i Aarene har kunnet faa Stunder til at skrive de to nævnte Bøger om sin vidtforgrene Slægt og sin Fader og Moder. I dette slægtshistoriske Forskningsarbejde afslører Uhrskov meget af sin Karakter og sine Interesser.

Kristen og Kirsten Uhrskovs læselystne og begavede Søn kom paa Gedved Seminarium, hvorfra han tog Lærereksamen i 1902. Derefter var han Lærer ved Sdr. Friskole i Odense 1902—04, ved forskellige Skoler i Hillerød og Omegn 1904—07, hvorefter han blev knyttet til *Frederiksborg Højskole*, hvor han i Tiden 1907—34 var en meget skattet og livfuld Lærer. Samtidig var han i Aarene 1910—21 Forstander for Hillerød Handelsskole. 1933 blev han Bibliotekar ved *Hillerød Folkebibliotek*, Overbibliotekar 1943.

Den 18. Maj 1909 blev Anders Uhrskov gift i Odense med *Signe Jakobsen Østergaard*, født 14. September 1883 paa Brændekildegaard ved Odense.

Uhrskov er en stor Arbejdskraft og uhyre flittig, saa han har stedse kunnet overkomme at bestille meget ved Siden af den Embedsgerning, der skulde give ham Brødet. Da han er matematisk begavet, har han udarbejdet en Lærebog i Regning for Højskoleelever; endvidere Lærebøger i Fysik, Samfundslære m. v. I Tiden 1912—18 var han Medredaktør af Friskolebladet »Bavnen« og sammen med Frederik Nørgaard udgav han den fortjenstfulde Serie »Folkets Førere«, hvortil han selv bidrog med den fortræffelige Bog om den norske Højskolemand Christopher Bruun (1916).

Iøvrigt kan hans Forfatterskab inddeles i nogle Hovedgrupper:

1) Lærebøger og pædagogiske Arbejder. 2) Skønlitterære Værker. 3) Kulturhistoriske-folkloristiske Bøger. 4) Skildringer af visse Egenes folkelig-kristelige Vækkelseshistorie i afvigte Aarhundrede. 5) Levnedskildringer.

Første Gruppe af Uhrskovs store og vidtforgrene Forfatterskab er nævnt sammen med hans Lærervirksomhed. Anden Gruppe indeholder Bøgerne: »Hedevig og hendes Datter« (1912), »Karl Lillekone og andre Kanutter« (1916), »Folk« (1935), »I Kamp for Hjemmet« (1939). I disse Digtværker viser Uhrskov sig som en god Skildrer af Folkeliv og Skæbner. Hans klare, rammende Stil, Menneskekundskab og alvorlige Livssyn præger paa skønneste Maade disse Arbejder. De rummer tro Skildringer af Dagliglivet, som det levedes blandt Bønder for en Menneskealder eller to siden.

Hovedstammen i det Forfatterskab, vi her beskæftiger os med, er dog den Række kulturhistoriske og folkloristiske Bøger, som Anders Uhrskov har udgivet siden

1919. De fleste af dem handler om nordsjællandske Forhold. I 1919 udkom »Nordsjællandsk Landsbyliv i ældre Tid«. Dernæst »To Nordsjællænderes Erindringer« (1921). »Folkesagn« (1922), »Sagn og Tro« (1923), »Højtid« (1924), »Dagligt Liv« (1924).

Disse seks Bind, der er en Arbejdspræstation af Rang, giver tilsammen et saare levende Billede af gammel nordsjællandsk Folkekultur i alle dets Faser. Bøgerne er praktisk indrettede, illustrerede, forsynede med gode Registre og fyldte med interessant Stof.

I Forbindelse med de omtalte seks Bøger maa nævnes de tre Bind: »Fra Stavnsbaand til vore Dage«, der ligeledes er af stor Betydning for Kendskabet til nordsjællandsk Kulturhistorie paa Land og i By (i Tiden 1788—1938). Værket blev udsendt i Aarene 1938—40 i Anledning af 150-Aaret for Stavnsbaandets Løsning 1788. Den største af de tre Bøger meddeler Oplysninger fra Landbrugets Verden, saaledes om gamle Agerbrugsredskaber, Landbrugsreformer, Gaardhistorie, Husmandskaar, Dagligliv, — og som en Fortsættelse af de gammel-dags Forhold gives derefter en Fremstilling af de nordsjællandske Landboforeningers Historie, af Andelsmejerier, Andelsslagterier samt Nutidens Husmandsbevægelse. —

I anden Del gives Redegørelser for gammel Samfærdsel og Trafik, for Torvelivet i Helsingør og Hillerød, Handelsfolk, Haandværkere, Fiskere og Fiskerliv. En Række forskellige Emner behandles i denne Bog, der klart erindrer os om, at man i Skildringer af gammelt Folkeliv ikke maa glemme Købstædernes Kulturforhold og alt, hvad

Nyeste Portræt af Anders Uhrskov.



dertil hører. Tredie Bog i Rækken: »Fra Land og By« fortæller om Kulsviere, Haandværkere af forskellig Profession, Landboarbejder, Skoleminder, Spillemænd, Skæmt, Død og Begravelse, Skovfogder, Krybskytter m. v.

Som man vil forstaa, er der et Væld af Enkeltoplysninger at finde i alle de ovennævnte ni Bøger, hvis mangfoldige Indhold bindes sammen af en Række kloge Betragtninger, idet Uhrskov i sine Bemærkninger forklarer Grundlinjerne i det store Stof og bl. a. viser, hvordan det gamle Livssyn var bundet til de Livsvilkaar, hvorunder man levede i de Tider (o. 1788—1910), hvortil Oplysningerne er knyttede. En ny Tid har nu trængt alt det gamle til Side.

Om nordsjællandske kulturelle Forhold handler ogsaa de tre Bind »Liv og Levned«, som Uhrskov fik offentliggjort 1927—29. Heri har gamle Folk meddelt deres Livserindringer. Bøgerne er: »To gamle fortæller«, »Bonde og Borger«, »Skæbner«. Sidstnævnte Bog er uden Tvivl den bedste, ikke mindst fordi dens Indhold virker saa stærkt ved gribende at fortælle om Mennesker, der i høj Grad har følt Skæbnens haarde Haand paa deres Skuldre.

1933 udkom »Kulsvierbogen«, der ligeledes indeholder førstehaands Kendskab til ejendommelige Sider af Folkelivet i det gamle Nordsjælland. Bogen har ogsaa sin store Værdi ved de mange Bidrag, den indeholder, til Kundskab om det gamle nordsjællandske Folkemaal.

Af Uhrskovs øvrige Arbejder, der direkte er knyttet til Nordsjælland, kan nævnes hans Bog: »Frederiksborg Amts Landboforening 1843—1943«, der navnlig supplerer visse Afsnit i det ovennævnte Værk »Fra Stavnsbaand til vore Dage«. Endvidere hans Bidrag i Værket: »Hillerød By« (1925), hvor han i et omfangsrigt Afsnit skildrer Hillerød i vore Dage. Et Utal af Emner er behandlet i dette Kapitel. Her bør saa ogsaa anføres, at Uhrskov har redigeret det store Arbejde: »Hillerødbogen« (1948), hvori han har skrevet om By og Bystyre, Folkemuseum og Højskoler.

Og saa maa ikke glemmes hans Værk: »Frederiksborg Amt i Litteraturen« (1946), en Bibliografi, hvori saa at sige alt, hvad der er skrevet om Amtet, er nævnt, — en uhyre Arbejdspræstation, et Flidsværk, som alle, der nu og i Fremtiden beskæftiger sig med Frederiksborg Amts Historie, kan have den største Gavn af at benytte. Denne Bog vil altid bestaa sin Prøve, og den er et smukt Bevis paa, hvor intenst Uhrskov gennem Aarene har arbejdet med Nordsjællands Historie.

I nøje Sammenhæng med de mange nordsjællandske Bøgers Udarbejdelse staar Uhrskovs Virksomhed med at bevare ejendommelige Redskaber og gammelt Indbo fra Frederiksborg Amt.

Med dette for Øje stiftede han i 1922 *Nordsjællandsk Museumsforening*, og navnlig ved hans Arbejde og Udholdenhed rejstes i 1925 et nordsjællandsk Folkemuseum paa Jægerbakken ved Hillerød. Han er naturligvis Leder af dette Museum, ligesom han siden 1914 har været Medlem af Bestyrelsen for Frederiksborg Amts historiske Samfund.

Det var godt, at Uhrskov kunde forblive i Nordsjæl-

land, da der i 1934 fandt Forandringer Sted ved Frederiksborg Højskole. Han virker stadig med levende Interesse for Udforskningen af denne Landsdels Historie, hvorom han har samlet flere Oplysninger og skrevet mere end nogen anden Enkeltmand.

Uhrskovs enestaaende organisatoriske Evner er kommet denne Forskning til Gode. Talrige Medarbejdere og Meddelere har han med den moderne Samlers Sans for moderne Midler — bl. a. gennem Blade og Skoler — faaet gjort medinteresseret i at redde Værdierne.

Men ogsaa andre Dele af vort Land har nydt godt af Uhrskovs Flid og Sporsans. Hans Virksomhed som Friskolelærer og Højskolelærer har bl. a. affødt hans levende Interesse for at faa oplyst, hvorledes ledende grundtvigske Ideer vandt Indpas i Danmarks forskellige Egne. Til den Ende har han bidraget med at udsende to Bind »Friskolefolk« (1931).

Fra Fyn har han endvidere udgivet Bogen »Fynsk Landsbyliv i gamle Dage« (1932), en af de bedste Folkelivsskildringer, der overhovedet findes fra Fyn. 1929 kom Bogen »Fynske Sagn« og 1932 »Sjællandske Sagn«. I disse to smukt udstyrede Bøger findes en lang Række Sagn, tilhørende forskellige Sagntyper. Det er udmærket, at Uhrskov her har reddet mange Sagn fra Forglemmelse, og ikke mindst skønner man herpaa, nu i Folkemindesamlingens Kvæld i vort Land.

Endnu et stort Værk bør omtales, de tre Bind »Dansk Folkevid«, der udkom henholdsvis 1935, 1936 og 1942. I disse morsomme Bøger findes ogsaa meget nordsjællandsk Stof. »Dansk Folkevid« indeholder mange og lærerige Bidrag til Oplysning om dansk Folkekarakter samt mange andre Omraader, navnlig fra Dagliglivet. Det er særdeles nyttigt for Forskningen at have Samling og Orden paa saa flydende og uhandleligt et Traditionsstof som Folkevidet. De tre Bøger er prægtige Udtryk for dansk Folkelynne, og de vil i Fremtiden faa deres Plads sammen med saa klassiske Værker som Arlauds »Bevingede Ord« og E. Maus »Ordsprogsskat«.

Endelig har Uhrskov udgivet en Række større eller mindre Levnedsskildringer af kendte Folk. I 1927 kom den gribende Levnedstegning af Kurlæge P. C. Bjerregaard, Silkeborg, og 1930 den særlig smukt udstyrede Bog om Maleren Kristian Kongstad, der paa heldig Maade har forsynet mange af Uhrskovs Bøger med Illustrationer. »Fynbo, Jyde og Sjællandsfar« (1941) indeholder en Række Livsbilleder, hvoraf her blot skal fremdrages Biografien af Skoleinspektør i Hillerød Peter Petersen (1859—1936), en af denne Stads kendte Personligheder gennem mange Aar. Det var ønskeligt, om Uhrskov i den sidstnævnte Bog havde medtaget sine Biografier af Thorild Gravlund, Jens Skytte og Martin Kristensen, Gedved, men de udgives maaske samlede ved Lejlighed i Forbindelse med andre af Uhrskovs mindre Arbejder, saaledes hans Bidrag i Festskriftet til H. P. Hansen, Herning, (1949) om jydsk Folkesind.



Man vil af denne Oversigt antagelig have faaet et lille Indtryk af Omfanget af den Gerning i Folkeoplysningens, Kulturhistoriens, Folkemindeforskningens og Biblioteksvæsenets Tjeneste, som Uhrskov har naaet at udføre indtil sit halvfjerdsindstyvende Aar. Han har ikke mindst indlagt sig stor Fortjeneste med sin Indsamling af alle de Minder, som endnu for faa Aar siden lod sig bjerger gennem mundtlig Tradition, og for den videnskabelige Udforskning af gammel dansk Folkeliv, Folkedigtning, Folketro, Sagn, Byggeskik og meget andet vil hans store Forfatterskab altid være af Betydning. Der er da heller ikke, siden Uhrskovs Bøger er begyndt at udkomme, blevet offentliggjort noget landsomfattende videnskabeligt folkloristisk eller kulturhistorisk Arbejde, uden at man deri finder Henvisninger til Uhrskov. Heri ligger en Anerkendelse og en Opmuntring, men ogsaa paa anden Vis er denne flittige Mand blevet hædret. For mange Aar siden blev han optaget som Medlem af det kongelige nordiske Oldskrifts-Selskab, og den 17. Februar 1951 blev han Ridder af Dannebrog (Amtmandens Indstilling var af 21.10.-1950, Dansk Folkemindesamlings Skrivelse var af 14.12.-1950).

Anders Uhrskovs bedste Kræfter har i Aarenes Løb været viet Nordsjælland, — og hans Livsværk er større og synligere end de flestes: Kultur-Værdier, der stod i Fare for at svinde bort med nye Tider, har han fastholdt, saa de kan leveres videre til Efterslægterne.

TRÆK FRA FORSKER- OG SAMLERARBEJDET I NORDSJÆLLAND

En Folkemindesamler skal selv være lidt overtroisk . . .

AF ANDERS UHRSKOV

Forfatteren, Overbibliotekar Anders Uhrskov fortæller her Minder fra sit Forsker- og Samlerarbejde i Nordsjælland.

Det var i Efteraaret 1917, at fhv. Folketingsmand Lars Larsen, Hillerød — født i Vejby 1839 — aflagde mig et Besøg og foreslog mig at nedskrive hans Erindringer, idet han tilføjede: »Det kunde jo være, at De kunde slaa Dem op som en Slags Forfatter!«

Om det var den sidste tillokkende Mulighed — jeg havde for Resten paa det Tidspunkt allerede skrevet flere Bøger — eller der var andre Aarsager, ved jeg ikke, men i alt Fald blev Enden paa Sagen den, at jeg gik ind paa Planen. Det var mig allerede dengang noget af en Lidenskab at se en Bog blive til. Aaret efter var Bogen færdig, den fik følgende noget besværlige Titel »Nordsjællandsk Landsbyliv i ældre Tid paa Grundlag af fhv. Folketingsmand Lars Larsens Beretninger«, og den blev udsendt som Aarvog af Frederiksborg Amts historiske Samfund. Et Oplag paa 100 Eksemplarer kom i Boghandelen, det blev straks udsolgt.

Dermed var jeg indfanget af Folkeminderne, og de har aldrig siden sluppet deres Tag i mig.

Senere begyndte jeg ved Hjælp af Artikler i de stedlige Blade at indsamle nordsjællandske Folkeminder i Almindelighed. Sagen havde aabenbart Befolkningens Øre, for der indkom saa meget, at jeg undrede mig derover. Da jeg en Dag nævnte dette for min gode Ven, Skoleinspektør P. Petersen, Hillerød, svarede han: »Det er da ikke saa sært. Folk mærker jo, at du tager deres Tankegang og deres Overleveringer alvorligt, det er de ikke vant til.«

Min Ven havde Ret. Jeg tog det alvorligt. Maaske havde jeg en Fornemmelse af, at jeg i den gamle nordsjællandske Landsbykultur mødte noget af min egen Slægts Fortid. Vi søger jo alle efter det tabte.

Direkte paavirket af Overleveringerne blev jeg ogsaa, f. Eks. af den gamle Folketro. Da min ældre, hæderkronede Værkfælle, Evald Tang Kristensen, anmeldte en af mine senere Bøger i »Vejle Amts Folkeblad«, havde han en væsentlig Indvending: Der er det i Vejen med Anders Uhrskov, at han ikke er overtroisk nok. Det skal man være, naar man samler Folkeminder. Noget overtroisk er han, det kan jeg godt mærke, men det er ikke nok.

Nu er det jo for sent at betro den gamle, at jeg meget nødig gaar — eller cykler — forbi en Hestesko uden at samle den op, og at et saadant Fund ingenlunde er uden Betydning for min Sindsstemning Resten af Dagen. Ja, der er saamænd ogsaa flere Ting, men man skal ikke fortælle alt, hvad man ved. Jo, man omgaas ikke for Alvore aartusindgamle Overleveringer, uden at de i nogen Grad griber ind i ens Liv og Tankegang.

Efter at jeg havde begyndt en større Indsamling af nordsjællandske Folkeminder, opstod Tanken om, hvordan de skulde blive nyttiggjort. Det var en Vinteraften 1920-21 lige før Sengetid, jeg efter en lang og travl Dag fik den Tanke at udsende et Værk paa fire Bind med Fællestitlen »Nordsjællandsk Folkeliv«. Jeg faar altid mine bedste Ideer, enten lige naar jeg har sovet eller lige før, jeg skal til det. Jeg skrev med det samme en Artikel til de fire Hillerødblade med en Plan for Foretagendet og en Opfordring til at tegne Subskription. Det er noget af det dristigste, jeg i mit Liv har foretaget — fysisk set hører jeg ikke til de særlig modige, men nogen Dristighed maa jeg vist have paa andre Omraader — jeg havde nemlig slet ikke Stof til disse fire Bind. Udover 1. Bind »To Nordsjællænderes Erindringer« besad jeg kun en Brøkdæl. Men Lykken stod mig bi. Ved Hjælp af en Række Konkurrencer i Bladene fik jeg rigeligt Stof. Der blev fra mange Sider vist mig stor Forstaaelse. Jeg har saaledes ikke glemt, at nordsjællandske Lærere i Slutningen af 1921 fra ikke mindre end 41 Skoler ved Hjælp af Elevstile indsamlede halvfemte Hundrede Bidrag med Sagn fra deres Egn. Det var faktisk aldeles forbløffende.

★

Imidlertid var Tanken om et nordsjællandsk Folkemuseum opstaaet. Det var et faldefærdigt Husmandssted i Lavø, Soldsætterens Sted, som Ejeren, Parcelist, senere Sognefoged Christoffer Larsen (1877—1943) med megen Forstaaelse havde stillet til Raadighed.

Efter at der var ført forskellige Forhandlinger og skrevet en Række Artikler om Sagen, blev der rettet en Opfordring til et større Antal kendte Mænd og Kvinder i Amtet med Anmodning om at være Medunderskrivere til en Indbydelse til et Møde om Sagen. 168 sagde ja, men der var een, der sagde nej, og det var den kendte Politiker, fhv. Folketingsmand Lars Pedersen, Annisse:

»Hillerød, 11—10—22.

Kære Uhrskov!

Til den fra Dem modtagne opfordring til at være medindbyder til oprettelse af et museum maa jeg svare, at jeg ikke ønsker at være med. Jeg synes ikke, der er trang til mere af den slags, og enen her i Nordsjælland blev jo saa grundigt travlet til museet i Lyngby, saa her er vist ikke ret meget at samle nu. Det er jo meget faa pr. Ct. af Befolkningen, der har interesse for sligt, hvad man jo ser i Lyngby, hvor der sjældent kommer nogen, og der vil næppe blive mere interesse derfor blandt vore efterkommere.

Deres hengivne

Lars Pedersen.«

Dette var et ærligt nej, men paa et væsentligt Punkt havde Lars Pedersen ikke Ret. Der var i Virkeligheden paa det Tidspunkt nok at tage af. Nordsjællandsk Folkemuseum blev velforsynet, og der opstod efterhaanden anseelige Museer baade i Gilleleje og Frederiksværk foruden et Par andre Steder. Med Hensyn til Besøget fik Lars Pedersen nogen Ret. Et Museum ved Siden af Frederiksborg Slot vil altid have det vanskeligt, men til Gengæld er f. Eks. Frederiksværk Museum meget velbesøgt.

Til Brug for mine Bøger havde jeg begyndt at fotografere, og Kunstneren *Kr. Kongstad* udførte efter Fotografierne smukke Tegninger til mine Værker. Dette gjaldt saaledes en dejlig gammel Bondestue, der laa lige op til Frerslev Hegn, og som ejedes af en Mand, der hed *Ole Jensen*. Det var en hyggelig gammel Mand. Jeg besøgte ham en Dag i Høstens Tid. »Skal De snart køre ind?« spurgte jeg. »Ja, i Morgen, hvis Vorherre gi'r Vejrl!« sagde han. Et i alle Maader smukt Svar.

Men jeg var nu ikke altid lige heldig med min Fotografiering, jeg havde for lidt Øvelse dengang. Et helt andet Uheld førte denne Virksomhed med sig, og det gik saadan til. Jeg havde flere Gange set en gammel Mand køre til Torvs i Hillerød. Han havde et sortladent Ansigt, og til Tider var han iført en gammel blaa Vadmelstrakke. Jeg fandt ham interessant og i Virkeligheden en smuk Kulsviertype. En Dag opsøgte jeg ham og fik Lov at tage et Par Plader af ham, men det faldt uheldigt ud. De to Billeder fik lidt falsk Lys og var uanvendelige. At Besøget ogsaa paa anden Maade faldt uheldigt ud, fremgaar af følgende Brev, som Manden skrev til min Arbejdsfælle og Ven Højskolelærer *Ole Jensen*, (Stavefejl er rettet og Navne udeladt):

»Til Hr. Lærer Jensen,
Frederiksborg Højskole.

Fredagen den 11te August d.A. var Lærer Uhrskov hos mig og forespurgte, om han maatte fotografere mig og mit Hus, uden at han oplyste noget om, hvad han vilde bruge det til. Jeg fik ikke rigtig Tid til at tænke over Sagen, men for at føje Manden sagde jeg Ja. Han forlangte da, at jeg skulde tage en gammel Frakke paa med lange Skøder i, og jeg blev stillet op imod Væggen af den gamle Nordlænge, hvorefter han tog to Plader af mig. Men efter at jeg senere har tænkt over det passerede, har jeg bitterlig fortrudt, at jeg gav ham Lov dertil, for jeg formoder, at han vil bruge Fotografiet til Ophængning i hans paa-tænkte Museum, hvor jeg da skal fremstilles som et Fugleskræmsel eller som en gammel Fattigpjalt Lazarus, der skal hænge til Spot og Skam for alle Mennesker, som kommer og ser derpaa. Jeg beder dig derfor, Jensen, være af den Godhed og hjælpe mig og gøre ham bekendt med, at jeg paa ingen Maade vil finde mig i at blive fotograferet af ham, men at de to Plader, som han tog af mig, skal kasseres som ubrugelige. Hvad Tabet af Pladerne angaar, da skal jeg gerne erstatte ham dette, hvis han ikke selv kan bære Skaden. Sluttelig vil jeg bemærke, at jeg bitterlig maa beklage den givne Tilladelse, og kan ikke forstaa, hvor det kunde falde Hr. Uhrskov ind at vælte sig over mig gamle Menneske med saadan nederdrægtig Forlangende, at jeg skulde fotografere som en Karikatur, der skulde være til Spot og Grin for hele Efterslægten.

....., 13/8 1922.

N. N.«

Ja, saadan endte det Besøg. Manden havde grundigt misforstaaet det hele. Tilfældet bekræftede, at ikke alle — saadan som Skoleinspektør Petersen havde ment — opfattede mig som en Mand, der tog de gamle Nordsjællændere alvorligt i Stedet for at have dem til Bedste. At der i hvert Fald har været mange, der forstod mine Hensigter paa rette Maade, kan ses af de talrige gamle ejendommelige og smukke Ting, som man fra snart sagt alle Dele af Amtet har bragt mig som Gave til Nordsjællandsk Folkemuseum, ofte netop med den Motivering: »Saa er vi sikre paa, at de bliver bevaret. Det er vi ikke ellers.« Ja, det er de — saa vidt jeg da orker.

Men naturligvis har jeg heller ikke glemt, hvad en Mand, der kommer meget ud omkring, sagde engang, da vi talte om Folkemuseet: »Der er mange for og mange imod!«

✱

|| Tilslutning til ovennævnte i alle Maader uheldige fotografiske Tildragelse faar jeg Lyst til at berette, hvor helt anderledes det gik mig, da jeg en Dag sidst i Trediverne besøgte min gamle gode Bekendt, den senere afdøde *Sylvest Hansen*, tidligere Ejer af Gaarden Aldershvile i Tjæreby Sogn. Han fornøjede mig med sin Fortælling og med sit Violinspil. »Maa jeg fotografere Dem?« spurgte jeg. Sylvest smilte — han havde netop saadan et smukt Smil. »Ja, det maa De da rigtignok!« Jeg fik ham ind ved Husvæggen, hvor Solen var paa, og jeg tog det Billede af ham, som nu ses paa Titelbladet af min Bog »Fra Land og By«, 1940. Jeg mindes Sylvest Hansen med Glæde, hver Gang jeg ser Billedet.

Lad mig lige fortælle om et andet Besøg; det var hos *Christoffer Larsen* og Hustru *Nikoline* i Ørby. Christoffer Larsen havde tidligere haft Viirmandsgaard, som hans Sønneson nu ejer, og det aldrende Ægtepar boede dengang i Viirmandshus, et Sted med nogle Tønder Land til. Det var et dejligt Besøg. Jeg ser endnu dette opvakte Ægtepar for mig. Ikke mindst Konen fortalte livligt. Det var der, jeg første Gang saa en Brudekrans. Den hang i Sovekammeret paa Væggen over for Sengenens Fodende, saaledes at de to gamle, naar de vaagnede, straks kunde have dette kære Minde for Øje.



»Sylvest Hansen ... fornøjede mig med sit Violinspil.«

Som Snakken gik derinde i Stuen, faldt Talen paa en dengang jævnlig omtalt Salme »Nærmere, Gud til dig.« Jeg maatte indrømme, at jeg ikke kendte Melodien. Straks tog Nikoline Salmebogen frem, begge fik Brillerne paa, og saa sang de to gamle Salmer for mig. Det var et virkelig stemningsfuldt Besøg.

Jeg indrømmer, at paa et vist Omraade har jeg ikke haft Heldet med mig. Jeg har spredt mig for meget, jeg har haft for travlt og derfor faaet for lidt Tid til Samtaler. Den gode Samtale er nu engang en af Menneskets kosteligste Oplevelser. Enkelte Glimt fra denne Lysets Verden har jeg naturligvis som ovenfor gengivet haft, men for faa.

Samtaler med jævne Folk er saa værdifulde, fordi de, ofte i en ordsprogsagtig Form, bringer Sandheder for Dagen, som kan varme ens Sind i mange Aar. I en Del Aar boede der i mit Nabolag en Mand, der var meget have-interesseret. Til hans Lejlighed hørte et lille Stykke Havejord, som han drev mønstergyldigt. En Dag stod vi og saa paa Jordbærstykket, og han fortalte, hvor meget det havde indbragt. Men saa sluttede han: »Man tænker alt i Penge, det skulde jo ikke være saa.«

Jeg havde faaet noget at tænke paa, da jeg gik hjem.

★

For mange Aar siden besøgte jeg en forlængst af-død Mand i Ullerød. Jeg tror, han hed *Lars Nielsen*. Det var Nytaarsaftensdag, og netop som det begyndte at mørkne, sad vi og spiste en Æbleskive til et Glas Kirse-

bærvin. Baade Vinen og Mørkningen gav en vis Stemning. Vi sad og nød Tilværelsen sammen. Ordene faldt lidt langsommere, men maaske med nok saa megen Vægt. Vi havde talt om Menneskers Væremaade. Da var det, Lars Nielsen sagde: »Folk kan vel int' være anderledes, end som de er — saa var de det vel!«

Jeg glemmer det aldrig. Hvilken dyb Almuedeterminisme!

Et tredie Træk vil jeg lige berette, inden jeg slutter. Jeg kender en nordsjællandsk Bonde, han har saadan et lyst Sind. Han driver bl. a. en Del med tidlige Kartoffler, men et Aar var de slaaet fejl. Jeg beklagede det og mente det virkelig — havde det været mine, det var gaaet ud over, vilde jeg have ærgret mig — men da saa han paa mig med sine blaa Øjne og sagde med Alvor i Stemmen: »Det skal int' lykkes altsammen — det skal'ed int!«

Der skal et godt Sind til at tænke saadan, men der er nok noget om det.

— — —

Hvad der har været Drivkraften i alle de mange Aars Arbejde? Ja, Motiverne har nok været flere, Ærgerrigheden først og fremmest (»en Slags Forfatter«, som Lars Larsen saa beregnende slog paa) og andet lignende. Men dog ikke det alene. Jeg maatte nikke genkendende og en Smule bevæget, da jeg for mange Aar siden i Begyndelsen af det nyhervvede Værk Asbjørnsen og Moes norske Folkeeventyr i Jørgen Moes Digt mødte Linjerne:

»Jeg lagde Øret op til Folkets Hjerte
og lytted anspændt til de dybe Slag.«

Ja, det er netop det, jeg har forsøgt.

KRONBORGS BYGHERRE *var bedre end sit Rygte*

AF BORELLA-HANSEN

Forfatteren, Snedkermester *Borella-Hansen*, giver en Karakteristik af Frederik den Anden og skildrer Tilblivelsen af hans Mesterstykke, det verdensberømte Renæssance-Slot: *Kronborg*.

Kongerækken er vist for de fleste Mennesker noget af det første, de skynder sig at glemme, naar Skolegangen er forbi, og kun faa har nogen klar Forestilling om de enkelte Kongers Placering og Meriter, men jeg har lagt Mærke til, at naar Frederik II kommer paa Tale, saa dæmrer der gerne noget: »Frederik II? Naah, det var ham, der drak sig ihjel!«

Der er to Mænd, der i særlig Grad har Ansvaret for, at denne Konges Eftermæle er kommet til at fortone sig i en Dunst af Svir og Brændevin: nemlig for det første *Anders Sørensen Vedel*, der holdt den berømte Ligtale over Kongen, den, hvori han ganske aabenlyst udtalte, at for almindelige dødelige saa det ud, som om Hans Naade kunde have levet mangen god Dag endnu, dersom han havde holdt lidt igen med Drikkeriet —!

Den, der i Nutiden har pudset Vedels Ord op, er Ærkegavtyven Axel Henriques, der i en gammel Blækspruttevisse »Den oldenburgske Kongerække« bruger

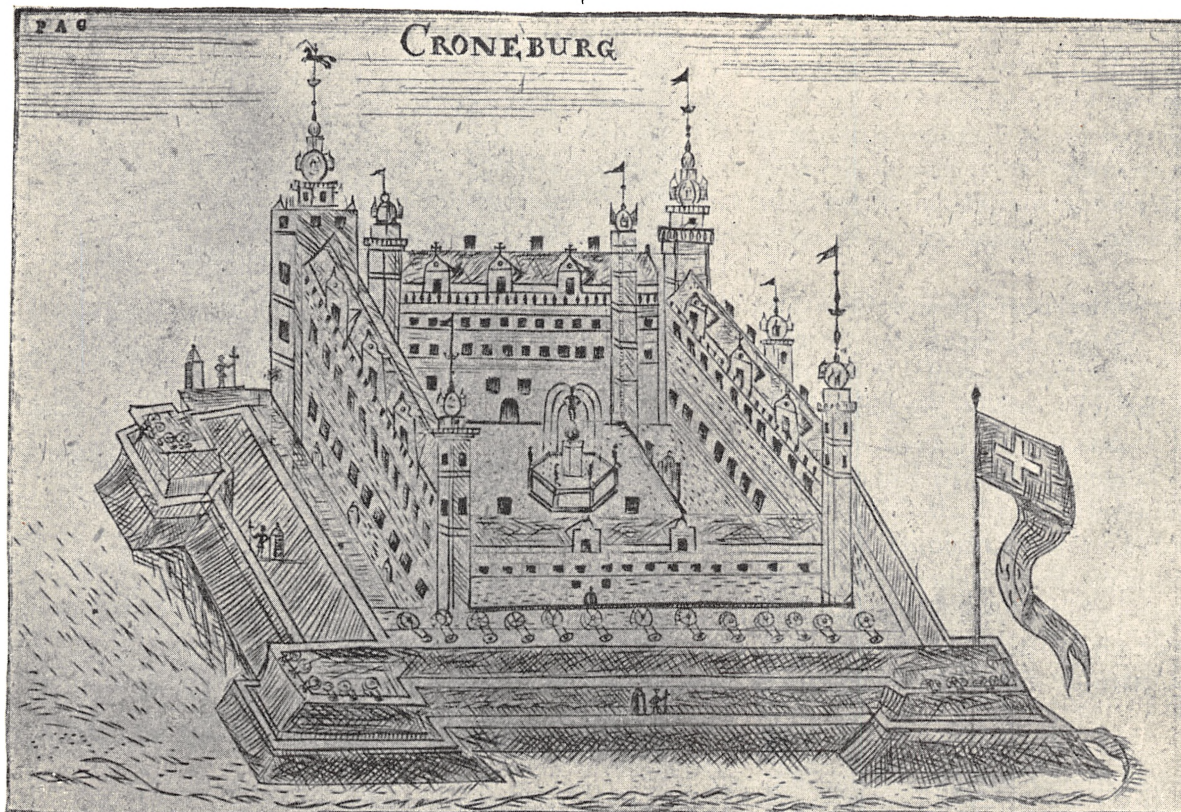
dem som Udgangspunkt for Verset om Frederik II, kun omskrevet i saftig Københavnerjargon:

»Hvad denne Konge har bedrevet,
er midt imellem godt og ondt,
af Brændevin han særlig leved,
og det skal ikke være sundt — — o. s. v.

Det er vist næppe for meget sagt, at en Salve som denne heller ikke skal være sundt for Kongens Eftermæle. —

I Grunden er det stor Synd, at dette odiose Skær stadig skal have Lov til at tilsløre Frederik II's Navn, for selv om han var slem til at bøje Armen, og selv om han førte sit Land til Fallittens Rand med sin skøre 7 Aarskrig, saa øvede han da i hvert Fald een Bedrift, som vi alle maa være ham evigt taknemmelige for: han skaffede Helsingør og os andre Kronborg.

Ikke mindst staar alle Danmarks Haandværkere i den største Taknemmelighedsgæld til denne Konge fremfor nogen anden, hans byggeglade Søn Christian IV indbefattet. Før Frederik II gik i Gang med det store Byggeri paa »Krogen«, var Haandværket i Danmark ikke stort bevendt, og i sine Breve beklager Kon-



Croneburg,
tegnat 1725 af
Samuel Joachim.
Originalen
tilhører
Frederiksborg
Amts Spare- og
Laanekasse.

gen sig ofte over Vanskelighederne ved at skaffe egnet Arbejdskraft. Et Sted hedder det saaledes: »Her ud i Riget befinder sig stor Brøst paa dueligt Haandværksfolk« — og et andet Sted skriver han: »Dersom de Snedkere og Billedsnidere, som nu er der udi Bestilling og Tjeneste, bliver aftakkede, skulde de, eller deres Lige, paa Foraaret ikke være saa vel ved Haanden at bekomme« —.

I et Brev fra 1578 befaler Kongen, at »den lille Sals Loft bliver indlagt med Panel af adskillige Slags Træ, efterdi Snedkeren nu ikke haver mere at gøre« —. Her sættes altsaa ligefrem et Arbejde i Gang for ikke at risikere at miste Snedkeren.

Axel Chr. Jensen beretter ligeledes om en vis Jacob Snedker, der i 1512 blev Borger i Aarhus, at han »paa Tro og Love og Ære maatte tilsige kun at flytte bort fra Byen i Minde« —. Det er helt mærkværdigt at tænke paa, at en Snedker en Gang har været en saa værdifuld Personage, at den By, hvor han fandt det for godt at slaa sig ned i, har ment det nødvendigt at lægge Baand paa ham, for at han ikke skulde sætte Byen i Forlegenhed ved at stikke af uden Tilladelse.

Man mindes uvilkaarligt Wessels herlige Parodi »Smeden og Bageren«, hvori han lader den uskyldige Bager bøde for Smedens Ugerning blot, fordi Byen til Overflod havde to Bagere, men kun een Smed, og ham kunde man selvsagt ikke undvære —.

Der var to Ting, der gjorde det svært for Kongen at skaffe Arbejdskraft til det fine og usædvanlige Arbejde, han vilde sætte i Gang, dels at der som nævnt var alt for faa Haandværkere i Landet i det hele taget,

og at de gennemgaaende var af ringe Kvalitet, og dels var Renæssancens Pragtglæde og stærke Livsudfoldelse omsider ogsaa naaet frem til Norden, hvor Behovet blandt Adelen og det velhavende Borgerskab for nye Huse og tidligere ukendte Luxusting i Løbet af faa Aar blev mangedoblet og øgede Presset paa det forhaandenværende Mandskab.

DET var derfor, at flere Grunde, et Held for Kongen, at Holland netop i de Aar, hvor han havde Kronborg i Arbejde, var indviklet i den store Frihedskrig, som blandt meget andet foraarsagede, at en Mængde Haandværkere og Kunstnere stod ledige paa Torvet dernede, og de var mere end villige til at følge Kaldet fra Norden! Kongen af Danmark—Norge var jo en Monark, som man regnede med ogsaa ude i Europa, og da ikke mindst blandt de søfarende Nationer! I Kraft af, at han beherskede begge Sider af Sundet, kunde han opkræve den forhadte Øresundstold paa saa haandfast en Maade, at han ude omkring blev betragtet som en ren Sørøver!

Øresundstolden var for saa vidt en gammel Historie, men det var først efter, at Peder Oxe havde faaet Haand i Hanke med den, og gennem Indførelsen af en Lastetold i Stedet for den gamle Skibstold havde hævet den fra 45.000 til 132.000 Daler aarligt, at den begyndte at skæppe i Kassen, men samtidigt virkede den som en evig Irritation blandt de Søfarende —.

Finansgeniet Peder Oxe, som Kongen havde holdt i Landflygtighed igennem mange Aar, men som han til sidst, da Kassen var tom, maatte kalde hjem fra Lo-

thringen, hvor han havde fundet Exil hos Hertuginde Christine, Christian II's Datter, forstod at balancere lige op til Grænsen af, hvad der lod sig klemme ud af Tolden under Hensyn til, at Landene var optaget af Krige, saa de havde svært ved at afse de Styrker, der skulde til for at give Kongen af Danmark det Skud for Boven, ja, endnu mere, som man saa inderligt undte ham.

Inden længe begyndte Kassen at vise Overskud, og Kongen kunde for Alvor gaa i Gang med Borgen.

Forstod Peder Oxø saaledes at skaffe Penge til Huse, saa viste Kongen sig ikke mindre handlekraftig, naar det gjaldt om at fremskaffe de fornødne Materialer. Da det kneb med Tømmer, meddelte Kongen sin Lensmand, »at han har anset det for godt at lægge en »Pinke« (hurtiggaaende Fartøj) ud i Sundet, som har faaet Ordre til at arrestere alt, hvis Tømmer, som føres derigennem til Købs«—. Alle Skibe, der kom forbi med Kalk, fik ligeledes Ordre til at aflevere Lasten paa Kronborg, »hvad enten de dermed agter sig inden- eller udenlands« —!

DET er let forstaaeligt, at Kongens Metoder kunde virke lidt irriterende, men de var effektive, og de gav Aar for Aar de fornødne Summer, som skulde til at holde det store Værk igang.

Naar man læser, hvad Weilbach beretter om Talene, synes man, at 40—50,000 Daler aarligt til Opførelsen af Kronborg ikke lyder saa voldsomt, men man faar et godt Begreb om Pengenes Værdi, naar man ser, hvad de enkelte Haandværkere og Kunstnere, der medvirkede, blev aflønnet med. En saa fremragende Kunstner som Hans Knieper oppebar saaledes en aarlig Løn af 100 Daler + 1 Hofdragt og fri Bolig.

Det var Knieper, der leverede Kartonerne (Patronerne, som de kaldtes) til de berømte Gobeliner, der skulde medvirke til at forherlige Kongen og hans 111 (!) Forgængere i Embedet. Af disse skønne Billedvæv-



Til Udsmykning af Kronborg fremstillede Hans Knieper de berømte Gobeliner, der forherligede Fr. den Anden og de 111 Forgængere, man tænkte sig havde regeret i Danmark fra Oldtidens Dage. En Del af Tapeterne er bevarede, dels paa Kronborg, dels paa Nationalmuseet. Paa dette Gobelin (Nationalmuseet) ser man Frederik den Anden flankeret af Kronborg til venstre og det første Frederiksborg til højre. Ved Siden af Kongen den lille Prins Christian, den senere Chr. den Fjerde.

ninger er nu kun 14 tilbage fordelt mellem Nationalmuseet og Kronborg; medens den pragtfulde Tronhimmel, som hørte til Sættet, befinder sig i Stockholm.

Den tog Svenskerne med sig sammen med en Masse andre »Souvenirs«, da de forlod Landet efter Besøget i 1659. —

For disse store Arbejder og for Portrætterne, som han malede af Kongefamilien, fik Knieper dog et extra Honorar.

Da Kongen i 1585 var ved at være færdig med Byggeriet, forærede han Bygmesteren Anthonis van Opbergen »25 Rosenobler« ved Afskeden som Tegn paa kongelig Naade og Bevaagenhed. En »Rosenobel« var en engelsk Mønt, der blev præget i Aarene 1465—1550, og den repræsenterede ca. 6 Shillings Værdi. Hele Gaven svarede omtrent til Hans Kniepers Aarsgage, og den er sikkert blevet opfattet som »kongelig« fra begge Sider, selv om Summen ikke lyder af meget efter Nutidsbegreber.

Med Snedkeren Jesper Matissen, Helsingørs Snedkerlaugs første Oldemand, gjorde Kongen en »Fortingning« om at opsætte Panel i et Taarnværelse, baade paa Vægge og Loft, og levere 12 Stole til en samlet Pris af 70 gamle Daler. —

EFTER at Bygmesteren Hans van Paeschen var blevet afskediget, blev Jan Floris antaget i »Aars-

Porten til Slotsgaarden, Kronborg, fra Frederik den Andens Tid.



tjeneste« med en fast aarlig Gage af 50 Daler og $\frac{1}{2}$ Daler i Dagløn! Naar man sammenligner disse Tal med, hvad der er præsteret af pragtfuldt Kunsthaandværk paa Kronborg, saa maa man undres over, hvor meget man fik for Pengene den Gang, og hvor lidt man faar i Dag!

Hvor maa man være den gamle Oldenburger taknemmelig, fordi han ejede denne ubændige Vilje til at forherlige Kongemagten og sig selv og derved tog denne Kæmpeopgave paa sig og førte den igennem paa en Maade, som vi den Dag i Dag kan være stolte over! Dette Bygningsværk viser med al Tydelighed at Frederik II var andet og mere end en Soldebror og en mislykket General.

Mon der findes en Dansker, der kan staa Sundet ud (eller ind) uden at føle en stille Glæde risle igennem Sjælen, naar det skønne Syn dukker op af Disen? Finere Symfoni end denne gamle Redes graa Sandsten

og irgrønne Tage og Spir mod det grønblaa Sund og Himlens blaa eller graa (ikke mindst det sidste) skal man forgæves lede Verden rundt for at finde Side-stykke til.

DET er let at forstaa, at Kongen har været stolt af sit Værk og frydet sig over at se det tage Form! Allerede i 1577 udsteder han et aabent Brev, hvori han bekendtgør Slottets nye Navn »Kronborg«, og samtidig lader han kundgøre, at enhver, der bruger det gamle Navn »Krogen«, »skal bøde en god Oxe til hans Herskab«. —

Blandt alle Danmarks skønne Bygninger fra Fortiden er Kronborg vel nok det, der har den største Plads i danske Hjerter, og den Mand, der efterlod os det dejlige Slot derude paa Pynten, fortjener et bedre Eftermæle end det, der i Almindelighed blev ham til Del!



Kronborg, Frederik den Andens Slot.



Hvid Jul i Gribskov

AF HARALD H. LUND

Tegninger af Steffen Lund

Den store Hvidhed, hør, hvor tyst den taler
om tusind Liv, der blunder under Mulde.
Der er saa lyst i disse Kathedraler,
som Dagen bygger op af Sne og Kulde.

En Landsbykirkeklokke i det Fjerne
har bragt en Vandringsmand et Bud om Freden,
og Blikket søger opad til en Stjerne.
Stands, travle Mand, og lyt til Evigheden!

Det nøgne Landskab lagt i Kuldens Arme
blev denne Morgen skjult af Sneens Lagen.
Fra sorte Træer pulser ingen Varme,
og ingen Fuglesang forsølver Dagen.

De tingraa Stammer blir belyst af Solen.
Naturens Ansigt lyser som forklaret,
naar Aaret stiger op mod Solhvervsstolen.
I denne Stund blir Lykken aabenbaret.



Nordsjællands skønne, vinterhvide Skove!
Jeg vandrer gennem høje Kathedrales
og lytter til de kære, gamle Sange,
der vaagner op til Liv, mens Snefnug daler.

I Vejens Snelag Sporet af en Kane!
Se, Graner staar som sorte Silhuetter,
og her gik Vejen under Bøgens lyse Fane,
da Nattergalen sang sin Sang om lyse Nætter.



Nyfalden Sne paa nøgne Grene gynger.
Jeg ser en Krage fra en Træstub lette.
Hør, Millioner Iskrystaller synger,
imens de daler mod den hvide Slette.

Her er det godt at gaa, i Sne jeg planter Stokken
og lytter til den store, hvide Stilhed,
der brydes i det Nu, da Kirkeklokken
forkynder Højtidsstunden med sin Stemmes Mildhed.



Faar i »Lunden«, Fr. Krafts berømte Billede fra 1848: Parti fra Færgelunden, udstillet paa Charlottenborg 1849, derefter købt af den kgl. Malerisamling.

Fra Pinse til Mikkelsdag -

Beretning fra ældre Tidens Horns Herred

AF CAMILLA RAVN

Til Pinse blev Kirken smykket med friske Bøegrene, og dejligt var det, naar Arbejdet i Kirken var endt, at gaa hjem over Markerne og høre Klokkerne ringe Helligaften ind, medens Kvæget, der var kommet af Stald, stod og brølede ude i den unge Kløver.

Uforglemmelige Solnedgangstimer paa denne lune Foraarskvæld!

Anden Pinsedags Aften var hele Herredet til Folkefest i Lunden. Der blev danset og spøgt, men især sværmet under den lyse Bøg omkap med Nattergal og Gøg.

Nu var det den Tid, da der skulde lægges Lærred paa Bleg, og endelig den store Faareklipningsdag.

Dyrene var samlet omkring den største Dam paa Marken, holdt godt i Ave af Schæferen og hans prægtige, skotske Hunde. Ud i Dammen var der bygget mange Broer; paa hver Bro lagde en af Husmandsko-

nerne sig paa Knæ. Schæferen puffede saa det første Faar ud i Vandet; det ene Dyr fulgte det andet, ved hver Bro blev de grebet af en Bondekone, der, forsynet med et fladt Træstykke, skrubbede Ulden.

Til sidst trippede hele Flokken op ved Dammens modsatte Ende, pjaskvaad, men med ren Uld.

Det var altid en Solskinsdag, der blev valgt. Naar Dyrene derfor et Par Middagstimer havde været spærret inde i den med skinnende rent Strøelse forsynede Faarefold, var Ulden allerede saa tør, at Klipningen kunde begynde.

Den Dag fik hver Husmandskone to Snapse baade til Morgenmad og til Middag, og Snakken gik lystigt. Der opvartedes med Historier om høj og lav i mange Miles Omkreds, ofte saa pudsigt fortalte, at de unge, der laa oppe paa Høstænget for at høre til, maatte le ganske højt.

En Ugestid efter tog Fædrene til Byen. Ulden blev solgt og indbragte tit saa meget, at Juni Termin kunde klares uden alt for mange Sorger; og var der nogle tilbage, saa maatte de forsvinde midt i Skærsommerdagens bugnende Pragt, i den duftsvangre Højbjergningstid.

*

Da kappedes alle unge Piger, lige fra de unge Baronesser til den mindste Husmandstøs, om hvem der kunde have den smukkeste Rive. Det gjaldt især om, hvem der kunde faa en af sine mange Tilbedere til at skære et rigtigt flot Navnetræk med smukke Forsiringer op ad Skaftet eller med et eller andet træffende Valgsprog.

Saa blev da Høet revet og Stakken sat, og efter endt Arbejde blev man siddende ude i den lyse Sommeraften, hvor man nok kunde drømme, men ikke sove.

Sommerferien kom, denne dejlige Maaned, da man i hele Herredet kun fik meget lidt Søvn. Det var jo Høstens travle Tid; man maatte tidligt op om Morgen, Mændene for at tilse Folkene i Marken, og

Kvinderne for at sørge for al den megen Mad til det forøgede Folkehold.

Netop i denne Tid myldrede det ogsaa i Haverne med Bær og Grøntsager; der skulde plukkes og syltes, enhver maatte hjælpe til, selv de glade Feriegæster.

Og Tid maatte der skaffes til et forfriskende Bad ude i det salte Fjordvand, den maatte knibes fra Middagssovn. Men at komme i Seng om Aftenen det var rent umuligt; Nordhimlen var saa lys og klar, og Samtalen gik allerbedst, naar man samledes paa Stentrappen uden for Havestuen.

Om Søndagen var det Hviledag, den eneste, paa hvilken man gæstede hinanden fra Gaard til Gaard.

Men mange var ogsaa de Fornøjelser, man fandt paa. Undertiden red hele Kavalkader afsted, først i kort Galop op gennem Hegnets lige Alléer og videre ud ad Landevejen.

Paa Hjemvejen kunde det hændes, at et eller flere Par vilde skyde Genvej ad de mere skyggefulde Stier; men Vejene langs Markgærderne og flere af Skovstierne var ofte saa snævre, at man maatte ride meget, meget tæt ved Siden af hinanden for ikke at blive grebet af de lange Brombærranker eller af de vilde Roser.

Naar man efter endt Omklædning mødtes til Middagen, var alle de unge enige om, at det var bedst at blive hjemme og hvile ud, at ligge henslængt paa Plæ-



Trægruppe, Horns Herred.

Foto: Dommerfuldmægtig, cand. jur. Jørgen Kortzau Hansen, Frederikssund.

nen under de store Morbærtræer og se paa Børnene, der spillede Ring eller Fjerbold.

Denne Ordning passede alle Parter; thi der var nok af de ældre, til at den store Char-a-banc næsten blev overfyldt; de holdt alle saa meget af denne Eftermiddagstur henover Markerne.

En saadan Aften sagde Værten, der selv kørte Hestene, at nu var det bedst at se, hvorledes Sæden stod, og i det samme kørte han Firspandet ind i den bølgende Kornmark og vendte først paa Toppen af Bakken midt inde i Sæden. De Købstadsfolk, der var paa Vognen, forbavsedes og forargedes, men Herredets Folk fandt, at det var Pokkers flot, som det sømmede sig den Mand, der havde saa stort et Hartkorn.

* * *

En yndet Fornøjelse i Sommerferien var det at mødes til Frokost i Lunden. Undertiden satte flere Familier hinanden Stævne ude i de store Skove ved de gamle Ege, og under de mandshøje Ørnebregner lå man lunt og godt og nød den medbragte Chokolade. Derpaa legedes der Enkemand, til Solen sank, og syngende kørte man hjem; en hel Mængde unge stuede sammen paa de store Høstvogne.

Hver Søndag Aften endte med Dans og dejlige Ture i det klare Stjerneskin, hvor de mange Stjernesked forjættede saa mange Ønskers Opfyldelse.

Men Sommerferien fik Ende, og underlig vemodsfuld var Slutningen af August. Der var ingen, som holdt af at se Trækfuglene samle sig til Afrejse og flyve henover de nøgne Marker. Dog maatte man tage sig sammen og vise Folkene sin Glæde og Tilfredshed

over det fuldendte Høstarbejde og give dem en glad Aften, naar det sidste Læs blev kørt hjem.

* * *

Saa kom September, og hvem kunde andet end føle sig glad i dens klare, krydrede Luft, hvor Duggen perlede paa Georginer og Asters, og hvor Træerne bugnede af Frugt. Æbler og Pærer blev plukkede og opbevarede, og dejligt var det at se hele denne Haverens straalende Rigdom.

Men dejligst var det dog at gaa med paa Hønsejagt, saa kunde de, der ikke forstod at haandtere en Bøsse, plukke Nødder ude paa de vidtstrakte Gærder og Hegn. Pragtfuldt var det at se den med Dugdraaber besatte »flyvende Sommer« som et Diamantslør ligge over de brune Brombær, den røde Hyben og den blaa Slaaen.

Medens Efteraarpløjningen foregik, var alt i Virksomhed inden Døre med Syning og Strikning; thi Mikkelsdag mødte man i hvert Sogns Præstegaard med en hel Stabel Tøj til de nye Konfirmander.

Med en god Samvittighed lod man sig Præstekonens Kommenskringler og hjemmelavede Mjød smage. Man vidste, at de velklædte Tjenestefolk fra Herredet var meget efterspurgte, selv inde i Byerne; og at de var saa velklædte, laa i, at de bedre stillede Folk forsynede deres Indsidders- og Husmandsbørn med saa godt Tøj til Konfirmationen.

— — —

Nye Slægter voksede op, medens andre stededes til Hvile, og altid holdt man sammen, hjalp hinanden, saa godt man formaaede, og elskede sin gamle Egn, det kære, gamle Herred.



Hirschholm- SOMMEREN

1771

Caroline Mathildes sidste danske

AF NIELS FRIIS

Historikeren, Redaktør Niels Friis, fortæller om Dronning Caroline Mathildes sidste Sommer i Danmark, — og om de bevægede Dage paa Hirschholm Slot, — i Anledning af 200 Aaret for den ulykkelige Dronnings Fødsel.

Mindet om Dronning Caroline Mathilde er i Aar blevet fejret paa højtidelig Maade i den lille Slotsby Celle i Hannover, hvor hun henlevede sine sidste Dage, og hvor hun ogsaa blev begravet i Slottets Kirke. Anledningen til Festlighederne var 200 Aars Dagen for hendes Fødsel, en Mærkedag, som er gaaet næsten ubemærket forbi herhjemme. Nu, da Aaret 1951 er ved at rinde ud, kunde der nok være Grund til at mindes den ulykkelige Dronning ogsaa i Nordsjælland, hvor hun tilbragte gode, omend i mange Henseender bevægede Dage paa det længst forsvundne, idylliske Hirschholm Slot.

✱

Dets fine Bygninger og yndige Haveanlæg var Rammen om hendes farefulde Tilværelse et halvt Aar af hendes allersidste Tid i Danmark; hun flyttede herud sammen med sin Gemal og hele Hoffet i Begyndelsen af Juni 1771 og blev her til hen mod December — og faa Uger senere, midt i Januar 1772, indtraf Katastrofen, den Paladsrevolution, der kostede hende Danmarks Dronningekrone og hendes Elsker Struensee og dennes Ven Brandt Livet og iøvrigt blev staaende i Historien som en af de største Hof-Skandaler, man har kendt.

Hoffets Liv paa Christian den Sjettes pragtfulde Christiansborg var broget og mangfoldigt, omgivet af stor Pragt, men Caroline Mathilde og Kredsen omkring hende havde lært at sætte Pris paa Livet paa Landslottene ogsaa, ikke mindst under Opholdet i 1771 paa det lille skønne Jagtslot Travendal i Holsten og Besøgene derfra paa det nærliggende Rantzau'ske Herresæde Ascheberg ved Plöner-Søen. Med Mod paa Livet drog man nu afsted til Nordsjælland, da Midsommertiden nærmede sig.

Mange Vogntog med Bagage, Møbler og et talrigt Tjenerskab bevægede sig i Dagene forud for den 6. Juni ad Kongevejen mod Hirschholm — langt over hundrede Mennesker af alle Kategorier indenfor Hofstjenesten dannede de kongelige Herskabers Følge. Selv tog de det mere med Ro; deres Vej til Slottet paa Udflytningsdagen gik ikke direkte, men over Eremi-



Caroline Mathilde, den ulykkelige danske Dronning.

tagen, hvor Middagstaffet holdtes i et Telt. Man var dog paa Hirschholm til Aftentaffet, der holdtes i Dronningens Gemak. Man var indstillet paa et udstrakt Friluftsliv, ogsaa forsaavidt angaar Taferne, men Regnvejre de første Dage lagde sig hindrende imellem.

De kongelige Indkvartering paa Slottet var let overskuelig: Kongen og Dronningen havde hver sin Halvdel af Stueetagen, Dronningen den Vest for Riddersalen, ud mod Kongevejen, Kongen den østlige. Hver af disse »Suiter« var store, eftersom de omfattede omkring 15 Gemakker, større og mindre og inklusive Lakajgemak og Forgemakker. Hofdamer, Kavallerer og det øvrige Følge var indkvarteret i det øvrige Slot, Struensee i en lille »Suite« i Etagen oven over Dronningens Gemakker og med temmelig direkte Forbindelse til disse.

Hvormed fordrev nu de høje Herskaber Tiden herude i den skønne nordsjællandske Sommer? Man videreførte sikkert til vis Grad Traditionerne fra Travendal og Ascheberg, men var dog noget hemmet i Bevægelsesfriheden af een ganske bestemt Grund: Dronningen ventede sit andet Barn og maatte jo som Følge heraf i nogen Grad holde sig i Ro. Men det blev dog til nogle Køreture af og til, og af disse gik de fleste over til Sophienberg; allerede et Par Dage efter Ankomsten, den 8. Juni, var man herovre for at nyde Udsigten over Sundet og de frie Omgivelser.

Paa Sophienberg, »den kongelige Lyst-Bygning«, som den fornylig afdøde Enkedronning Sophie Magdalenes lille Sommer-slot officielt betegnedes, befandt de høje Herskaber sig vel. Kun det allersnævreste Følge toges med — det vil sige Struensee, Brandt og Caroline Mathildes Yndlings-Hoffrøken, Charlotte Amalie Trolle. Som Regel spiste man herude, Middag

eller Aften, og Taflerne var sjældent paa over ni Personer. Betjeningen var den nødtørftigste, oftest blot en Lakaj, der sammen med Slotsforvalteren og hans Kone anrettede den Mad, som enten Konen havde lavet, eller som var medbragt.

✧

For officielle Forpligtelser holdt man sig mest muligt fri under Opholdene paa Hirschholm, men noget hørte sig til, og det klarede man saa ved en Kur, der fandt Sted hver Onsdag Aften. Den første holdtes den 12. Juni Kl. 6 Aften i Riddersalen, men det er øjensynlig blevet for besværligt, for allerede den næste henlagdes til det »chinesiske Huus i Haugen«, hvor et straalende Ceremoniel udspilledes.

De Gesandter og andre Honoratiores, der kom fra København »for at bivaane Apartementet, tog Veien omkring Slottet igiennem Alleen og der, til det chinesiske Huus i Haugen, og var en Kgl. Laquai henstillet ved den Allée som fører til den Ridde-Bahne, som henviste dem forbi Stalden, og ved den anden Broe, som fører til Amtsforvalteren, stod en Sweitzer, som ligeledes henviste forbi Gardener Fluges Huus og ud i Haugen; Da Apartementet var forbi, tog de Høikongl. Herskaber paa Haugen til Slottet tillige med de samtl. Damer og Cavaliers og de andre tog Touren ud af Haugen og den samme Vej tilbage og direkte til København og kom ikke paa Slottet«.

Militær Eksercits hørte ogsaa til Fornøjelserne; den 19. Juni ankom, berettes i Hoffurerens Optegnelser, »hertil Byen en Excercer-Troup, som var udtaget af de Seelandske, Jydske, Fyenske, Schleswigske og Holsteinske Dragoner-Regimenter, som blev liggende en lille halv Fjerdingsvej fra Hirschholm By, hvor de daglig skal campere omkring i Leiren«.

Sct. Hansaften fejredes med Illumination. Den henlagdes til Buegangen i Haven, et Espalierværk i Tilslutning til Slottet, som var Dronningens Yndlings-Opholdssted. Her anbragtes Messing-Lysearme, Bliklamper og Glaskugler, 47 Blus ialt, et imponerende Skue for den Tid. Iøvrigt var hele Lys-Arrangementet kun en ny Omramning af Spillebordene. Der spillede Kort hver eneste Aften, og altsaa ogsaa paa denne. Det var saa at sige ikke andet end Kortspil, man beskæftigede sig med til daglig.

Det hændte naturligvis, at den italienske Opera tog herud fra København og spillede en mindre Opera for de kongelige Herskaber i det kinesiske Hus i Slotshaven, eller gav Koncert der. Det var dog vist mest for at bruge de Kunstnere, man betalte i dyre Domme. Naar Operaen eller Koncerten var forbi, styrtede man tilbage til Spillebordene. Og Kongen kunde ikke undvære sin franske Komædie; Aften efter Aften tog han, for det meste sammen med Brandt, den lange Vej frem og tilbage til Christiansborg for at gaa i Hofteatret.

✧

Endnu de første Dage i Juli var Kongen og Dronningen, Struensee og Brandt paa Køreture, bl. a. til Jægersborg Dyrehave, i »Chaiser og Phaitons«, fine lette Køretøjer, i hvilke man sad to og to, Dronningen tit sammen med Struensee. Men, noterer Hoffurere: »Den 7. om Formiddagen Kl. 9 Slet

fornam Hds. Maj. Dronningen til en liden Svaghed, og da Klokkeren var henimod 11 Slet, blev allerhøjst samme lykkelig forløst med en Prinsesse«, Prinsessen var Louise Augusta — om hvem alle vidste, at hun ikke var Christian den Syvendes Datter, men derimod Struensees.

Saa stor var Parrets Magt, at de uden Vanskeligheder fik ordnet alle Formaliteter — og Tvivlsspørgsmaal, om der har været nogen. Prinsessen anerkendtes som saadan, inde i København sattes hele det officielle Ceremoniel i Gang, med Trompetblæsning og Salut fra Byens Volde, og det kongelige Daabsfad hentedes som ved enhver anden dansk Prins, eller Prinsesses Daab, paa Rosenborg.

Den 22. Juli, paa sin Moders Fødselsdag, blev den lille Prinsesse døbt »i Gemakket«, altsaa ikke i Slotskirken, af Hof-Prædikant Qvist mellem Kl. 5 og Kl. 6, og bagefter var der et kongeligt Taffel paa 25 Personer, deriblandt Enkedronning Juliane Marie, der var kommet hened fra Fredensborg sammen med Arveprins Frederik — de viste sig ellers, som Tingene laa, ikke meget paa Hirschholm. Marchalstaflet var paa 42 Personer, saa det var et stort og repræsentativt Selskab, der den Dag var samlet paa Hirschholm.

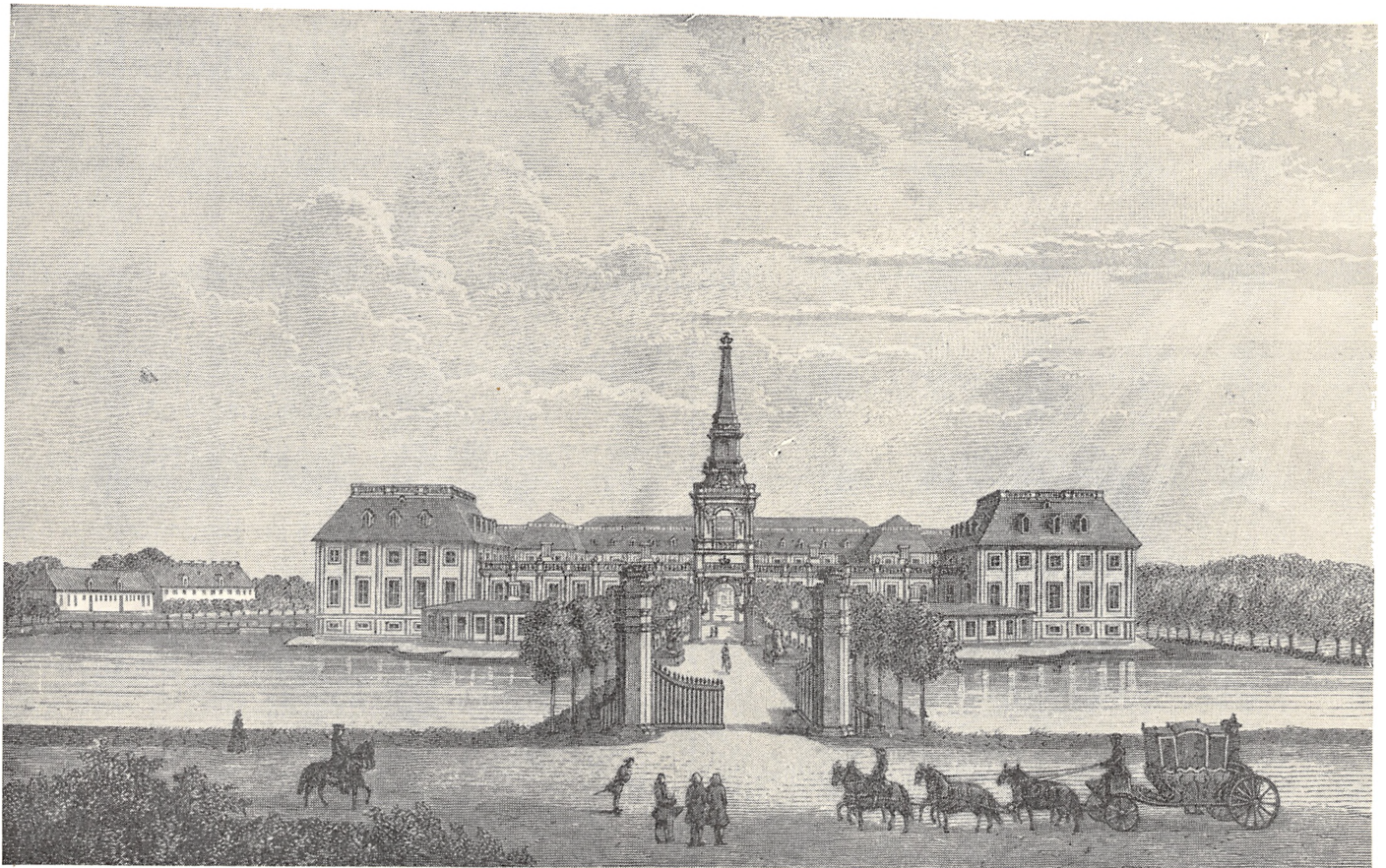
Først efter Daaben viste Dronningen sig paany ved alle Arrangementerne og Forlystelserne. Vistnok var hun lykkelig over sin lille Datter, som hun var det for sin Søn, Kronprinsen, der naturligvis ogsaa var paa Landet paa Hirschholm. Reverdil, den store Skildrer af det danske Hof Liv i Struensee-Caroline Mathilde-Perioden, giver et smukt Øjebliksbillede af hende med Børnene: »Naar Hoffet paa Grund af daarligt Vejr maatte blive paa Hirschholm en Dag, viste Dronningen sig altid efter Desserten med sin Datter paa Armen og sin Søn ved Haanden, medens hans to smaa Legekammerater holdt hende i Kjolen«.

Den 29. Juli var Caroline Mathilde med sin Gemal til fransk Komædie i København, og i Dagene derefter fulgte en lang Række Udflugter med »Dejeuner« paa Sophienberg, paa Frederiksborg Slot og Eremitagen; i det kongelige Følge var altid Struensee og Brandt — iøvrigt var Sandheden jo naturligvis den, at Kongen i det hele taget kun var med for et Syns Skyld og at han forholdt sig ganske sløvt og passivt overfor alt, hvad der foregik omkring ham.

✧

Den 8. August tog Hoffet fra Hirschholm paa Udflugt til Kronborg. Man har ment, at Dronningen ved den Lejlighed for første Gang saa Slottet, og under alle Omstændigheder har det jo i hvert Fald ikke strejft hendes Tanke, at hun faa Maaneder efter skulde vende tilbage hertil under skarp militær Bevogtning, som sin Gemals Fange. Ti Personer var man den Dag til Dejeuner paa Kronborg, vellykket har sikkert Besøget i Slottets Kongesuite med den pragtfulde Udsigt været. Caroline Mathilde har nydt Opholdet her i sin Ven og Elskers Nærværelse — som Savnet af ham og Visheden om hans Skæbne senere, da hun sad fængslet bag dets Mure, var hende en tung Byrde.

Med September begyndte Jagtens Tid. Hoffet var oftere med paa den saakaldte »lille« Jagt, der begyndte omkring den første,



Hirschholm Slot.

ikke sjældent saa længe, at man havde medbragt Mad. Ogsaa Efteraaret nød man paa Hirschholm, selvom det pludselig bragte en slem Forskrækkelse: 200 norske Matroser, der havde lavet halvvejs Mytteri i København, drog den 10. September til Hirschholm og indtog her en meget truende Holdning. Overleveringen siger, at Kongefamilien var advaret i Forvejen og flygtede til Sophienberg; af længere Varighed kan »Flugten« nu næppe have været, for kan man tro Hoffets Protokoller, fandt samtlige Dagens Tafler Sted paa Hirschholm. Naa, Matroserne blev relativt hurtigt stillet tilfreds ved Løfte om Prisgivning af en stegt Okse og Vin paa Frederiksberg Slot. Den ejendommelige Ceremoni havde Kongeparret egentlig haft til Hensigt at overvære, men naaede alligevel ikke af Sted, da det kom til Stykket.

I den kommende Tid var det Parforcejagten, der stod paa Programmet; den indlededes den 14. September, og Dronningen og hele hendes Følge — saaledes maa man vel nærmest udtrykke det — var med, forsynet med Smørrebrød og Vin. Senere, da det blev køligere, spiste man ofte paa Frederiksborg Slot, hvor et Par Værelser opvarmedes til dette Formaal.

Overgangen til Vinteren kom næsten af sig selv: Efterhaanden som Høstens Storme og umilde Vejr satte ind, blev Kongens og Dronningens Ture fra Hirschholm til Forlystelserne i København hyppigere og hyppigere, og en skønne Dag blev man — det vil sige Struensee og Caroline Mathilde, som sikkert bestemte alt — enige om, at nu kunde Residensen passende forlægges til Frederiksberg Slot, som en behagelig Overgang til

den endelige Vinter-Sæson. Den 28. November drog man afsted, og i Løbet af et Par Dage var alt lukket og slukket paa Hirschholm — endda for bestandigt, for Slottet blev ingensinde senere beboet som kongelig Residens.

✱

Rammen omkring Caroline Mathildes sidste Sommer i Danmark kan tegnes ganske klart op paa Grundlag af de gamle Protokoller og gulnede Dokumenter, der her har stillet deres Viden til vor Raadighed. Stemmningen i Billedet, Tonen over Livet paa Hirschholm, kan vi kun trænge ind i ved at læse mellem Linjerne i de gamle officielle Beretninger, og ved samtidig at tage Fantasien til Hjælp. Vi driver ikke dens Flugt for langt ud eller for højt op ved at fastslaa, at Hirschholm-Sommeren 1771 var Dronning Caroline Mathildes sidste lykkelige Tid i Danmark.

Da Hoffet kom til Hovedstaden, begyndte Nettet at strammes om hende, maaske uden at hun vidste det, men dog nok saaledes, at hun havde paa Fornemmelsen, at en Ulykke nærmede sig, men hun og hendes Elsker lod sorgløst staa til indtil den sidste Dag, og kun faa Uger efter at hun og hendes Kreds havde lagt Hirschholm bag sig, var det forbi. Det gik for hendes Vedkommende paany til Kronborg, men paa en anden Maade og under andre Forhold, end da hun hin Sommerdag var der sidst paa en glad og sorgløs Udflugt fra Hirschholm. Nu var det Landsforvisningen, sidste Akt af det store Drama, der stod for Døren.



Naar man spurgte Sejtebrøds-Marius om, hvorfor han int' vaa bleed givt, svarte han: „Den Kælling, man int' har, staar int' aa river aa flaaer i een aa siger, a' Middelbedet er forbi, naar man ligger paa Slavbænkin aa har ded allerbedst!“



„Ka' man int' faa Brænd'vin, maa man nøjes med Øl, aa ka' man heller int' faa Øl, saa maa man nøjes med aa la' vær'l sagde Kredit-Kresten.

Da Møllesvendin vaa falded nær fra Omgangen aa vaa kommed paa Sygehused, aa hans Kone mødte Sko'læ'ren, som spurgte, hvodden ded gik, saa svarte hun: „Ded gik stærkt, ded ska' jeg lige love for — li'som en Hurrenvind!“

„Rakkere og Slaevtre aa Forpagtre ded er it Slaevs Folk, aa Bønder aa Bæster aa Hornkvaj ded er it a'ent!“ sagde Fisker-Ane.



„Stejte Toskerumper har alle Daeve væ't min Livret“, sagde Havnefod'en, „men der ska' godt mæ Dyppe te', for jeg veed int' noed værre end aa sidde aa tørre den bare Rumpen paa Tallerkingen!“

„Katte aa Aael aa Kvindfolk di er Draalen splidme int' te' aa mæse Veered a'l“ sagde vor gamle Kromand.

SKÆMTESPROG

Da den gamle Præst spurgte Tømrer-Johan, om han da aldrig holdt Hviledævn, svarte Johan: „Næej, her te' vort her sleever vil Vi har int' Tid te' aa gaa aa prinse den aa sla Knald med Hosesokkenel'“

Da Kaaanstmal'rin spurgte Klokker-Hans, hvodden ded gik med Forretningen, svarte Hans: „Ded gaaer skidt lige for Tidden! Der er ingenting aa lævel Men vent bare til Aaktaaber eller November, naar Laangebetændelserne kommer — saa bli'r der Liv i di Døddel!“



„Sku' jeg ha' sævt te' Stine Ole Pees, a' Ole vaa Faer te' ded Barn, som Klokker-Enken fik i Fjor? Aldrig! Jeg spurgte bare Stine, om hun hade hørt, a' Folk snakked' om'edl!“ sagde Pjadder-Panelle.

Tegninger af Brostrøm



„Den højhelligste Dævn i hele Aared ded er Fastelavnsmandag!“ sagde vor gamle Sko'lærer, „for saa er der hverken Skole eller Kærketjeneste!“

„Næej!“ sagde Ans Peiter, da han kom hjem fra Høstgildet hos Baronessen. „naa jeg saa bee om Øl aa Brænd'vin som i gamle Dæve i Stedin for dette hersens sødde Skidt, som di kalder Koks-Taljer!“

„Ta'ed rolig, ta'ed rolig, Hr. Pastoer! Se, hvor rolig vi ander Manner tar'ed!“ sagde Jens Nilen, da Præst'kone vaa falded i Brønden.

„Snyd Neesen aa hold op med aa vræle — for sæel om ded er sørrelig, a' Mesters Kone gik hen aa dødde, saa la' vos end'lig int' glemme, a' ded er glæd'lig, a' vi slap a' med hindel!“ sagde Smeddesvendin te' Læredrengin.



Malajdrengen, - og hans nordsjællandske Efterkommere

AF AAGE HASTRUP



Redaktør Aage Hastrup fortæller om Ostindienfaren, der reddede en Malajdreng fra en livsfarlig Robinsonade mellem Sumatra og Java. — Den 200-aarige Skibsprotokols Beretning om de eventyrlige Hændelser om Malajdrengen, der blev sin Redningsmands Tjener, — blev døbt med 14 ansete Mænd som Faddere, — og som blev Stamfader til en kendt, nordsjællandsk Slægt.

Mange Frederikssundere kender Slægtsnavnet *Bendahl*, som i flere Menneskealdrer har været knyttet til Byen. Det bæres i vor Tid bl. a. af en af Frederikssunds kendte Personligheder, Købmand *Axel B. Lange*, — hvor B'et dækker over *Bendahl*, idet *Lange* paa mødrene Side nedstammer fra den *Bendahlske* Slægt.

De færreste har dog sikkert gjort sig Forestillinger om, hvor Oprindelsen til dette for danske Ører noget fremmedklingende Navn kan findes . . .

Men det er Beretningen om en dansk Ostindienfarens forunderlige Oplevelse, da han reddede en malajisk Dreng fra Sultedøden paa en ubeboet Ø i Farvandet mellem Java og Sumatra . . . et dramatisk og spændende Eventyr fra Virkeligheden om Malajdrengen, der blev Stamfader til en kendt dansk Slægt . . .

☆

Vi skal mere end 200 Aar tilbage i Tiden og saa langt bort som til Øen Java. Her fandtes ret ud for Soenda-Strædet, der adskiller Sumatra fra Java, en lille Landsby ved Navn *Benda*. De indfødtes retmæssige Konge boede i Byen *Bantham*, men hans Magt var kun af formel og religiøs Art, — for Hollænderne havde allerede gennem mange Aar haft Java i deres Besiddelse.

Byens malajiske Befolkning dyrkede Ris og Sukker og ernærede sig desuden ved Kvægavl og en Smule Søfart. Som deres øvrige Landsmænd levede de paa et kulturelt Niveau, der laa højere end i noget andet af de asiatiske Omraader, Europæerne i denne Periode lagde ind under deres Herredømme. Moralen var streng. Og Guden »Alle di Alle« eller *Qvasa* — »et evigt almægtigt og retfærdigt Væsen« — sørgede for, at den blev overholdt. Ingen maatte ved Kys vise sin Kærlighed mod noget Menneske, ikke engang en Søn mod sin Moder, og Ægteskab var kun tilladt for dem, som havde aflagt Prøve paa, at de var i Besiddelse af tilstrækkelige Færdigheder i Gudsdyrkelse. Hver Aften, efter Solens Nedgang, bad Be-

folkningen sine Bønner; en Dag om Ugen var det Sabbat eller Hviledag, som anvendtes til Gudsdyrkelse, og der afholdtes aarligt en stor Forsamlingsfest, som varede en hel Maaned, hvor der blev fastet indtil Solens Nedgang. Offentlige Skoler stod til Raadighed for Ungdommen, og de, der var ulærde, maatte hverken aabne eller eje en Bog. Særlig udvalgte Personer fungerede som Doktorer — *Ducconer* — og deres fornemste Opgave bestod i at omskære de unge Mænd, naar de naaede 14—15 Aars Alderen. De, som ikke lod sig omskære, regnedes for »Hedninger« — *Capper* — medens de, som ved Omskærelsen var blevet indlemmet i Befolkningen kaldtes »Stammer«. Der næredes Afsky for alle Udskejelser, undtagen dem, der knyttedes til de religiøse Ceremonier, der afholdtes i et særligt Sabbatshus, og Folk, der lod sig friste af Vin og Spiritus, som Hollænderne førte med sig, faldt efter Overtroen i *Unaade* hos »Alle di Alle« og var dømt til at styrtes i en evig Ild, naar de var døde.

☆

Blandt *Bendas* Indbyggere fandtes en ganske ung Malaj, hvis Fader og Moder begge var døde forholdsvis unge. Man ved kun om dem, at de begge var fra *Benda*, havde tre Børn, og at Faderen var *Kelura*, hvilket kan oversættes til Formand, men iøvrigt fungerede han nærmest som Sergent eller Korporal under de hollandske Koloniseringsmyndigheder.

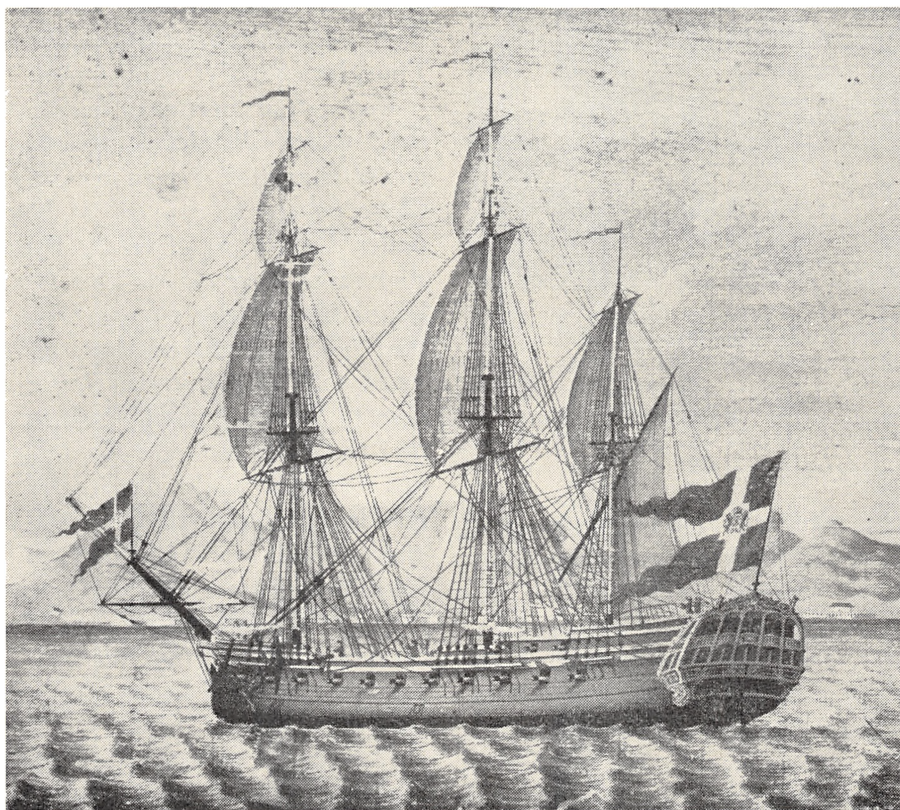
Den unge Malaj maatte, saasomt han var i Stand til at bestille noget, dele sin Tid mellem Markarbejde og Gudsdyrkelse. Fyldt 15 Aar kom han omkring 1763 til Søs med sin Morbroder, der selv ejede et Fartøj. Med dette Fartøj gjorde han to heldige Ture til *Palambang* paa Sumatra, men paa den tredie Tur blev Skibet overfaldet af en stærk Storm, der i Nattens Mørke førte det ind paa en Klippe midt i Havet, hvor det blev slaat i Stykker. Af de 8 Mand, der havde været ombord, omkom de 6, deriblandt Skipperen, men den unge Malaj bjergede sammen med en af Matroserne Livet ved at klynge sig til et Stykke Tømmer

fra Vraget. Om Morgenen drev de ind paa en lille Ø, Lucaparma, der ligger 2¼ Sømil fra Sumatra og 5 Sømil fra Banca.

Der var hverken Mennesker eller Dyr at finde paa Øen, og de to skibbrudne smægtede af Tørst og Hunger. Efter nogen Tids Søgen kom de til en Kilde, men de tre første Dage fik de intet at spise. Saa fandt de paa at udforske Strandbredden, hvor Havet ved Skiftet mellem Flod og Ebbe efterlod enkelte Fisk,

i Land for at afvente Dagens Komme. Stor blev deres Rædsel, da Solopgangen afslørede, at de befandt sig paa en lille Stenklippe, som stak op af Havet, og hvor der hverken var Træer eller andet, der kunde hjælpe dem. Tømmerflaaden var drevet bort, og de maatte regne med, at Klippen, naar Vandet steg, vilde blive helt oversvømmet.

Midt i al deres Elendighed opdagede de imidlertid ude i Horisonten den Ø, som de havde forladt, og da



Dansk Ostindienfarer fra ca. 1750 (Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg).

Fugleunger, Æg og endog en Skildpadde i Ny og Næ. Ved at gnide to Stykker Træ mod hinanden gjorde de Ild paa primitiv Vis, men der var kun Bambus-Træ paa Øen, og det var overordentlig vanskeligt at holde Ilden ved lige. De første tre Nætter sov de paa Sandet ved Stranden, men siden drev Nattekulden og den kolde Blæst dem højere op paa Øen, hvor de fandt et hult Træ, som kom til at gøre det ud for Seng. Bestandigt spejdede de efter forbigående Skibe, men da intet havde vist sig efter tre Ugers Forløb, lavede de sig en Tømmerflaade og gik til Søs i Tillid til, at Strømmen enten vilde føre dem til en beboet Ø eller til et Skib. I tre Døgn drev de omkring paa oprørt Hav og i yderste Livsfare, uden at deres Anstrengelser kronedes med Held. Den sidste Nat, da de saaledes flakkede om paa Havet, stod Tømmerflaaden pludselig stille, og de sluttede da, at de maatte være naet Land. Paa Grund af den mørke Nat kunde de ikke se, hvor de var henne, men de steg ikke desto mindre

de syntes, at den ikke laa længere borte, end at de, skønt udmattede, maaske nok kunde svømme dertil, besluttede de sig til at gribe til denne sidste Udvej for deres Frelse.

De naaede med største Møje lykkeligt i Land paa Øen, hvor de paany søgte at opretholde Livet ved at samle Føde i Strandkanten.

Det var kun lidet de fandt, ofte kunde der gaa Dage, hvor Resultatet af deres Anstrengelser bestod i en enkelt selvdød Fisk, og da Vandstanden ustandselig skiftede, maatte de uafbrudt være paa Jagt og endog tage Nætterne til Hjælp. Matrosen, som var til Aars, kunde ikke taale dette haarde Liv, og efter nogen Tids Forløb blev han syg og døde.

Den unge Malaj var nu ene tilbage. Besat af Udmattelse, Frygt og Sult søgte han at opretholde Livet, men det blev bestandig vanskeligere. Langt ude i Horisonten saa han et Par Gange passerende Skibe, men det var haabløst for ham at hidkalde dem.



Fra Nicobarøerne, de tre Øgrupper i den bengalske Havbugt, beboet af malajiske Stammer. Danmark forsøgte forgæves at kolonisere Øerne, — det strandede bl. a. paa det usunde Klima. Der er Regntid næsten hele Aaret. Efter Indberetninger fra »Galathea«s Jordomrejse i 1845-47 opgav man endeligt Forsøgene. Den gamle Tegning her, »Beboelseshuse og Urskov paa Nicobarøerne«, er udført af C. Thormann (Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg).

Da han efter fire Maaneders Forløb en Morgen stod og stegte Fisk, saa han pludselig noget usædvanligt bevæge sig mellem Bølgerne et Stykke ude paa Havet. I første Omgang troede han, at det var hans afdøde Kammerat, der spøjte, men han overvandt sin Angst og løb ned til Strandbredden, hvor han konstaterede, at det i Virkeligheden drejede sig om en Robaad, hvori der sad nogle Mennesker. Han raabte og skreg, og det lykkedes virkelig at fange Mandskabets Opmærksomhed. I første Omgang troede de imidlertid, at Øen var beboet, og at man vilde lokke dem ind for at overfalde dem, og derfor vægrede de sig ved at sejle nærmere. Da de efter nogen Tids Forløb blev klar over, at den unge Malaj intet fjendtligt havde i Sinde, og da han begyndte at svømme ud mod dem, sejlede de imidlertid ind til ham. Baaden var udsendt af Fregatten »Prins Frederich af Danmark« for at søge efter undersøiske Skær og sejlede snart efter tilbage til Fregatten, hvor Malajen blev afleveret til den Kommanderende, Kaptajn Hielte.

Da ingen af Danskerne talte det malajiske Sprog, og som Følge deraf var ude af Stand til at faa nøjagtigt fastslaaet, hvor den Skibbrudne havde hjemme, og da det tillige var saa sin Sag at ændre en Sejlretning i de Tider, havde man kun den Udvej at tage ham med. »Prins Frederich af Danmark« var af Asia-tisk Kompagni sendt paa Togt til Kina, hvor den skulde lastes med Te, Silke og andre af Østens Produkter, og først godt et Aar senere naaede den tilbage til Danmark.

I den i Rigsarkivet endnu bevarede Skibsprotokol har Kaptajn Hielte beskrevet denne Tildragelse paa følgende Maade:

»1762, Onsdag d. 7. April . . . Om Morgenen Kl. 9 sendtes Styrmand From ud med Jollen for at lodde i Farvandet mellem Luceperna og Sumatra, og da Jollen med Strømmen drev alt for meget Øst hen, blev der hejst et Faresignal under Mesanmærset til Signal, at han igen skulde komme om Bord, som først skete Kl. ½6 om Eftermiddagen, ved hvilken Lejlighed os blev givet et besynderligt Eksempel paa det guddommelige Forsyn til at redde et Menneske fra Nød og Død, hvis Timeglas endnu ej er udrundet.

Ved det, at Strømmen havde forsat Jollen saa langt øster under Ejlandet Luceperna, fik Folkene høre en meget jammerlig Hysten og Skrigen af et Menneske. Dette bevægede dem til at holde lidt nærmere ind under Landet for at erfare Visheden, om det var et Menneske, hvor der da kom svømmende ud i Vandet en malajisk Dreng ungefær 12 a 13 Aar gammel, som med Gebærder tilkendegav, at han var der alene og havde intet at leve af, bad derfor, at han maatte komme dem til Skibet, hvilket og skete. Da han nu var kommet til Skibet, spurgte Kaptajnen ham ad, hvorledes han var kommet der paa Ejlandet. Derpaa gav han til Kende dels ved nogle Ord, som Kaptajnen kunde forstaa, og dels ved Gebærder, at han med flere havde været ude at fiske med en Prauwe, som ved en Kastevind havde kærtret med dem alle sammen og var med Strømmen drevet der ind paa Landet, hvor han nu havde været udi 3 Dage, Uger eller Maaneder, hvilket man ej ret kunde forstaa.

Han havde nogle Skildpaddeæg med sig i en Bambusstage, som var stegt i det varme Sand ved Solens Hede. Han var ganske nøgen, undtaget et gammelt rødt Klæde af Kattun, hvormed han skjulte sin Blusel. Man kunde ellers forstaa af ham, at han havde hjemme paa Ejlandet Banca, og at hans forrige Kammerater var druknede.«

✱

Skibsprotokollens Beskrivelse er paa enkelte Punkter ukorrekt, saa Kaptajn Hieltes Forstaaelse af Sproget har nok været mindre, end han selv giver Udtryk for, men han var ellers en behjertet Mand, som under Sejladsen hjem til Danmark tog sig Tid til at opdrage den Skibbrudne i kristen Lærdom og det danske Sprog.

Kaptajnen beholdt det første Par Aar Malajen som sin Tjener. Derefter var hans Kendskab til Dansk og Kristendom saa velfunderet, at han kunde døbes, hvilket skete d. 15. Maj 1765 i Nikolaj Kirke under stor Opmærksomhed fra det københavnske Borgerskab og med 14 Mænd i ansete Stillinger som Faddere. Daabshandlingen blev omtalt i baade »Adresse-Avi-

sen«, »Berlingske Tidende« og »Københavns Post-rytter«, og to Dage efter — d. 17. Maj 1765 — optrykte Ugebladet »Postalen« — sin Tids »Familie-Journal« — en Levnedbeskrivelse, der angaves at være skrevet af Malajdrengen, eller som han nu hed *Christian Frederik* — efter de to danske Kongenavne — og som han siden yderligere kom til at hedde: *Bendahl*, efter sin Fødeby paa Java. Om Beretningen virkelig er skrevet af Malajdrengen, er vel tvivlsomt, højst sandsynligt er den blevet udarbejdet sammen med Kaptajn Hielte og »Postalen«s Redaktør, men havde den ikke eksisteret, vilde det næppe have været muligt at rekonstruere hans mirakuløse Redning saa minutiøst.

☆

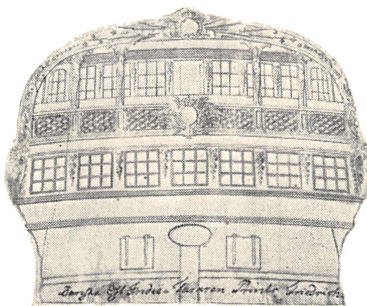
Efter Daaben kom Bendahl i Overensstemmelse med den Tids Skik til at gøre Tjeneste ved Hoffet, og i 1781 kom han til Nykøbing Sjælland som Konsumptionsbetjent hos Justitsraad *Th. Eichel Bartholin*. Her blev han 1785 gift med *Marie Malene Jensdatter*, og

med hende grundlagde han den iøvrigt ikke talstærke Slægt Bendahl, som hovedsagelig har været knyttet til *Frederikssund*, *Nykøbing Sj.* og *København*. Købmand *Vilhelm Bendahl*, der havde Forretning i den Ejendom, hvor nu Tuborg-Depotet i Frederikssund har til Huse, var en Sønesøn af Malajdrengen. I hans Hjem opdragedes dels hans egen Datter *Marie*, som blev gift med *Vilhelm Gether*, dels hans Niece *Julie*, der var Datter af Vilhelm Bendahls Broder, *Frederik Bendahl*. Julie Bendahl blev gift med Købmand *Chr. Lange*, der stiftede den kendte Købmandsforretning, som nu indehaves af *Axel B. Lange*, der saaledes er Malajdrengens Tipoldebarn. Et andet af Malajdrengens Børnebørn, *Hanne Bendahl*, var Huslærerinde hos Provst *Holten* i Skuldelev.

Saaledes knyttedes da Traaden mellem *Frederikssund* og *Benda* paa Java.

Navnet Bendahl er blevet stadig sjældnere, men endnu kan man hos nulevende Efterkommere i 5. eller 6. Led møde den mørke Lød, de tykke Læber og de skarpe Ansigtstræk, som er karakteristisk for Malajerne.

Ornamenttegning (Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg) til Spejl til »Danska Ost-Indie-Fararen Prints Friedrich«, rimeligvis Fregatten »Prins Frederik«, der bragte Malajdrengen til Danmark. Den svenske Paaskrift skyldes formentlig, at Skibet blev købt i 1760 af Asiatisk Kompagni i Stockholm. Det fik Søpas i København 12. December



1760 under Kaptajn Niels Olsen Hielte født ca. 1716, død af Vattersot i København 1785, begravet fra Nicolaj Kirke. »Prins Frederik« vendte hjem fra sin første Rejse 1763, tog afsted igen samme Aar, fik atter Søpas 1766 og sidste Gang i 1768, — da Skibet forliste paa Udrejsen ved Gøteborg.

KENDTE - og mindre kendte - *Frederiksværkere*

AF L. M. THOMASSEN

Pens. Overlærer L. M. Thomassen giver en Karakteristik af kendte og mindre kendte Frederiksværkere, bl. a. J. F. Classen, A. F. Tscherning og K. A. Larssen.

Disse tre er vel ogsaa dem, hvis Navne i særlig Grad er knyttet til Frederiksværk.

*

Hvis man blandt Frederiksværks og Omegnens Beboere iværksatte et Rundspørge, som gik ud paa, at der skulde opgives, hvor mange Personligheder, hvis Navne er landskendte, der direkte eller indirekte kunde sættes i Forbindelse med Frederiksværk, vilde Antallet paa disse Personligheder sikkert blive meget lille.

Mon det ikke i mange Tilfælde vilde indskrænke sig til at omfatte General *J. F. Classen* (1725—1792) og *A. F. Tscherning* (1795—1874)? Nogle vilde maaske ogsaa nævne Legatstifteren *K. A. Larssen* (1793—1865).

J. F. Classen, Frederiksværks Grundlægger, og Etatsraad Just Fabritius fik ved kgl. Resolution af 25. Aug. 1756 af Frederik den Femte overdraget Værket, og i Slutningen af Resolutionen hedder det:

... »Sluttelig samtykke og agreere Vi allernaadigst, at Værket, som ellers uden længere Anstand kand overdrages Interessenterne, efter Deres i saa maade fremførte allerunderdanigste Begiæring, herefter maae kaldes Friderichsværck.«

Det blev altsaa opkaldt efter Kongen, men da *Classen* selv hed *Johan Frederik*, kan man sikkert gaa ud

fra, at han ikke har været ked af, at hans »Begiæring« blev imødekommet.

25. August 1756 kan altsaa med Sikkerhed betragtes som Byens Fødselsdag, og 1956 kan 200-Aarsdagen fejres.

*

Anthøn Frederik Tscherning, det danske Demokratisk Skaber, Krigsminister i Martsministeriet 1848 og et indflydelsesrigt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, blev født i den nuværende Kontorbygning for »De forenede Jernstøberier« paa Torvet i Frederiksværk. Paa den vestlige Gavl har hans Søn, Overkirurgen Eilert Adam Tscherning ladet indsætte en Mindetavle.

*

Knud Arnt Larssen drev en Tid Købmandsforretning i Nørregade (nu Nr. 8). Han og hans Hustru efterlod sig henved 2 Millioner Kroner, for hvilke der oprettedes Legater, hvis Midler gennem Aarene er kommet mange til gode. Hvert Aar uddeles bl. a. store Summer til Rejselegater for Haandværkere, Mekanikere, Polyteknikere m. fl.

*

Men foruden disse tre store Navne har endnu flere Tilknytning til Byen og Omegnen.

General *Christian de Meza*, der i Fredericiaslaget d. 6. Juli 1849 var med i forreste Linie og i 1864 var Overgeneral, blev d. 17. Juni 1821 viet til A. F. Tschernings Søster Elisabeth Birgitte. I Henhold til Cancelliets Bevilling af 13. Juni 1821 fandt Vielsen Sted i Brudens Hjem. — I Museet findes General de Mezas Æresabel, som 1850 skænkedes ham af Værkets Vaabehaandværkere.

*

Ganske korteligt kan nævnes, at Forfatterinden *Rose Bruhn*, Datter af Garvermester Bruhn, er født (1861) og opdraget i Frederiksværk. Hun døde 1939.

*

Maleren *Knud Larsen* (1865—1912) er født i Vinderød Skole som Søn af Lærer Larsen, og han boede ogsaa en Tid omkring Aarhundredskiftet i Vinderød. Af hans mest bekendte Arbejder kan nævnes »Barnedaab i Frederiksborg Slotskirke« og Alterbilledet i Sankt Markus Kirke paa Frederiksberg: »Kristus i Emmaus«. Afdøde Dyrslægt *Lybye*, Frederiksværk, var Model til den ene af de to Disciple.

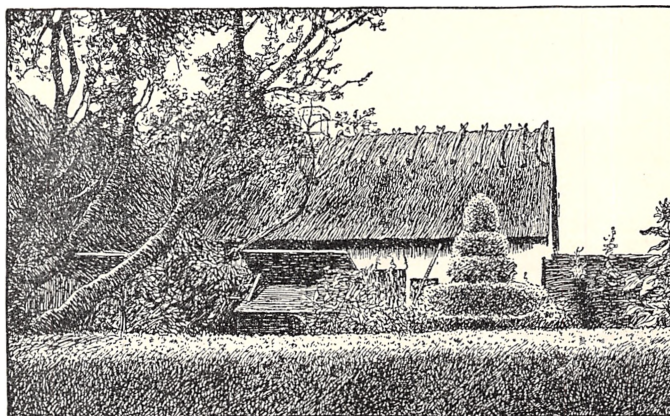
*

I Aarene 1898—1902 opholdt Maleren *L. A. Ring* sig i »Granly« paa Osbro. Han boede i Ejendommens østlige Lejlighed, der vender ind imod Gartner Knud-

sens Ejendom. To af hans Børn er født her, og begge er døbt i Vinderød Kirke.

Af de af hans Billeder, der er blevet til her paa Egnen, kan nævnes »Vej gennem Vinderød« (1898 — Kunstmuseet), »Landsbygade, Slagteren sælger Kød« (1899 — tilkendt Serdin Hansens Præmie) og endelig »De gamle har faaet Brev« (1901 — Akademiets Aarsmedaille).

Som Modeller til de to gamle har Ring benyttet et gammelt Ægtepar, som mange ældre Folk her paa Egnen endnu mindes: Ringer *Hans Nielsen* (oftest kaldt »Klokker-Hans«) og hans Hustru *Hanne*, som boede i »Klokkerhuset«, hvor Billedet er malet. Huset ligger



Klokkerens Hus i Vinderød.
Tegning af Kr. Kongstad.

ved Vejen gennem Vinderød — over for Gaardejer Holger Amossens Gaard; det ejes nu af Fabrikarbejder Mogensen.

*

I »Granly« boede efter *L. A. Ring* tre Søstre: Frøkerne *Mynster*. Landskendte Navne blev de ganske vist ikke, — men deres Historie er nok værd at berette.

De var Døtre af Godsforvalter *Frederik Ludvig Mynster* (født i København 1811; død paa »Emilsminde«, Drøsselbjerg Sogn, 1885) og Hustru *Caroline Birgitte Kirstine Hasle* (1812—1880). *Mynster*, der var en Brodersøn af Biskop *Jacob Peter Mynster*, blev 1840 Godsforvalter paa Bøstrup i Drøsselbjerg Sogn og bestred denne Post til sin Død. Fra 1843 var han Ejer af Arvefæstegaarden »Emilsminde« under Bøstrup Gods. Sammen med sin meget intelligente og sproglyndige Hustru anvendte han sin Fritid til Oversættelsesarbejde, og en Del af hans Oversættelser vakte *H. C. Ørsted*s og Filosofen *Frederik Christian Sibberns* Interesse, og det resulterede i, at *Mynster* fik en Understøttelse fra »Selskabet til de skønne Videnskabers Forfremmelse«. — Salmen Nr. 376 i Salmebog for Kirke og Hjem (Jesus Kristus er til Stede!) er oversat af *F. L. Mynster*.

Hans tre Døtre: *Anne Marie Constance Mynster*

(født 7.12.1845, død 25.5.1936), Olivia Nikoline Marie Mynster (født 17.9.1848, død 23.6.1931) og Ulrikke Sofie Caroline Louise Mynster (født 20.9.1850, død 8.6.1930) er alle født paa »Emilsminde« og døde i Frederiksværk og begravedes paa Vinderød Kirkegaard.

De havde ingen særlig Tilknytning til Byen og Eggen her; men da de havde skilt sig af med deres Fødegård, lejede de sig ind i »Granly« paa Osbro, hvor de boede i en Aarrække, indtil de byggede deres eget Hus — »Trio« — i Frederiksværk (nuværende Bakkegade 7).

Interesse for det kirkelige Liv og for Hedningemissionsarbejdet var fælles for dem alle; men ellers var de vidt forskellige. Marie var den praktiske Natur og havde Ledelsen af Hjemmet og Husførelsen under sig. Caroline var en mild og stiltfærdig Kvinde, som i den Tid, der levnedes hende fra den huslige Gerning, gav sig af med Akvarelmaleri, og ved dette Arbejde samlede hendes Interesse sig især om Gengivelse af Markblomster.

Ogsaa Constance, den ældste og den, der levede længst, gav sig af med Malerkunsten, men hos hende var det Oliefarven, der var Materialet.

En særpræget Natur var hun, impulsiv, altid i Virksomhed, kort og bestemt i sin Udtryksmaade, et Menneske, der, naar hun havde sat sig et Maal, ikke veg tilbage for Anstrengelserne og ikke skaanede sig selv for at naa det.

Selv da hun kom højt op i Aarene, var hun en af de første, der mødte frem, naar Badeanstalten ved Bjørnehoved aabnedes, og hun gav ikke op, før vi var naaet ind i Oktober.

Skulde hun i Snevintre Ærinder i Byen, saa man hende sætte sig paa sin lille Kælk og tage Turen ned ad Bakkegade, og ved Skolegade lod hun saa Kælken staa, til hun kom tilbage.

En sikker Kirkegænger var hun — ligesom Søstrene — og da hun beklagede sig over de for hende noget haarde Kirkestole, blev der anskaffet en Pude til hende. Den findes endnu i Kirken. Da hun i sin høje Alderdom havde nogle Hjertebesværligheder, saa man hendes færdes i Byen med sin Feltstol paa Armen, og følte hun saa, at Kræfterne svigtede, satte hun sig, hvor hun end var, og tyede til sine Hjertedraaber, som hun altid havde hos sig.

En Vinterdag lige før Jul var jeg oppe hos hende for at hente en Bog, hun havde anbefalet mig at læse. Mens hun gik rundt for at lede den frem, sad jeg og nød Synet af den hyggelige Stue med de gamle, ærværdige Møbler. Jeg lagde da Mærke til tre smaa Buster af Biscuit, der gengav J. P. Mynsters, H. C. Ørsteds og H. C. Andersens Træk. Da Frk. Mynster rakte mig Bogen, sagde jeg: »Jeg forstaar, at De har kendt J. P. Mynster og H. C. Andersen; men har De haft nogen Forbindelse med Ørsted?«



Frk. Constance Mynster.

Mens hun saa paa mig med sit bestemte Blik, sagde hun: »Det skulde jeg da mene! Mine Forældre og vi Børn kom ofte i Ørsteds Hjem, og det var der, vi traf H. C. Andersen. — En Dag tog han mig og nogle andre Børn ind i et Værelse, hvor vi kunde være alene, og saa læste han et Eventyr for os.«

»Kan De huske, Frk. Mynster, hvad det var for et Eventyr?«

»Ja, det kan jeg da! Det var s'mænd »Kejserens nye Klæder«.«

Fra anden Side har jeg hørt, hun har fortalt, at H. C. Andersen tog hende paa Skødet og sad og klippede Silhouetter for hende.

* * *

Naar man nu om Dage taler med Ungdommen om H. C. Ørsteds og H. C. Andersens Tid, har man en Følelse af, at disse Personligheders Tidsalder i de unges Bevidsthed ligger saa langt tilbage i Fortiden, at den ingen Berøring har med vor Tid. Man kan jo dog endnu sikkert træffe Mennesker, som har set eller talt med H. C. Andersen.

Selv Classens Tid, der for en Del falder sammen med Ludvig Holbergs, ligger dog ikke længere forud for Nutiden, end at et af hans Oldebørn først døde i Februar 1951.

Stille og jævnt kommer Fremtiden os i Møde og bliver Nutid for os for derefter lige saa stille at glide bag os som Fortid, en Fortid, vi finder Glæde og Hvile i ved at fordybe os i Minderne.

DEN GAMLE MEJERIBESTYRER FRA STENLØSE FORTÆLLER

AF L. P. LARSEN

Den kendte Mejeribestyrer Laurits Peter Larsen, som fra 1890 til 1928 var Leder af Bastbro Andelsmejeri i Stenløse, og hvis Minde stadig staar i et smukt og lysende Skær, var født den 12. Marts 1865 og døde den 28. Marts 1943. Det sidste Aar, L. P. Larsen levede, opnoterede han Træk af sit lange Livs Historie — skrevet for Børnene Johanne, Viggo, Axel, Olivia, Ejnar, Sigrid og Ellen. Lidt forkortet bringer JUL I NORD-SJÆLLAND her den interessante Levnedsbeskrivelse.

Naar jeg skal forsøge at beskrive mit Levnedsløb saa langt tilbage jeg kan huske, vil jeg begynde med at fortælle, hvorfra jeg stammer.

Min Bedstemor (Mormor) stammede fra Falster, men hvor Bedstefar var fra, ved jeg ikke. Bedstemor sagde, at han maatte rejse langt for at finde en med een Tøffel og een Træsko. Hvor bogstaveligt dette skulde forstaas, ved jeg ikke — de var begge døde, da jeg blev født.

Far stammede fra Vassingerød, og da Mor blev født 1823, var hendes Forældre Klokkerfolk i Gandløse.

Min Far blev født 1815, og da Far og Mor giftede sig, boede de først i Gandløse Mørke, men flyttede til Sperrestrup sidst i Halvtredserne.

Vi var en Pige og seks Dreng. Jeg var Nr. 6 i Flokken og blev født den 12. Januar 1865.

Tiden gik for mig, som for andre fattige Børn paa den Tid. Sult led vi ikke, og vi var ogsaa fri for at gaa med Tiggerposen, som saa mange maatte.

Morgenmaaltidet var en Kop sort Kaffe, et Stk. Rugbrød med Sirup, og de andre Maaltider var ogsaa spartanske.

I mit 8de Aar kom jeg ud at tjene, og jeg blev sendt ud paa Marken for at vogte Lam, saasnaert Vaarsæden var kommet op. Der blev vi Vogterdrengene til hen under Høst, til Lammene var solgte eller dem, der skulde være til Tillæg, blev tøjret.

Naar Rugen var høstet, blev alle Svinene — baade store og smaa — sluppet ud paa Stubmarkerne for at æde de Vipper og Aks, som Høstmændene havde spildt, og Husmandskonerne ikke naaet at faa samlet.

Saasnaert det sidste Neg var bjerget, blev baade Køer og Faar sluppet løse, og saa begyndte Vogtertiden, der varede til først i November Maaned. Det var en lang Tid at tilbringe paa Markerne. Vi blev brunet af Sommersolen og hærdet af Efteraarets stærke Vinde.

Vogterdrengens Tjenestetid var gerne fra Paaske til Mortensdag, og Lønnen var for den Tid et Sæt Tøj, et Par Hoser, en Skjorte og et Par Lærredsbukser og undertiden et Par Træsko med »Sølvkramper«.

De første to Aar var jeg paa Bygaard i Sperrestrup, derefter paa Gaarden, der nu hedder Solbakken.

Om Vinteren passede vi vor Skole. Jeg kom tidligt op i ældste Klasse, og der gik vi fire Dage om Ugen. Naar vi ikke var i Skole, skiftedes vi Drengene til at køre Tærskemaskine paa Bygaard og Damgaard. Det var i Valsemaskinernes Tid, og de tog ikke saa stærkt paa Vej. Det var mørkt, naar vi begyndte om Morgen, og naar vi holdt op om Aftenen. Vi fik 20 Øre om Dagen paa Damgaard og 25 Øre paa Bygaard og tillige vor gode Kost. Tænderne er næsten lige ved at løbe i Vand, naar jeg tænker paa de gode Fedtemader med Rullepølse eller Faarekød. Smørrebrødet var ikke saa godt paa den Tid.

Fra mit 10de til mit 16de Aar var jeg paa Solbakkegaard. Der hørte dengang kun 23 Td. Land til Gaarden, og vi var baade Karl, Pige og Dreng. Det var jo en stor Besætning i Forhold til Nutiden.

Vi drev 7 Marks Drift — dyrkede et helt Skift med Rodfrugter, og vi kørte Mergel paa hele Lodden i den Tid, jeg var der, saa vi var aldrig arbejdsløse.

Ejeren — Lars Hansen — var Enkemand, da jeg kom der, men blev gift, da jeg havde været der et Par Aar. Den nye Husmor bragte noget med, som særlig interesserede mig. Hidtil havde det været saa som saa med at kærne Smør, men Husmor fik rigtig Gang i Foretagendet. Hun havde været paa en Gaard i Farum og havde lært nyere Mejeribrug. At det var en stor Forandring, blev jeg hurtig klar over, selvom jeg kun var 12 Aar. Jeg skulde fremdeles dreje Kærnen, og jeg fik Besked paa, at naar Lyden lød som »Kirsten«, skulde jeg kalde paa Maren, som Husmor hed. Det varede dog ikke længe, før jeg selv forsøgte at kærne Smørret færdigt, og det slap jeg godt fra. Det var mit første Trin paa »Mælkevejen«, som skulde blive mit Virkefelt gennem 43 Aar.

Først i Halvfemserne skete der noget, der omtrent satte Byen paa den anden Ende. Sperrestrup By bestod af 4 Gaarde og 2 Huse. Bygaard og Bakkegaard blev solgt omtrent samtidig til to Par unge, nygifte Grundtvigianere — Niels Nielsen fra Højbjerg og P. Hansen fra Sperrestrup. De fik deres Medhjælp fra forskellige Steder i Landet — særlig fra Fyn og



Mejeribestyrer L. P. Larsens Fødehjem i Sperrestrup.

Kalundborgegnen. Det var noget særligt nyt for os Børn — tænk de legede omtrent som Børn — løb Væddeløb og meget andet, som de bragte med fra Højskolen.

Da jeg var blevet lidt ældre, opdagede jeg, at de ejede noget, som vi andre manglede. Vi hørte dem aldrig bande, og deres Optræden gav Anledning til, at jeg spekulerede paa, jeg ogsaa vilde ud og se mig om, og »Mælkevejen« var stadig i mine Tanker.

Paa Solbakken blev jeg, til jeg var 16 Aar. Jeg rejste derfra til Maj 1881 til min Fætter — Chr. Larsen, Ølstykke — og hos ham var jeg i 3 Aar.

Efter de 3 Aars Ophold i Ølstykke skaffede den nye Mand paa Solbakken mig Plads hos sin Bror paa Fyn, og den 1ste Maj 1884 forlod jeg Sjælland. Jeg kan endnu se min kære Mors Øjne — hun holdt min Haand fast saa længe, indtil Vognen kørte.

Jeg skulde nu for Alvor forsøge, om Vingerne kunde bære, og Gudskelov kom jeg hos gode Mennesker. Min nye Husbond havde en Gaard paa 105 Td. Land.

Arbejdet gik det godt med — jeg var jo vant til hjemme fra at bruge mine Kræfter. Mælkevognen kom hver Morgen og hentede Mælken, og jeg mente derfor, at mine Længsler Maal var rykket noget nærmere, og før der var gaaet en Maaned, var jeg fæstet som Mejerielev paa Brendeskov Fællesmejeri. Jeg var dengang 19 Aar, og Løn skulde jeg ikke ha' det første Aar.

Jeg var fæstet for et Aar, da jeg rejste derover, og jeg fik kun Kr. 87,50 for Sommeren, hvor jeg havde »pløjet min Fure og hugget mine Skaar«. Der var saaledes ikke noget at rutte med. Da jeg havde købt lidt Bluser og Forklæder, havde jeg kun 20 Kr. kontant.

Tænk, sikken en Tilværelse for en fattig Karl paa 19 Aar, som vilde fremad. Der blev i Løbet af Vinteren spillet Dilettant i Forsamlingshuset. Det kostede 50 Øre, og jeg havde ikke Raad til at afse de Penge. Dengang tænkte jeg ikke saa meget over det, men jeg har gjort det siden.

Da vi naaede Foraaret, lysnede det lidt. Mejeristen

havde ogsaa et Mejeri paa Lolland, og der manglede han een til at passe Centrifuge og Dampmaskine, og jeg var allerede naaet saa vidt, at jeg paa egen Haand kunde passe Maskinerne. Der var kun Dampmaskine og Centrifuger. Varmeapparater var der ingen af. Smørret og Kærnen passede Mejersken.

Foraaret 1885 rejste jeg saa til Lolland. Der var Mejeristens Bror, som skulde kaldes Bestyrer. Han var ugift og havde Husbestyrerinde. Saa var der Smør- og Ostemejerske foruden Eleverne — ingen Hjem af nogen Art og ingen Samling paa noget.

Paa Fyn havde jeg ikke haft Hjemve, men nu mærkede jeg dens Kvaler, jeg havde jo ikke været hjemme i halvandet Aar. Hen paa Efteraaret fik jeg fri i otte Dage. Der var lovet mig 100 Kr. for Sommeren, men det kneb med at faa Kontanter, og jeg manglede en Overfrakke. Bestyreren havde saa en, som blev lavet lidt om. Den fik jeg for 30 Kroner, og sidst i Oktober Maaned rejste jeg saa hjem til Sperrestrup. Jeg glemmer aldrig det Øjeblik, da vi havde passeret Toftegaard, og jeg saa Lyngen for mig og kunde skimte en hvid Væg ude bag. Det var mit Barndomshjem. Aldrig havde jeg tænkt mig, at Hjemegnen kunde komme til at staa i et saa gyldent Skær.

De otte Dage hjemme gik hurtigt, og Mor var saa glad for at se sin Dreng igen, i bedste Velgaaende. Turen gik tilbage til Lindet Mejeri og den 1ste November kom den Pige, som skulde blive min Livsledsager gennem mere end 50 Aar. Vi var sammen der paa Mejeriet i halvandet Aar. Hvad vi blev budt af Slid, trodser enhver Beskrivelse — særlig i Sommerhalvaaret. I flere Maaneder var Ilden under Kedlen ikke slukket. Vi arbejdede med at skumme Mælk to Gange i Døgnet fra først i April til sidst i September, og vi afhentede selv Mælken. Vi havde dertil 5 Spand Heste, og jeg maatte køre en mindre Tur hver Morgen. Mens Mejerskerne kærnedede, havde vi denne Mælk at begynde Skumningen med. Vi havde to Sæt Mælkespande, og dem maatte Eleverne være med at veje og vaske to Gange daglig, og vi havde i den bedste Tid 11.000 Halvkg. Mælk daglig. Der blev lavet Ost af ca. 8000 Halvkg. — Det var i Mejeriernes Udviklingstid, og jeg havde Lyst til at se noget andet.

Jeg gik saa paa Session i Efteraaret 1886 og blev udskrevet til Søværnet. Jeg ventede at blive indkaldt Foraaret 1887 og sagde min Plads op til den Tid, men da saa Indkaldelsen kom, lød den paa 20. August 1887, og jeg havde saa 3½ Maaned til min Raadighed. I den Tid vilde jeg ha' Plads, og det fik jeg paa Brolund Mejeri ved Hadsten St. fra 1ste Juni. Det var lige efter den Tid, at Docent Fjord havde opfundet et Kontrolapparat, hvorefter man kunde betale Mælken efter Værdi.

Maj Maaned benyttede jeg til forskelligt — jeg var



Gamle »Bastbro« 1925.

Vikar i 15 Dage paa Volshave Fællesmejeri og rejste saa til mit Hjem. Paa Rejsen til Brolund besøgte jeg min Bror Peter, som var Landvæsenselev paa Grauballegaard ved Silkeborg, og den 1ste Juni mødte jeg paa Brolund.

Den Tid, jeg skulde være der, gik hurtigt, og den 20. August 1887 mødte jeg paa Værftsbroen paa Christianshavn for at trække i den blaa Marineuniform. De 13½ Maaned, jeg tilbragte til Orlogs, var en meget interessant Tid. Jeg var ude paa Togt i Middelhavet fra $15/10$ 1887 til $24/4$ 1888 og laa som Reserveoverkonstabel til $1/10$ 1888.

Da vi naaede hen paa Sommeren, skulde jeg til at tænke paa, hvor jeg skulde hen, naar jeg blev permitteret. Jeg gik ind paa Højskolehjemmet, hvor mange af Landets Dagblade laa — blandt andet ogsaa Højskolebladet. Der stod en Plads som Mejeribestyrer paa Vejstrup Mejeri paa Fyn. Jeg havde da været ved Mejerifaget i 3 Aar og var dristig nok til at søge Pladsen.

Min Kæreste var Efteraaret før kommet som Mejeriske paa Rosagergaard i Vejstrup. Lindegaard, som Lederen af Mejeriet hed, henvendte sig til hende, om hun mente, jeg vilde ha' Pladsen hos ham. Jeg fik fire Dages Orlov og rejste derover, og det gik i Orden, saaledes at jeg skulde have Pladsen hos ham til November.

Aaret efter giftede min Kæreste og jeg os og satte Bo i et lille Hjem nær Vejstrup Højskole. Lønningen var meget lille at gifte sig paa, og vi begyndte saa at se os om efter en bedre lønnet Plads.

Der blev paa den Tid oprettet mange Mejerier, saa der var stadig noget at søge. Jeg var indstillet nogle Steder, men det lykkedes ikke før Sommeren efter — altsaa 1890.

Jeg havde tjent paa min Hjemegn fra mit 8de til 19de Aar — rejste ud 1884 for at se og lære. I Maj 1890 blev Bestyrerpladsen opslaaet paa det nyopførte Mejeri »Bastbro« i Stenløse. Jeg satte alle Sejl til, og

det lykkedes mig ogsaa at faa Pladsen, skønt vi var 89 Ansøgere.

I Kontrakten hed det bl. a.: »Lønningen til Mejerist L. P. Larsen, som er antaget til at bestyre Bastbro Andelsmejeri, er 1000 Kr. aarlig samt fri Lys, Varme, $1/4$ Pot Fløde daglig og skummet Mælk til Husholdningen og saa det halve af, hvad Smørret koster over Topnoteringen. Mejeristen besørger selv den fornødne Medhjælp til Mejeriet, deriblandt fast Fyrbøder.«

Jeg havde med Tiden faaet lidt Træning i, hvorledes man skulde forholde sig. Jeg havde sørget for, at mine Papirer var i Orden — ogsaa fra min Soldatertid havde jeg rene Papirer, og en god Støtte fik jeg fra dem, jeg havde tjent hos i mine unge Dage og een Ting til — efter vi var kommet til »Bastbro«, blev det sagt fra mange Sider, at det var et stort Plus, at jeg var gift.

Vi pakkede saa vort ikke ret store Bohave sammen og flyttede til »Bastbro«. Jeg skulde møde den 15. September for at faa det hele i Orden til Oktober. Til den Tid skulde vi begynde, og min Kone og Johanne, vor Datter, rejste hjem til Lolland de fjorten Dage, saa jeg kunde have alt ordnet til de kom. Jeg hentede dem i København hos min Søster, og ved dette Møde oplevede vi et Øjeblik, som aldrig glemmes. Johanne, som kun var 9 Maaneder, rakte efter mig, saasnart hun saa mig og vilde ikke slippe mig igen. Det var som om hun vilde sige: »Hvor har du dog været, Far!«

Ja vi begyndte vor Livsgerning paa »Bastbro«, og saavidt vi har kunnet skønne, er vort Arbejde i Mejeriets Tjeneste i nogen Maade lykkedes for os. Vi tog begge fat med godt Mod og faldt hurtigt til paa det nye Sted.

Familien øgedes hurtigt, og seks raske Børn saa Dagens Lys paa Mejeriet. Vi fik snart en stor Vennekreds, og Forholdet mellem os og Mejerikredsen var som een stor Familie — og Mejeriet for os alle mere end et Opholdssted.

Familien paa »Bastbro« ved Aarhundredskiftet.



Chr. Winther OG NORDSJÆLLAND

AF ERLAND GRIBSØ

I Juleugen 1876, altsaa i Aar for 75 Aar siden, døde to af Danmarks berømteste Digtere, Fr. Paludan-Müller og Christian Winther.

Paludan-Müller, hvis Navn er knyttet til Fredensborg, døde den 28. December og ligger begravet paa Asminderød Kirkegaard.

Her fortælles om Christian Winther — der døde den 30. December — og hans Tilknytning til Nordsjælland.



Chr. Winther.

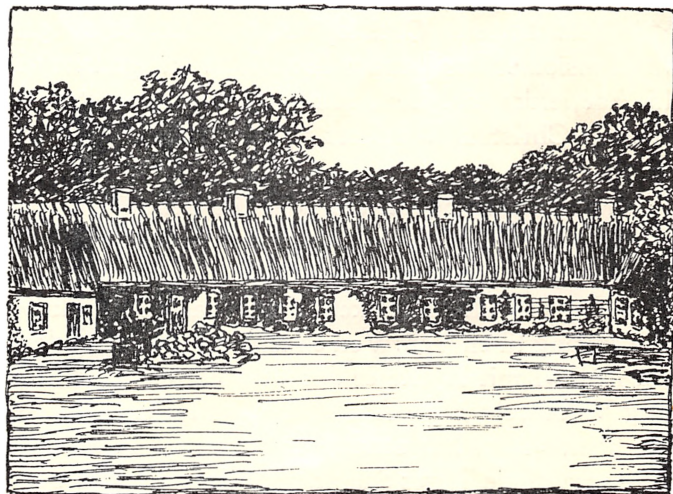
Det er vistnok den almindelige Mening, at med »Flyv, Fugl, flyv« har Sjællands Digter saa at sige selv slaaet fast, at Nordsjælland for ham var Egnen omkring Furesøen. Der er ganske vist i »Hjortens Flugt« enkelte Partier fra Gurre og Nordkysten, men Furesøen og Christian Winther hører sammen, synes man, og længere Nord paa vil man ikke kunne træffe hans Spor. Men det er ikke rigtigt. Ogsaa Arresø og Skovene der omkring trak ham, og paa et vist Tidspunkt i sit Liv tilbragte Christian Winther Aar efter Aar glade Dage i Helsinge og Kregme.

Christian Winthers Slægt kan ogsaa føres til det nordligste Sjælland. Vel indleder Nicolaj Bøgh, Winthers Biograf, i 1893 sin Bog om ham saadan: »I Munkebjergby i Sjælland, halvanden Mil nordvest for Sorø og to Mil nordøst for Slagelse, blev der i 1714 ansat en Degn ved Navn Winther. Om ham vides det kun, at han var Digterens Oldefader.« Men det holder ikke Stik, eller rettere sagt: Der kan findes adskilligt mere frem. Ikke alene om Christian Winthers Oldefar — hans Kontrovers med Bønderne i Sognet om Ringningen med Kirkeklokkerne, hans Byggeri, en Degnebolig paa hele 54 Fag o.s.v. — men Slægten kan føres endnu et Led længere tilbage, til en Tipoldefar — og han var fra Nordsjælland.

Degnen i Munkebjergby hed Christian Frederik Winther. Han var født 1686, og den 1. September 1714 blev han i Blistrup Kirke her i Nordsjælland gift med en Datter af Sognepræsten der, Magister Frants Kyhn. Her møder vi Digterens Tipoldefar. Han var født i 1650'erne og døde ca. 1721. Hvordan han var som Præst, ved man ikke noget om, men det fortælles om ham, at han »var en vældig Jæger og en maadelig Poet« — og tit i Pengeforlegenhed. Den poetiske Aare,

forstærket og forædlet igennem flere Slægtled ganske vist, og Jægerens Sans for det skønne i Naturen — saavel som den manglende Evne til at omgaas Penge — kan være gaet i Arv fra denne Tipoldefar til Digteren Christian Winther, der var sin Tids største Lyriker, Elskovssanger og Naturelsker — og stadig, rent ud sagt, var plaget af Aagerkarle.

I Blistrup Sogn, hvor Magister Kyhn boede, blev Degneembedet ledigt i 1708, og Kyhn regnede da ud, at han godt kunde være Degn, vel at mærke samtidig med, at han var Præst, og med begge Embeders Lønning! I den Anledning skrev han en Ansøgning til Kongen — paa Vers: »Stormægtigste Monarch, al Nordens Ziir og Ære, det synes underligt, at Præsten Degn vil være, men Verden er forkert, det Gud og Hvermand seer, lad Præsten blive Degn, saa tigger



Blistrup Præstegaard, som den saa ud i Pastor Kyhns Tid.

Præstegaarden brændte i 1667. Det ser man af Regnikabet for Sct. Helene Kildeblok i Tisvilde, hvor der staar: »21.11.1667 — 150 Sletdalere. Deraf til Hr. Hendrik Mortensen i Blistrup til hans afbrændte Præstegaard 12 Sletdalere«. I 1688 brændte Præstegaarden for anden Gang, og endelig saa sent som den 16. Juni 1939 gik den for tredje Gang op i Lucr.

han ej meer!« Men det gik ikke! Der kom en ny Degn til Sognet, som hed Niels Lorentzen, og med det Kendskab, man har til Kyhn, kunde det ventes, at der vilde blive Krig mellem Præst og Degn. Men saa skete der det, at Lorentzen Aaret efter giftede sig med Kyhns Datter Margrethe Dorthea, altsaa en Søster til Digteren Christian Winthers Oldemor. Degneembedet blev paa den Maade i Kyhns Familie, og Situationen var reddet.

Det var dog ikke sidste Gang, Magister Kyhn lod høre fra sig. I 1695 blev han beskyldt for Ægteskabsbrud og for at have forvoldt to af sine Børns Død. Han friede sig fra Beskyldningerne ved Ed, og saa var der Ro om hans Navn, til han døde. Det var Skik og Brug, at Præsten blev begravet inde i selve Kirken, under Gulvet, men der vilde Kyhn ikke ligge. Saa lod man ham faa sin Vilje og begravede ham lige uden for Kirkedøren under Trappestenen.

Den af Blistruppræstens Døtre, som i 1714 blev gift med C. F. Winther, Degnen i Munkebjergby, hed Judith. I 1725 fik de en Søn, som blev kaldt Rasmus Winther. Han døde i 1760 som »Lektiehører« ved Latinskolen i Slagelse. Rasmus Winther var gift med Sidsel Maria Hørberg fra Vordingborg. En Søn af dem, Hans Christian Winther, født i 1759, holdt i 1794 Bryllup med den fynske Præstedatter, Johanne Dorothea Borchsenius. Aaret i Forvejen var H. C. Winther blevet Sognepræst i Fensmark ved Næstved, og her kom deres eneste Barn til Verden den 29. Juli 1796. Det var Digteren Christian Winther.

Mens Christian Winther gik i Latinskolen i Nykøbing Falster, boede og spiste han hos en Præstenke, Madam Høyberg. En Datter der i Huset, Jacobine Høyberg, og Christian Winther havde et godt Øje til hinanden. Hun var et Aar yngre end han, men da det kom til Stykket, foretrak hun en af Christian Winthers Lærere, Christopher Nyholm, som ogsaa var Pensionær hos hendes Mor. Han var ganske vist 15 Aar ældre end hun, men ham tog hun altsaa — uden at Christian Winthers Hjerte vistnok tog nogen videre Skade.

Allerede dengang var der noget flagrende over hans Forliebelser. Han var i sit lange Liv forelsket utallige Gange og følte det selv unormalt, naar han ikke var det. »Jeg er ikke forelsket, altsaa halvdød!« skriver han engang til en Ven. Ved en anden Lejlighed udbryder han: »I mit Hjerte er der altid Flyttedag, men aldrig Vakance!« Flere Aar efter siger H. C. Andersen om ham: »Han har saadan et underligt Hjerte, der altid maa bløde, læges Saaret, saa bliver Manden syg!« Og da Christian Winther som moden Mand blev udnævnt til Lærer i Dansk for den tyske Prinsesse Mariane, som skulde giftes med Kronprins Frederik, den senere Frederik den Syvende, sagde Carsten Hauch:

»Nu er Winthers Fremtid sikret som Digter, for nu kan han komme til at lide af permanent ulykkelig Kærlighed — nemlig til Prinsessen!«

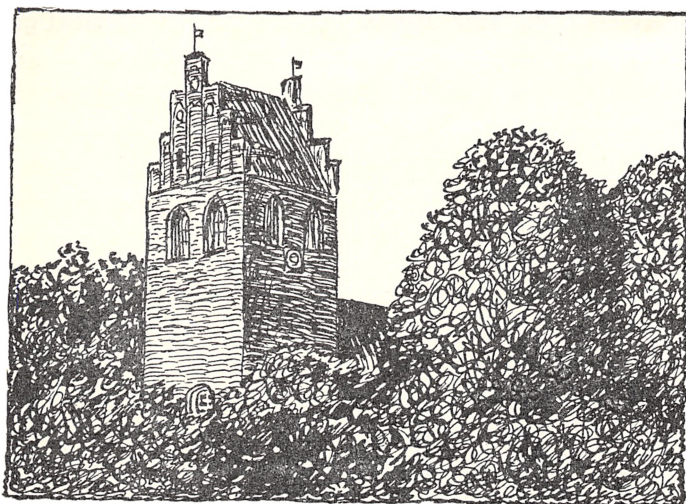
Christian Winther kunde kun skrive, naar han var forelsket. Til Gengæld var hans Digte da gennemgødet af en mærkelig Charme, en næsten trolddomsagtig Blanding af Elskov og Naturfølelse, en Genre, som kun han mestrede. Man sagde om ham, at han, ubevidst, elskede for Forelskelsens Skyld. Besiddelsen vilde slukke hans Følelser. Hans Digte virkede i den Grad inciterende paa den, der læste dem, at Chr. F. Molbech sagde: »Naar du er forelsket, saa giv ikke din Elskede Christian Winthers Digtinger, før du har friet, og om du gør det, saa hold i det mindste alle andre Mandfolk borte fra hende, medens hun læser dem!«

Christopher Nyholm, som Jacobine Høyberg blev gift med i 1819, var født i 1781. Hans Far, der var Præst, sendte ham til Katedralskolen i Roskilde, hvor han mærkeligt nok blev sat i Pension hos Stiftsskarpetter Ingermann! En Søn af Christopher Nyholm, Højesteretsjustitiarius C. K. V. Nyholm, der døde i 1912, fortæller selv om det i sine Erindringer og føjer til: »Valget var imidlertid ikke saa galt endda, thi Kosten var god og rigelig«, og Bøddelen var en skikkelig Mand, der jævnlig var ude i Forretninger eller paa Rejser for at opkræve »Mestermanspengene«, saa de saa ikke meget til ham hjemme.

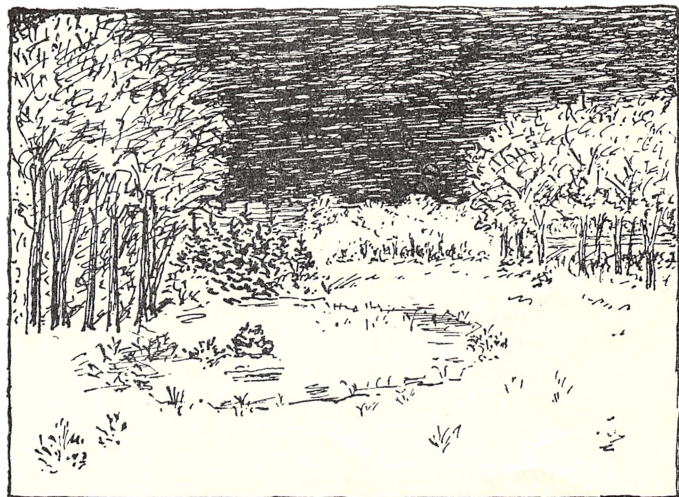
Christopher Nyholm blev teologisk Kandidat og derefter Adjunkt ved Latinskolen i Nykøbing Falster i 1806. Fra 1815 til 1819 var han Præst for de 5000 danske Soldater, som deltog i Besættelsen af Nordfrankrig efter Napoleons endelige Nederlag. Fra den Tid stammede den Medalje for ædel Daad, som han bar. Han havde reddet en Mand fra at drukne i Schelde. Da Nyholm kom hjem fra Frankrig, fik han Præstekaldet i Helsing—Valby, og Christian Winthers Tilknytning til Nordsjælland fik fornyet Aktualitet.

Forholdet mellem Nyholms og Christian Winther var altid venskabeligt, og Winther besøgte i Aarenes Løb Helsing Præstegaard mange Gange, mens de boede der. Af Christian Winther skal Præstefolkene tit have faaet gode Idéer paa Havekunstens Omraade, men forøvrigt var Pastor Nyholm selv en interesseret Havemand, og hans Haand kan spores i Præstegaardshaven den Dag i Dag.

I 1826 blev Christopher Nyholm sin Fars Efterfølger i Nyborg. At det var med Overvindelse, Nyholm rejste fra Helsing, kan man se i Nyborg Kirkes Kaldsbog, hvor han ved sin Tiltrædelse skrev: »Gid jeg var vedbleven paa hint skønne Sted mellem den godmodige og elskelige Menighed, men Omhu for en talrig Børneflokk kaldte mig hid, men desværre da mine Sønner skulde til at besøge den lærde Skole, blev den-



Helsingø Kirke.



Mose i Sonnerup Skov ved Kregme.

ne tværtimod Menighedens Ønske nedlagt.« Maaske var der ogsaa andre Grunde til, at han og Familien nødtigt vilde fra Helsingø. En Slægtning af Pastor Nyholm, Johannes Nyholm, var blevet forlovet med Birkedommer Bangs Datter Adelaide Margrethe og købte i 1827 efter sit Bryllup med hende »Duemosegaard«. Ogsaa Godske Nyholm, Frederik den Syvendes gode Ven, der var Skovrider paa Jægerspris og senere kom til »Valdemarslund« ved Gurre, hørte til Slægten.

I 1815 var Christian Winther blevet Student, og fra 1818 til 1821 boede han paa Regensen, men først i 1824 fik han teologisk Embedseksamen. Præst havde han ingen særlig Lyst til at blive, men fra 1825 til 1830 virkede han som Huslærer hos Grosserer Müffelmann i Kgs. Lyngby. En af Døtrene, Alvilde hed hun, forelskede han sig alvorligt i, og til hende var det, han skrev »Flyv, Fugl, flyv over Furesøens Vove«. Sangen blev trykt i 1826. Alvilde Müffelmann var da 16 Aar. Men Winthers Hjerte var stort, og samtidig sværmede han for Ulrikke Strøm fra Kregme.

Mens Christian Winther var Regensianer, kom han i Huset hos Professor Rs. Nyerup, Regensprovsten. Nyerups Datter, Karen Marie, var i 1806 blevet gift med Lærer ved Blaagaards Seminarium Chr. Ludvig Strøm, som i 1809 blev Præst i Kregme-Vinderød. Præstegaarden laa dengang i Kregme — det er den nuværende »Præsthøjgaard«. Flytningen til Frederiksværk fandt først Sted i 1894. Ulrikke Strøm var Kregmeprestens Datter. Hun var født i 1808, og fra sin Regenstid kendte Winther hendes Forældre og traf ogsaa jævnlig sammen med hende selv, baade hos gamle Nyerups i København og i Kregme Præstegaard.

En Broder til Ulrikke Strøm, altsaa en Søn af Præsten i Kregme, var Distriktslæge Ole Strøm. Han blev gift med Marie Margrethe Buntzen, der var en Datterdatter af den berømte Sanger og Komponist du Puy (»Ungdom og Galskab«), som i 1809 blev forvist fra

Danmark, da det opdagedes, at han stod i Forhold til Prins Christians, den senere Christian den Ottendes, Gemalinde, Prinsesse Charlotte Frederikke, Frederik den Syvendes Mor. Distriktslæge Ole Strøms Søn var Nationalbankdirektør Rs. Nyerup Strøm, der døde ugift i 1918. En Fætter til Nationalbankdirektøren var Redaktør Andreas Buntzen, død 1930, ved Berlingske Tidende og Nationaltidende. Den vidtløftige du Puy var Oldefar til Nationalbankdirektøren og Redaktøren og forøvrigt ogsaa til Cai Hegermann-Lindenkrone, Chef for Det kgl. Teater fra 1938, til han døde i 1947. Han var Sønesøn af en anden af du Puys Døtre.

Christian Winthers mange Forelskelser morede til at begynde med Ulrikke Strøm — hun var selv kun en Skolepige, da Winther saa hende første Gang — og hun sagde en Dag til ham: »Nej, Winther, det er ikke til at hitte Rede i med alle de Flamme, jeg vil føre Bog over dem!« Men da Christian Winther nogle Aar senere skrev »Ellinors Sværmeri« til hende, blev hun klar over adskilligt, som hun ikke havde tænkt paa før! Winther var en Dag i Slutningen af 1820'erne vandret paa sin Fod fra Kgs Lyngby til Kregme, som han saa tit havde gjort. Digtet havde han med i Lommen, og han gav Ulrikke det med et Ønske om, at hun vilde sætte Musik til det, naar hun havde læst det — og forstaaet det.

Naar Christian Winther var paa Besøg i Kregme Præstegaard, blev der sunget og spillet Dagen lang. Han var selv meget musikalsk, spillede Klaver og Violin og holdt af at danse. Især var han en Mester i at fløjte med Munden, navnlig Kuhlaus Melodier, som han saa akkompagnerede sig selv til paa Klaveret. Tit sad han i Mørkningen ved Præstegaardens Klaver og prælugerede eller satte Melodi til et Digt, han havde skrevet.

Det Eksemplar af Christian Winthers »Digte, gamle og nye«, en lille Bog i grønmarmeret Bind, som nu er i mit Eje, har i sin Tid haft hjemme i Kregme Præ-

stegaard. I Registret er der sat Mærker ved »Ellinors Sværmeri« og ved »Vinterlandskab«. Der er derfor en Mulighed for, at ogsaa »Vinterlandskab« har Tilknytning til den Periode, da Christian Winther kom der. Digtet er skrevet i Vinteren 1827—28.

»Vinterlandskab« er en Titel, som ikke kendes mere, skønt det var et lykkeligt Valg, og kun fire af Sangens stemningsmættede Strofer synges nu:

*Sneen dækker Mark og Mose,
Skoven staar saa mørk og brun,
blank i Vest gaar Dagens Rose
bort af Vintrens blaa Paulun.*

*Tavshed bor paa Eng og Høje,
Stjernen tindrer klart i Luft,
hver en Busk har lukt sit Øje,
hver en Stilk har gemt sin Duft.*

*Alle Blomsterbørn derude
sove nu saa sødt og træt,
ej den hvide Vuggepude
trykker deres Aandedræt.*

*Poppelpilens Hoved hælder
tankefuldt med Sne belagt,
ak, den drømmer vist — hvad gælder?
om sin rige Sommerdragt.*

Men »Sneen dækker Mark og Mose« har mange flere end de fire Vers. Der er 19 ialt, og disse to burde ogsaa reddes fra Forglemmelse, da de let og naturligt glider ind i Billedet af den skumrende Vinterdag:

*Møllehjulets Larm forstummer,
Kulden binder Slusens Fald,
Hanan galer, Koen brummer
i den lune Vinterstald.*

*Flittigt i den lille Stue
træder Pigen Rokkens Hjul,
rødtligt brænder Lampens Lue,
Kakkelovnen buldrer hul.*

I det sidste Vers, det nittende, fortæller Digteren, hvordan Sangen blev til:

*Men jeg stod paa Kæmpehøje,
stirred over Engen hen,
hvad jeg skued' med mit Øje,
tegned' jeg med Blæk og Pen.*

Kæmpehøjene kan meget godt være Maglehøj og de andre Oldtidsbegravelser mellem Arresøen og Roskilde Fjord.

Blandt de Adelsmænd, der har siddet som Slots- herrer paa Dronningholm, Dronning Dagmars gamle Slot, som ligger i Kregme Sogn, spillede Jern-

skæg'erne en stor Rolle. Af de mange sagnagtige Træk, der fortaltes om denne Slægt, dannede Christian Winther sin Peder Jernskæg, en af Hovedpersonerne i »Hjortens Flugt«, som udkom i 1855. Hr. Peders Borg laa i »Nordsjælland i Nærheden af Halsnæs, Tisvilde Fiskerleje og Arresø«, siger Verner Dahlerup. Med det Kendskab til Frederiksværkegen, som Christian Winther havde fra sine Ferieophold i Kregme Præstegaard hos Pastor Strøm, kan man sikkert gaa ud fra, at det er Dronningholm, han har henlagt Scenerierne fra Hr. Peders Borg til. Her var Winther stedkendt, her havde han sværmet med Ulrikke Strøm, der for ham var »Ellen« i »Hjortens Flugt«. Det er nok ikke tilfældigt, at Christian Winther i de berømte Vers i »Ellinors Sværmeri« og i »Hjortens Flugt« benytter sig af to Navneskjul, der ligner hinanden meget.

Som Modsætning til »Vinterlandskab« drømmer Christian Winther sig i »Ellinors Sværmeri« tilbage til Somrene ved Arresø. Det er her, han lader Ulrikke Strøm synges:

*Under Granens mørke Grene
i min Faders Urtegaard
tæt ved Kirkemurens Stene
sidder jeg saa tit alene
i den favre, grønne Vaar.*

*Naar saa Solens Flammelokker
dukke ned bag Høj og Krat,
helligt klinge Taarnets Klokker,
Linden mildt i Vinden rækker
med sin brede Skyggehat.*

*Over Nattens høje Himmel
vandrer Maanen klar som Guld,
og bag Taagens matte Strimmel
synes mig, at Stadens Vrimmel
vinker mig saa underfuld.*

*Nattergalen slaar sin Trille
uskyldsren og vemodstung.
Ak! hvi kan jeg, skønt jeg vilde,
ej de dybe Sukke stille?
Jeg er dog saa frisk og ung!*

Hverken Alvilde Müffelmann eller Ulrikke Strøm eller nogen af de andre unge Piger, der havde bragt Uro i Christian Winthers Hjerte, fik han, da det kom til Stykket. Men baade Alvildes og Ulrikkes Venskab bevarede han Livet igennem. Eftersom Aarene gik, blev hans Besøg i Kregme Præstegaard sjældnere. Pastor Strøm, der var Provst, og som ved sit 50 Aars Præstetjubilmæum den 25. September 1859 var blevet Consistorialraad, døde tre Dage efter Udnævnelser. Han ligger begravet paa Kregme Kirkegaard Øst for

Kirkens Kor. Hans Enke flyttede op paa Arresødal Slot, hvor hun døde den 21. Februar 1865.

Christian Winther blev i 1848 gift med en fraskilt Præstekone, Julie Werliin, født Lütthans. Hendes første Mand, Chr. Werliin, kom et Par Aar efter Skilsmissen til Ferslev—Vellerup i Horns Herred som Sognepræst. Christian Winther naaede at blive over firs, men maatte i sine sidste Leveaar mange Gange sande Salmistens Ord: »Om firsindstve en Kæmpe naar, des mere han har at døje«. Lillenyaarsaften 1876 døde han i Paris, barnløs.

Engang havde han skrevet om Sjælland og sig selv:

*Naar alting er til Ende,
og Natten stunder til,
naar slukket er i Mulmet
Livssolens Straalespil —
ak, kunde jeg da lægge
til Ro mig i din Eng,
dit Grønsværtæppe trække
over mig og min Seng!*

Det Ønske fik han opfyldt. Fra Frankrig blev hans Kiste ført hjem og gravsat paa Holmens Kirkegaard i København.

✧ ————— ✧

Et lille Samfund omkring en nordsjællandsk Rytterskole

AF J. ELBO

Pens. Postmester J. Elbo, Lillerød, fortæller om Rytterskolen i Dageløkke og giver et Tidsbillede af nordsjællandsk Landsbyliv i forrige Aarhundrede.

Min lille By, Dageløkke, blev Skoleby, da Landsbyskolernes Tid kom for snart 250 Aar siden, der blev oprettet Skoler paa de nordsjællandske Krongodset, i dette Tilfælde Krogerup. Det bør ikke glemmes, at dette Skolefremstød kom paa Holbergs Tid og netop paa det Tidspunkt, da hans Komedier opførtes første Gang. Bønderne paa Kronens Godser skulde i Krigstid stille med et vist Antal beredne Mænd, deraf som bekendt Navnene »Rytterdistrikter« og »Rytterskoler«.

Vi Nordsjællændere kender jo saa godt disse Rytterskolebygninger med den i Væggen indfattede Stentavle, hvis danske Indskrift i Kong Frederik IV's Navn lyder saaledes:

Salvtrædsindstve Aar GUD har DU mig op-
holdet / At Sygdom Kriig og Pest mig intet ondt
har voldet / Thi yder ieg min Tack og breeder ud
DIT Navn / Og bygger Skoler op, de Fattige til
Gavn / GUD lad i dette Værel DIN Naades
Fylde kende / Lad denne min Fundatz bestaa til
Verdens Ende / Lad altiid paa min Stool een fin-
des af min Ætt / Som meener DIT MIN
GUD og disse Skoler rætt.

Tavlerne har foruden Aarstallet 1721 en latinsk Indskrift, som i Oversættelse lyder saaledes:

Denne Skole og i Lighed med denne 240 har jeg grundlagt 1721 i de Distrikter, der er oprettet af mig til stadig at underholde 12 Ryttereksadroner.

Rytterskolernes Bygherre, Frederik den Fjerde, efter Maleri paa Frederiksborgmuseet, malet o. 1715, altsaa faa Aar, før Rytterskolerne rejste sig.

Kong Frederik IV havde faaet en meget daarlig Skoleundervisning, han kunde end ikke skrive Dansk, og Indskriften er da heller ikke forfattet af ham, men formentlig af Sognepræsten i Helsing, Hr. Jørgen Friis.

Hvorledes var egentlig disse Skoler, der snart alle vil være en »Saga blott« som Skoler?

Ser vi paa Rytterskolebygningerne, der staar endnu



i Dag, som de blev opført, med solide Mure og fortrinligt Tømmer, delvis af Eg, og husker man paa, at de blev til ved kongelig Befaling, kan vi roligt fastslaa, at de slet ikke har været ringe.

Rytterskolen i Dageløkke er et temmelig anseeligt Hus med store, men smaarudede Vinduer. Skolestuen, der nu tjener en Maler som Atelier, er 6,80 Gange 5,55 Meter. Skolemesteren havde tre Stuer, Kammer og Køkken. At Døren mellem Degnens Soveværelse og Skolestuen havde en Rude, giver et lille Fingerpeg om Tidens Pædagogik.

Da Skolen skulde bygges, var Jorderne endnu ikke udskiftede, og Skolen blev saa lagt midt imellem en Klynge Gaarde, hvoraf der nu kun er 3 tilbage. Desuden laa der endnu for et halvt Hundrede Aar siden nogle Indsiederhuse.

Da jeg var en lille Dreng, havde Skolen Murstensgulv, Stenene, som var lagt paa Højkant, var næsten helt gennemslidte, da de midt i Firserne blev erstattet med Trægulv.

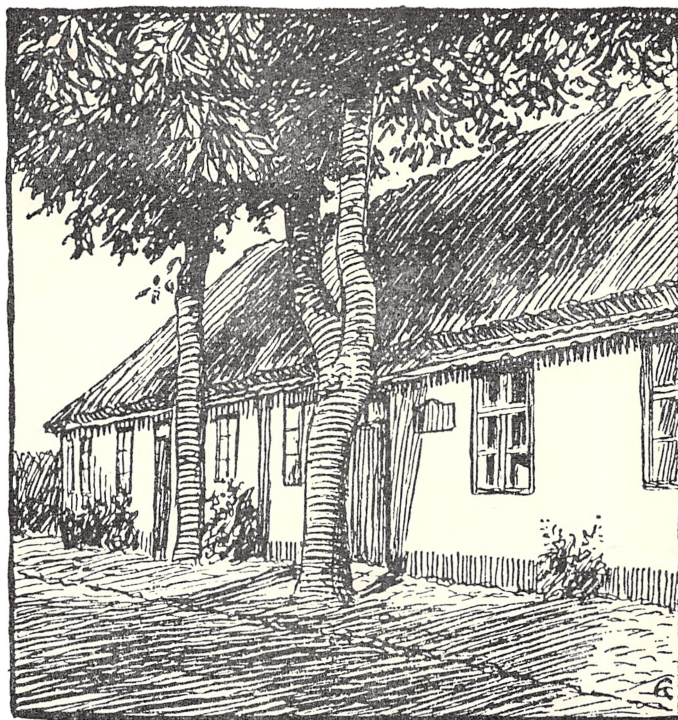
Set med mine Øjne var den lille By med Rytterskolen et dejligt Sted at vokse op paa. Jeg skønnede, at de gamle Bønder og deres Koner var nogle herlige Mennesker. Hjælpsomme mod hverandre og mod de mange fattige, som i de Tider gik rundt og tiggede, og mod Byens egne fattige, som vistnok iøvrigt tiggede i fjernere Byer.

Som de gamle kunde more sig i Kortspil, navnlig naar nogle Glas af den uundværlige Toddy — rigtig ægte vestindisk Rom — var skyllet ned. Og som de kunde danse ved festlige Lejligheder til *Hans Musikanters* Violin. Navnlig var de glade for »Per Smed«s Melodier. Som Voksen hørte jeg disse Melodier igen og fik konstateret, at de stammede fra nogle af Musikens Mestre, som samme Per Smed altsaa havde forstaaet at vurdere. Forøvrigt laa et Sæt af Per Smeds fint udskrevne Nodebøger endnu for 30—40 Aar siden i et nordsjællandsk Hjem — det burde vist havne i Musikhistorisk Museum eller maaske paa Nordsjællandsk Folkemuseum i Hillerød.

Jeg husker, at man ogsaa engang fik sig en Svingom efter en gammel Mands Begravelse. Han havde været en Mand med Humør, som ikke vilde have været det mindste forarget, hvis han selv kunde have overværet Begravelsesgildet. Den samme Mand, der var Veteran fra 48, havde efter Sigende været Modellen til Hovedpersonen i Skuespillet »Landsoldaten«.

Naar Børnene mødtes i Skolen, havde Læreren allerede længe været i Virksomhed med at fodre sine Dyr, muge Stalden eller trække sine Køer paa Marken. Indtægten af Skolens lille Jordlod var jo en Del af hans Løn.

Det var smaat med Hygiejnen dengang, Badning



Den gamle Rytterskole i Dageløkke.
Tegning af Kr. Kongstad.

brugtes ikke, og Atmosfæren i den lavloftede Skolestue blev hurtig mindre frisk; men Læreren »forbedrede« den med Røgen fra sin lange Pibe, som blev stoppet og tændt adskillige Gange i Løbet af Dagen. Den tunge Luft bevirkede af og til, at smaa Dreng, der var ude at tjene, og som havde været i Arbejde før Skoletid, blev overmandet af Træthed og slumrede ind med Bordpladen som Hovedpude.

Man fulgte Reglerne i Skoleloven af 1814, og det kunde ikke blive til saa meget andet end Dansk, Regning, Skrivning, Sang og Religion tilsat smaa Dele Historie og Geografi. Der var 3 Dages ugentlig Undervisning; men en dygtig Lærer kunde dog naa at faa lagt et godt Grundlag hos Børnene.

I hvert Fald om Sommeren begyndte man Arbejdet paa Gaardene ved 4-Tiden og blev ved til Mørkets Frembrud; men der var jo Pavser, man spiste 8 — otte — Gange, fortalte en gammel Gaardmandskone mig i Sommer, og Gaardens mandlige Besætning tog sig en Middagssøvn paa 1 á 1½ Time. Segnefærdige af Træthed var Landbrugets Folk da egentlig heller ikke om Aftenen. Men Teglværksarbejderne! Ja, jeg ser dem endnu for mig, naar de asede hjem efter en lang Dags haardt Arbejde. Det var en streng Tilværelse. Desværre saa man dem til Tider »trætte« af Brændevin, som der blev drukket meget af; en hel Flaske kostede ikke flere Ører, end den nu koster Kroner. Den var endnu næsten lige saa billig som Jakob Skomagere hjemmebrændte.

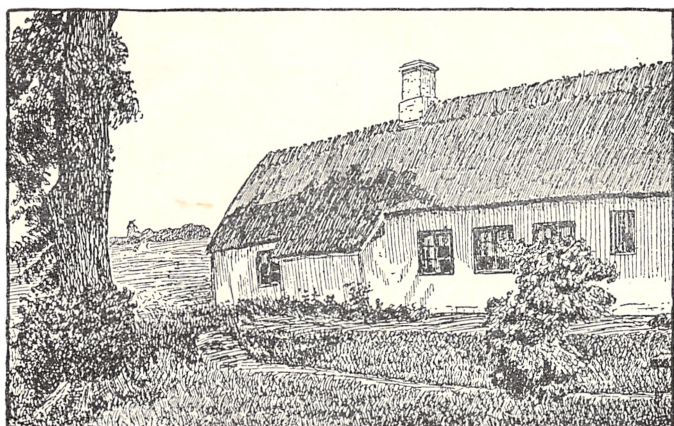
Apropos Holberg er det morsomt at konstatere, at Navnebrugen for 60—70 Aar siden endnu var som paa Holbergs Tid. Lærerens Kone, som Holberg kalder Else David Skolemesters, var blevet til Madam, men andre Damer benævntes som paa den store Digtets Tid efter Mandens Stilling eller efter hans Fornavn, f. Eks. Ane Møllers, Sofie Ole Skræders, Grete Mortens d. v. s. Arbejderkone blev i Reglen kun nævnt ved Fornavnet alene. Vi havde f. Eks. en Nille, hvis Mands Navn vist kun faa kendte, jeg mener dog ikke, han hed Jeppe.

En enkelt af Byens Kvinder fortjener et Par særlige Linier: Margrethe Høkers, altsaa Købmandens Kone, var noget helt for sig, et ualmindeligt Menneske, klog og dygtig, from og flittig, med et Hjerte af Guld og med et Par Hænder, som tog saa kærligt og blødt om en Barnekind, men som af Arbejde kunde overkomme det utroligste. Hendes Tale var et ejendommeligt Kærnesprog, frisk og frejdigt som en Sømands, dybsindigt som en Filosofs. Hun var den, der blev sendt Bud efter, naar der var Nød ved Barsel, Sygdom og Død.

For vor ejegode Nabokone Kaenmarie — hun hed Karen Marie Niels Hans' — gik man af og til med »Midaften« til Folkene i Marken; Belønningen var et Stykke Smørrebrød med Knapost, en Ost, som næppe vilde gøre sig nu som Eksportvare til U.S.A., men hvor vilde jeg dog gerne engang igen smage denne min Barndoms Livret.

*

Alle Byens andre fastboende glider frem i min Erin- dring, og jeg kunde unde dem at faa deres Navne trykt, men lad mig hellere for Tidsbilledes Skyld med- tage nogle »farende Folk«. Kage-Kirsten kom en Gang om Ugen med to mægtige Kurve, hængende i Aag. Mage til hendes dejlige Sukkerkringler à 1 Øre kan maaske købes endnu, men Prisen er 10-doblet. »Den lille Forgylder« var Glarmesteren, som med sin Glas- kasse paa sin puklede Ryg kom med visse Mellemrum. Hos gamle Anders Kludekræmmer med den rødblaå,



Gammel Gaard i Dageløkke.

Tegning af Niels Jokum Termansen i Anders Uhrskovs »Dagligt Liv«.

dryppende Næse og det magre Øg for en lille, skram- lende Vogn tjente man sine første Penge ved at levere Ben, man lejlighedsvis fandt og gemte hen. Fisker-Ane gik sine lange Ture, slæbende paa den tunge Kube med de Fisk, Manden fra sin lille Baad fangede paa Øresund. Der var saa mange Fisk, at Fiskerne ikke behøvede at sejle til Grønland eller Sydamerika; jeg husker f.Eks. fra en Efteraarstorm i Firserne, at der var slaæet saa mange Sild paa Land, at de laa der som Revler, og at Bønderne brugte dem som Gødning. Ved Fastelavn drog Fiskerne i stort Optog med en fint malet, matrosbemandet Baad paa Hjul Sognet rundt for at samle Penge til deres Havn. Noget kom der ind; men det var ellers Fiskernes Ven, Godsejer Johannes Hage, Nivaagaard, som kom med de mange Penge til Havnen.

Bryggerens store Vogn var læsset med Ankre med Hvidtøl i 4 Kvaliteter. Det var 4-Øl, Kong Christian IX fik hos en fattig Kone, da han engang var blevet tørstig paa Jagten. Kongen roste Øllet, saa han maa have været meget tørstig.

I den lille, lidt afsides liggende By holdt den om- talte Form for Navngivning og gammeldags Tale sig saa længe, at Forfatteren Thorkild Gravlund i sin Tid gjorde Studier paa Stedet, og jeg har i hans Bøger kun- net genkende Personer fra det lille Samfund omkring Rytterskolen, hvor man i flere Henseender levede som paa Holbergs Tid.

Men der som alle andre Steder leves Livet nu helt anderledes end blot et Par Menneskealdre tilbage. Stor- ken forlod Skolen; den smukke Mølle, hvis drejende Vinger saas videnom, er nu et kullet Monstrum; man bruger Kunstgødning og høster meget mere, har bedre Maskiner, mindre Folkehold, . . . og gaar ikke i hjem- mestrikkede, ringlede Uldtrøjer . . .

Siden jeg som lille Dreng paa Højen i min Barn- doms Have under Træet med Verdens dejligste Æbler stod den mørke Aften 3. Oktober 1884 og forundret saa det mægtige Skær, der fra Christiansborgs Brand luede over Nordsjælland, er alt det sket, som næsten umærkeligt, men gennemgribende har forandret et lille Landsbysamfunds Forhold.

*

Men det skønneste Indtryk fra den gamle Rytter- skole? Det bliver dette: Morgensangen, naar Læreren med sin smukke Stemme sang for til »I Østen stiger Solen op«, medens netop Østsolen tittede ind til os, og vi smaa Unger syntes at høre Guds Engle synge med.

Ja, og saa Julefesten med Skolegang under tindrende Stjerner paa Snetæppe og med det dejlige Træ, Ver- dens smukkeste Juletræ, pyntet med Jakobsstiger og tændte Lys og fyldt med Gaver, en til hvert Barn — og med »Julen har bragt velsignet Bud«.

SÆRPRÆGEDE DYR I NORDSJÆLLAND

Det store Elsdyr — den glubske Myreløve — den røde Skovsnegl — den meterlange Fiskehejre — den berygtede Hugorm

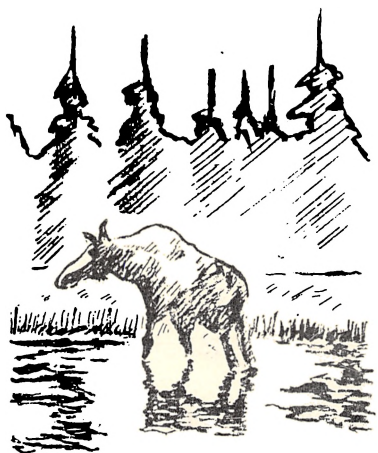
AF HANS HVASS

Lektor, cand. mag. Hans Hvass fortæller her om særprægede Dyrearter i Nordsjælland.

Nordsjælland har ikke nogen naturlig geografisk Grænse mod Syd, og der eksisterer heller ikke ikke nogen skarpt afgrænset zoologisk Enhed, saadan at man kan tale om et særligt nordsjællandsk Dyrerige. Men rundt om paa den store Halvø findes der alligevel en Mængde særprægede Dyrearter, som bidrager til at skabe det herlige Nordsjælland, som staar os alle saa nær.

☆

Der er vistnok kun et enkelt Dyr, som findes i Nordsjælland og ikke andre Steder i Danmark, og det er Elsdyret, hvis man da vil regne det med til den danske Dyreverden. Det har nemlig ikke opfyldt de simple Betingelser enten at være kommet til Verden indenfor Landets Grænser eller senere hen at have



formeret sig. I denne Forbindelse er der naturligvis set bort fra de Elsdyr, som levede i Danmark i forhistorisk Tid, og som forlængst er uddøde.

I Sommeren 1933 rygtedes det, at der var set en Elgko i Gribskov. Den skulde være svømmet over Øresund fra Sverige, hvad der ikke er nogen særlig Kraftpræstation for et Elsdyr; det er meget mærkeligere, at saa stort et Dyr skulde kunne passere saa lang Vej, delvis gennem bebyggede Egne, uden at være observeret. Derfor er der ogsaa mange, som hælder til den Anskuelse, at det drejer sig om et i Sverige indkøbt og i Gribskov udsat Elsdyr, hvem der saa ellers siden har realiseret Ideen. Senere er der kommet et Par unge Elgtyre til; men der er ikke blevet nogen Kalve ud af det, og det er i og for sig godt det samme, for dansk Skovbrug er af et saadant Omfang, at det ikke kan bære en virkelig Elsdyrbestand med den betydelige

Skade paa Træbestanden, som uvægerligt ville følge med.

Nu maa vi nøjes med et Glimt af de kæmpestore Hjorte en Gang imellem, eller vi kan tage i Skoven og finde deres Spor, Mærker efter de store Klove, de karakteristiske Losninger eller de afbidte Grene, som har siddet saa højt til Vejrs, at det kun kan have været 2 m høje Elsdyr, som kan have været paa Spil.

☆

Fra Gribskov kan vi fortsætte til Tisvilde Hegn, hvor vi kan finde et andet sjældent Dyr, den lille Myreløve, som oprindeligt kun kendtes fra solede og regn-



beskyttede Steder i Hegnets Brandbælter, men som siden er blevet fundet enkelte andre Steder i Landet.

Naar man taler om Myreløven i Almindelighed, er det Larven man tænker paa. Den lever nedgravet i løst Sand, hvor den laver en Tragt ved at kaste Sandet ud til Siderne med Hovedet. Tragten er stejl, og hvis en Myre kommer ud over Randen, kurer den ned til Bunden, hvor Myreløvelarven sidder med de syle-spidsede Kindbakker udspilede parat til at gribe og ud-suge Byttet. Hvis Myren prøver paa at kravle op ad Tragtenes Sider, kaster Myreløvelarven Sand op efter den, og faar den paa den Maade til at glide ned igen.

Den klodsede Myreløvelarve, der har den særlige Egen-skab, at den kun bevæger sig baglæns, graver sig dybere ned i Sandet ved Efteraarstid. Forvandlingen foregaar i Løbet af 2—3 Aar. Den voksne Myreløve er en Guld-smede-lignende, graciøs Fremtoning, der flyver forlæns!

☆

Mens vi er ved de sjældne Dyr, kan det være rime- ligt at omtale et, som er kommet til Nordsjælland, ved Menneskets Hjælp, nemlig den røde Skovsnegl. Den røde Skovsnegl vækker altid Opsigt, naar den bliver fundet, dels fordi den er større end den sorte Skovsnegl, og dels fordi den er saa iøjnefaldende paa Grund af sin straalende Guldfiskefarve. Den lever blandt andet i Fredensborg Slotshave, i Indelukket ved Frederiksborg Slot, i Arresødalskoven ved Frederiks-værk og i Rude Skov. I Mellemeuropa er den meget almindelig, og derfra er den blevet indført i for- rige Aarhundrede af den kendte Industridrivende Christian Drewsen, som foruden at være Ejer af Pa-

pirfabrikerne Strandmøllen, Ørholm og Nymølle og saa gjorde sig gældende som en habil Insektforsker.

Forøvrigt er der det snurige ved det, at lige som den sorte Skovsnegl baade kan optræde i hvide, graa, brune og gule Variationer, kan den røde Skovsnegl optræde i en sort Varietet, som selvsagt er meget vanskelig at kende fra den normale sorte Skovsnegl.

☆

Nordsjælland har et ualmindeligt rigt Fugleliv; langs hele Kysten fra Roskilde Fjord og Isefjord, langs Kattegat og Øresund er der en hvid Bræmme af Maager, i de talrige Søer yngler den største af alle danske Fugle, Knopsvanen; hvis man er heldig kan man faa baade Havørn og Fiskeørn at se, den berømteste af alle danske Sangere, Nattergalen, er næppe talrigere noget andet Sted i Landet, og hele Vinteren lang kan man høre de spæde Pip fra vor mindste Fugleart, Fuglekongen. Saa broget og mangfoldigt er Fuglelivet, at det er vanskeligt at fremhæve enkelte Arter paa andres Bekostning.

Blandt Storfuglene er der dog en, som man ikke kan undgaa at lægge Mærke til, hvis man kommer til den vestlige Del af Nordsjælland i Egnen omkring Arresø, og det er den meterlange Fiskehejre. Færdes man ad Hillerød—Frederiksværk Vejen, kan man enten se Hejren gaa og fiske i det graagule Arresøvand, eller ogsaa kan man se den paa Vej til og fra Store Lyngby Skov, hvor der næsten i et Aarhundrede har eksisteret en anselig Koloni i en gammel Egebevoksning. Det er kun i Sommerhalvaaret — fra Marts til September — at man faar Hejrerne at se, for den øvrige Del af Aaret tilbringer de i Sydfrankrig, Spanien og Portugal.

Naar Hejren fisker, staar den stille paa lavt Vand, parat til at jage det lange spidse Næb ned efter Fisk eller Krebsdyr, og i en saadan Situation er den ikke

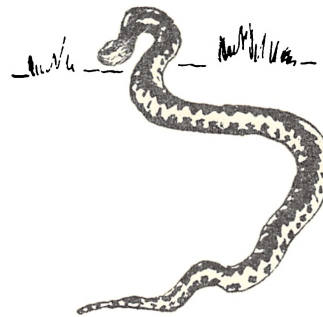


til at forveksle med nogen anden dansk Fugl. Men er den karakteristisk, naar den staar og lurar paa Byttet, saa er den det ikke mindre, naar den kommer flyvende med langsomme tunge Vingeslag og med den lange Hals S-formig bøjet, saa Hovedet hviler mellem Skuldrene.

☆

Endnu et Dyr er i høj Grad med til at præge Nordsjællands Fauna, og det er den berømte og berygtede Hugorm, Danmarks eneste Giftslange.

Naar man betragter et Kort over Hugormens Udbredelse i Danmark, viser det sig, at langt de fleste sjællandske Findesteder stammer fra Nordsjælland, hvor



der er tre Omraader, som er særlig tæt befolkede: Tisvilde Hegn, Skovene Vest for Helsingør og Skovene omkring Hillerød.

Hugormens Udseende er almindelig bekendt. Den er sædvanligvis 50—70 cm lang og har en mørk Zigzagstriben ned ad Ryggen. Der findes dog en Del Eksemplarer, ogsaa i Nordsjælland, som er helt sorte uden Rygstriben.

Men er Hugormen kendt af Udseende, saa viser Erfaringen, at det derimod kun er de færreste, som ved, hvad de skal stille op, hvis de er saa uheldige at blive bidt. Der er dog Grund til at gøre opmærksom paa, at Fortællingerne om Giftvirkningen er stærkt overdrevet. En Undersøgelse har godtgjort, at der i dette Aarhundrede kun er indtruffet syv danske Dødsfald som Følge af Hugormebid, og kun en af de syv var voksen; i flere af de øvrige Tilfælde var forkert Behandling en medvirkende Aarsag til Dødsfaldet.

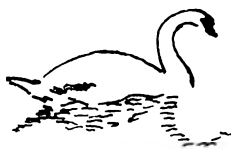
Hvad skal man da gøre, hvis man bliver bidt af en Hugorm? Ja der er vist lige saa mange forskellige Raad, som der er Mennesker, der føler Trang til at give dem. Men ifølge de Erfaringer, der er blevet samlet sammen igennem Aarene, kan man fastslaa følgende Kendsgerninger: Det er af stor Betydning, at den hugormebidte saa vidt muligt holder sig i Ro, da Giften ellers bliver optaget meget hurtigere; det samme er Tilfældet, hvis man prøver paa at stimulere med Brændevin, Whisky og anden stærk Alkohol straks efter et Bid. De fleste Mennesker plejer at anbefale at binde et stramt Bind ovenfor Bidstedet, men det er absolut ikke nødvendigt, og Bindet maa ikke ligge længere end højst et Kvarters Tid. Man læser ogsaa næsten altid, at det skal være saa udmærket at suge Bidstedet ud; men dels er det vanskeligt at fjerne Giften paa den Maade, og dels løber den sugende den Risiko selv at blive forgiftet. Alle de mange Forslag om at skære, klippe og brænde Bidstedet er alt for farlige, baade paa Grund af eventuelle Betændelser og svære Saar-

dannelser, og fordi det er vanskeligt at fjerne Giften paa den Maade.

Bortset fra at man bør holde den hugormebidte i Ro, bør man sørge for, at der bliver givet Serum hurtigst muligt som det eneste effektive Middel mod Forgiftningen. Hugormeserum kan kun faas paa Recept. Men det er saa heldigt, at det nu om Dage kan faas paa alle nordsjællandske Apoteker, hvor der er Hug-

orme i Nærheden, og mange Læger ligger ogsaa inde med det.

Paa denne Tid af Aaret ser man ikke noget til Hugormene, fordi de ligger i Dvale, skjult under Sten-gærder og under Træstubbe; men naar det igen bliver Sommer, er der god Grund til at huske paa de Raad, som enhver Læge vil følge, hvis Hugormen har været paa Spil: Ro og Serum.



Kikhavn

DET ÆLDSTE FISKERLEJE PAA HALSNÆS

AF CARL JØRGENSEN

Redaktør Carl Jørgensen, Frederiksværk fortæller Træk fra det gamle Kikhavn.

Havet lagde sin Arm omkring Torup Sogn. Paa tre Sider er der Vand, og Sognets Kyststrækning er op imod 30 Kilometer. Herved er der skabt Betingelser for et Fiskerierhverv, som kun faa Steder i Landet, og det udøves nu af en stor Del af Befolkningen paa Halsnæs. Det var dog Anlægget af Lynæs og Hundested Havne i forrige Aarhundrede, der gav Fiskeriet det første Skub fremad, og senere kom det motoriserede Fiskeri med større Baade og bedre Redskaber.

Sognets ældste Fiskerleje er Kikhavn.

De andre Fiskerlejer er fra nyere Tid. Sølager, Lynæs og Hundested ligger ved Fjord og ved mere smult Vande.

Gammelt Fiskerhus i Kikhavn.



Kikhavn er lagt paa Nordkysten ved det aabne Hav. Igennem Aarhundreder har Kattegat sunget sin brusende Rytme for dets Dør paa alle Aarstider, her kan være barskt, men den Dag i Dag tillige idyllisk. De snævre Gader og Stræder, Hegnene med Æbleroser og Bukketorn og gammel Byggeskik møder man ikke i nogen anden By paa Halsnæs.

Ingen ved, hvorfor Byen kaldes Kikhavn. Navnet synes at antyde Tilstedeværelsen af en Havn, som der dog ikke er noget Spor af. Der er Folk, som mener, at Navnet oprindeligt har været »Kighaven«, da »Tothaven« ligger i Nærheden, og en lille Skovholm, som tidligere laa paa Kongsgaardens Marker i Torplille, kaldes »Skovhavens«.

Der tales ogsaa om, at Navnet fra Begyndelsen har været »Kikhagen«, idet Kystlinien krummer sig noget frem, hvor Byen ligger, og man herfra har Udkig til »Gallebjerg« og den ved Hald Strand beliggende »Baunehøj« eller rettere sagt de sidste Rester af Højen, for Havet har i de sidste 150 Aar slugt hele dette prægtige Bakkeparti. Gamle Mænd paa Egnen har fortalt, at der udenfor den egentlige Bakkeknode mod Havet var 4 Agre Pløjeland, saa Halsnæs paa dette Sted er blevet flere Hundrede Meter smallere. Men om Kikhavns Navn er alt Gætteværk.

☆

Det gamle Kikhavn var tæt sammenbygget, saa tæt laa Husene som i en Købstad, og med en underlig Byggemaade. De fleste Ejendomme var firelængede og bygget sammen med Naboejendommen, og den herved fremkomne Mellemlænge havde man halv Ejendomsret over.

Til Byen hørte der godt 300 Td. Land med 11½ Td. Hartkorn, som man drev i Fællesdrift. Fiskeriet drev man

ogsaa delvis fælles. I 1780 fandtes der 28 Ejendomme. Ved Udskiftningen 1795 blev Antallet forøget lidt.

Den 14. Maj 1794 indtraf en stor Katastrofe for Byen. Nogle Drengene havde paa den nærliggende »Gallebjergbakke« set paa nogle Jægere, der var ved at ryge Ræve af Grav, og nu vilde Drengene lege det i et lille Redskabshus, som laa i den nordlige Del af Byen. Baalet tog Magten fra dem, og fra Huset forplantede Ilden sig til den østlige Del af Byen, og da det blæste noget fra Nord, blev de sammenbyggede Huse et let Bytte for Luerne. Ilden aad sig dog ogsaa frem mod Byens vestlige Ende, men blev her standset af en gammel Fisker, der ved at lægge vaade Lagner paa Taget reddede denne Bydel. Han var dog blevet stærkt forbrændt, og Haar og Skæg var svedet af ham.

Branden havde ramt 17 Ejendomme, og det har været et trist Syn at se nogle og tredive Skorstene staa alene paa Brandtomten. Megen Nød og Elendighed fulgte i Brandens Fodspor.

Det var Frederik den Sjettes Svigerfader, Prins Carl af Hessen, der paa dette Tidspunkt ejede Frederiksværk Gods og altsaa ogsaa Kikhavn. Han besluttede at udskifte en Del af Ejendommene for at komme bort fra Fællesdriften. Der blev saa oprettet 19 Huse med 16 Td. Land og 14 Huse med 8 Td. Land, og desuden blev der tillagt hvert Hus en Udlod. Samtidig fik Sognet sin første grundmurede Bygning. Det var Kikhavn Skole, som blev bygget i 1795.

I Folkemunde siges det, at spurgte man en af de Gamle fra Kikhavn, hvordan det gik med Landbruget, svarede han gerne, at det ikke gav ret meget, men det var nu ogsaa et »Bierhverv« for ham, og spurgte man ham omvendt om Fiskeriet, svarede han ogsaa, at det var et »Bierhverv« for ham.

Sandheden var vist den, at de to Erhverv skiftevis kunde være gode og daarlige, og han ikke selv altid havde Rede paa, hvilket af dem der var det bedste.

Indtil omkring 1800 gav Fiskeriet ikke stort Udbytte. Med Flyndergarn drev man det saakaldte »Foraarsfiske«, som strakte sig hen paa Sommeren. Der blev ogsaa drevet lidt Krogfiskeri. Ved Lejet var der kun faa og smaa Joller. Nogle Aar senere anskaffedes et Fiskeredskab, som kaldtes »Manser«, af Dybde 170 Bord og Længde 30 Favne, og hver Fisker ejede 5 Garn, der blev brugt til Sildefangst, for det meste ved Sjællands Rev.

Tidligt om Foraaret fangedes tillige Marsvin i Sættegarn, 8 Længder og 24 Garn i hver Længde. Udbyttet var en Del Aar ret godt, idet der i Gennemsnit fangedes 30—40 Stk. i hver Længde. Af et Marsvin kunde i Reglen smeltes 14—15 Potter Tran til en Pris af 24 Skilling pr. Pot.

Da dette Fiskeri imidlertid tog af efter nogle Aars Forløb, fordi det ikke kunde betale sig, begyndte Bundgarnsfiskeriet paa de samme »Stader«, som saadan en monopoliseret Fiskeplads kaldtes, og det var Bundgarnsfiskeriet, der bragte Kikhavns Befolkning fremad.

Frederiksværk Gods ejede Forstrandsretten, og den blev i 1805 bortforpagtet til Fiskerne i Kikhavn for tre Staders Vedkommende, beliggende mellem Kikhavn og Liseleje. I de store Garn fangedes al Slags Fladfisk, Torsk



Fisker og Landmand Niels Jensen Nielsen og Hustru Maren Kirstine — begge døde for en halv Snes Aar siden. Deres Ejendom, som har været i Slægtens Besiddelse i over 200 Aar, tilhører nu Svigersønnen, Sogneraadformand, Parcellist Einer Petersen, Kikhavn. (Den i Artiklen nævnte gamle Fisker, der under Branden i 1794 reddede den vestlige Del af Kikhavn, var Tipoldefar til Niels Jensen Nielsen.)

og Sild. Dog voldte Bundgarnene Fiskerne en Del Bryderi. Stormene kunde vælte Pælene, og Garnet maatte paa »Bakken« og repareres.

☆

Det var dog egentlig først i 1836, at Bundgarnsfiskeriet tog rigtigt Opsving, da en driftig Fisker i Sølager, Peder Pedersen med Tilnavnet »Kæmpe«, kom i Spidsen for Fiskerlauget, som havde faaet et rentefrit Laan paa 300 Rigsdaler i det Rejersenske Fond til Indkøb af Hamp og Tovværk. Indtil 1860 var der saaledes et stort Bundgarnsfiskeri ved Halsnæs Nordkyst, men derefter begyndte det at tage af. Den store Fiskerigdom var ved at ebbe ud.

Paa dette Tidspunkt blev der af de tre Bundgarnssteder svaret 102 Rdl. om Aaret til Statskassen, men der kunde ogsaa fiskes for over 2000 Rdl. aarligt.

Omkostningerne til Anskaffelse af de store Bundgarn og Vedligeholdelse af dem, saavel som Røgtning, tog selvfølgelig ikke saa ganske lidt af Indtægten, men alligevel blev der en pæn Fortjeneste til de 18 Interessenter.

Gaardmændene paa Egnen, hvis Jorder grænsede ud til Stranden, begyndte nu ogsaa at interessere sig for den gode Indtægt ved Bundgarnsfiskeriet, og de ønskede at komme i Besiddelse af »Staderne«. Da Forpagtningstiden var udløbet i 1862, forlangte Gaardmændene at købe Forstrandsretten af Staten (Statens Ret til Forstranden blev først ophævet i 1888) for 840 Rdl. til Ejendom eller 160 Rdl. i Forpagtningsafgift i 10 Aar. Fiskerne rejste imidlertid ind til Ministeriet og anmodede om at faa Kontrakten fornyet for 10 Aar imod en Afgift, der svarede til det Beløb, som Renten vilde udgøre af den Sum, som Gaardmændene havde budt til Ejendom for de tre Stader, og denne Ordning blev godkendt af Ministeriet.

I den første Halvdel af Forpagtningstiden gik det nogenlunde, men i de sidste 5 Aar var det meget sløjt med Fiskeriet. Det ene Stade blev nedlagt, og Staten nedsatte Afgiften til 10 Rdl. aarligt.

Naar man undertiden fik store Fangster i Bundgarne, kneb det svært med at faa Fisken afsat, og navnlig i Perioder, hvor der fangedes mange Torsk, var det ikke noget Særsyn at se, at Fiskerne kørte dem ud paa Marken som Gødning.

☆

Paa Egnen var der en Del Fiskeprangere, der trillede eller bar Fisken i Kuber ud til de omliggende Byer for at skaffe Afsætning. Der var dog flere, som tog Turen med Trillebøren til Hillerød og København, og blandt dem skal nævnes Niels Skipper fra Kikhavn, der var en saare glad og tilfreds Mand, skønt det tit kneb med at skaffe Føden til Konen og de 8 Børn i Hjemmet. Han blev 95 Aar. Ogsaa Niels Rytter fra Melby var en kendt Fiskepranger.

Paa de rigtige store Fangstdage ved Bundgarne i Foraarstiden fik Gaardmændene ved Kysten ogsaa Fiskelæs, og Turen gik med smaa rapfodede Heste for den saakaldte »Frederiksborgvogn« særlig til Roskilde og København. Fra Nødebo-Stadet, som Kikhavnerne ogsaa ejede, var det næsten altid Manden paa »Klithøjgaard« i Hald, der kørte med Fangsterne.

I mange Tilfælde var det Gaardmændene, der handlede for egen Regning, og desværre skete det ogsaa, at der opstod Kiv og Strid om Priserne imellem Handelsmændene. Gaardmanden Niels Lyngby paa Melby Mark blev saaledes engang slaaet ned med en Svingel, da han kørte fra Roskilde Marked. En Person krøb op i Vognen og tildelte ham et Slag bagfra. Man mente, at Overfaldet skyldtes, at Niels Lyngby havde solgt sin Fisk for billigt. Overfaldet blev aldrig opklaret trods lange Retsforhandlinger.

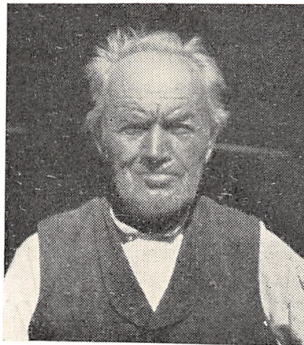
☆

I Tidens Løb mistede Kikhavn sin Betydning som Fiskerleje — dels fordi Agerbruget efterhaanden betalte sig bedre end Fiskeriet, og dels fordi de yngre Fiskere driver deres Fiskeri fra Lynæs og Hundested Havne. De store Kuttere og moderne Redskaber kan ikke bruges fra den aabne Kyst.

☆

Kikhavn og den hvide Strand ligger der dog stadig — og ser vel at mærke ud nu som i fordums Dage. I en ny Tid har Byen forstaaet at bevare sit gamle Særpræg, og det kommer den nu til Gode: Landliggerne har forlængst opdaget Kikhavns Idyl! Forhaabentlig vil denne Idyl, dette Minde om fredfyldte svundne Tider og om gammel Halsnæs-Kultur blive bevaret længe!

Fisker og Landmand Jens Jensen, Kikhavn.
haver i det gamle



(Død, 90 Aar gammel, i 1935.) Han var Part-Bundgarmslaug.

Dagny, - Digterpræstens Datter fra Frederiksborg

AF ARNE ROSTED

Digterpræsten J. C. Hostrups sidste nulevende Datter, cand. polyt. Fru Dagny Hostrup-Pedersen, født i Hillerød i 1873, fortæller her om sin berømte Far.

JENS CHRISTIAN HOSTRUP var Københavner med K — hvis der var noget, der hed det, da han blev født i 1818. I det Middelstandshjem, hvor han voksede op, saa han, hvordan den jævne Københavner levede, og hørte hans Sprog, og det fremgaar bl. a. af »Genboerne«, at Slang ikke er nogen nymodens Opfindelse. Men Hostrup blev ikke hængende i Studenterkomedierne. Da han bestemte sig for Præstegernin-

gen, satte det sine Spor i Forfatterskabet, og den studentikose Digter, der bl. a. er Far til Punche-Visen »Nu er det stille —«, skænkede Højskolen nogle af dens bedste Sange.

Og Digterpræsten huskes baade for sine Komedier, Vaudeviller og Sange — eller for de Prædikener, der blev til, da han var Slotspræst i Hillerød fra 1862—81.

Hvis man ikke er stiv i Aarstal, kan man godt tro, det er utallige Aar, siden Digterpræsten skrev sin sidste Linie, og der er ogsaa gaaet en rum Tid, men dog ikke længere, end at man paa Gaden i København den Dag i Dag kan møde Hostrups Datter, Dagny, født

i Frederiksborg. Og Fru *Hostrup-Pedersen* husker udmærket Aarene i Hillerød, selv om hun nu er en Dame paa 78. Hendes Forældres Møbler og Bogsamling, som omgiver hende i den smukke Villa i Tranevænget, rummer saa mange Minder.

Fru Hostrup-Pedersen er den sidste af Børnene, og hun siger selv, at hun var for ung til at kunne føle det samme for sin Fars Komedier som hendes ældre Søskende, dengang Komedierna blev til, men siden hen har hun glædet sig over dem Gang paa Gang. Det er ikke mange Maaneder siden, hun sad i et københavnsk Teater og saa »En Spurv i Tranedans«, der blev til, mens Hostrup var Huslærer paa Kokkedal.

I Efteraaret 1846 skriver Hostrup til Kr. Mantzius: »Jeg sidder og bryder mit Hode med en Studenterkomedie til Fastelavn. Saa god som Genboerne bliver den vist ikke, men i alt Fald skal den ikke blive en Kopi af den. Jeg har i Grunden opdaget, at jeg har en uhyre Produktionsevne, saa jeg har mere ondt ved at begrænse mig end ved at opfinde, — —«

Det var Ideen til »En Spurv i Tranedans«, Hostrups skarpeste Komedie, der var ved at tage Form, denne Skildring af »de fornemme«, hvor Hostrup forlod sin vanlige Godmodighed. Stykket opførtes Fastelavn 1846 som Studenterkomedie af Dilettanter. Det gjorde megen Lykke og kom senere paa Det kgl. Teaters faste Repertoire.

Da Hostrup var flyttet fra Kokkedal til sin Mor paa Svanemosegaard ved Blaagaardsvejen, murede han sig inde, skrev fra Morgen til Aften paa sit Kvistværelse, — og kom saa en Dag ned og fortalte sin Familie, at han havde skrevet et nyt Stykke. Han læste det for dem og sang Sangene. Det var »Eventyr paa Fodrejsen«, færdigskrevet i eet Aandedrag. Det kunde han gøre, fordi det allerede i et Par Aar havde ligget i hans Sind. Fru Hostrup-Pedersens ældre Broder, Digteren og Valgmenighedspræsten Helge Hostrup, fortæller, at Faderen en Sommeraften 1844 havde været alene hjemme paa Kokkedal med sine Elever. De sad og talte om en større lokal Nyhed: En af Slaverne — Tugthusfangerne — var brudt ud fra Kronborg. Man var en Smule beklemte ved Tanken om, at han maaske huserede lige i Nærheden. Da hørte de et voldsomt Brag i Stuen ved Siden af. Eleverne, to Pigebørn, skreg op, Hostrup tog Lyset og gik gennem Havestuen for at se, hvad der var paa Færde. Han opdagede da, at Vinden havde hugget et Par Vinduesskodder frem og tilbage. Hostrup gik op paa sit Værelse, — og fik Ideen til »Eventyr paa Fodrejsen«, Kontrasten mellem Sommeraftens blide Fred og Forbryderens oprevne Sind. Hostrup tog straks fat, men det vilde ikke rigtig forme sig for ham. Personerne skulde tale paa Vers . . . men først da han et Par Aar efter opgav Versformen, skrev han »Eventyr paa Fodrejsen« færdigt. Og da kunde det altsaa ske i eet Træk. Stykket blev anonymt



Fru Dagny Hostrup-Pedersen, fotograferet i sit Hjem sammen med Hunden »Pelle«.

indsendt til Det kgl. Teater og straks antaget. Det paa-
staas, at Heiberg ved Gennemlæsningen sagde: — Det er jo af Hostrup! »Eventyr paa Fodrejsen« blev opført i Maj 1848 med Phister som Skriverhans og Rosenkilde som Assessoren.

✱

FRU Hostrup-Pedersen oplevede Førsteopførelsen baade af »Karens Garde« og af »Under Snefog«, skrevet af emeritus Hostrup paa Frederiksberg. Til det sidste Lystspils Premiere knytter sig iøvrigt en lille Historie. Utallige af Hostrups Venner fra Hillerød havde besluttet sig til at tage til København for at være med til at hylde deres gamle Præst paa Teatret, men kun de færreste af dem naaede frem. Det satte i med en saadant Snefog, at baade Tog og andre Køretøjer blev stikkende i Sneen.

Mange af Digterens Venner fra Hillerød havde meget at takke Hostrup for. De oplevede herlige Timer hos ham, og de traf Datidens Personligheder i Præstegaardens Stuer. Bjørnstjerne Bjørnson kom der bl. a., og Henrik Ibsens Model til Nora i »Et Dukkehjem« havde sin daglige Gang hos Hostrups.

Baade »Nora« og hendes Mand var stærkt litterært interesseret, hun havde fra sin Ungdomstid kendt Ibsen. Hendes Ulykke, da hun havde paadraget sig en Gæld og for Mandens Skyld forlod Hjemmet, saa hans borgerlige Ære kunde reddes, blev af Ibsen be-

nyttet i et »Dukkehem«, — og Hostrup blev inspireret til »Eva«, hans første dramatiske Arbejde efter 25 Aars Forløb. Typisk for Hostrup lod han Ægtefællerne blive forenede . . .

Hostrup og hans Hustru var meget frisindede Mennesker, og naar de drøftede Tidens Problemer med de skiftende Gæster, deltog deres Børn ivrigt i Polemiken — eller var andægtige Tilhørere. Der var ikke noget med, at de maatte forlade Stuen, naar de voksne talte, og de nye Bøger, der strømmede til Præstegaarden, var ikke forbeholdt de Voksne. Intet blev gemt til Side for den opvoksende Slægt. Hostrup var Naturelsker og en meget blid Mand, men han kunde oprøres. Fandt han, at der skete Uret mod et eller andet, kunde han godt blive vred, og det satte sig forøvrigt tydelige Spor i hans Digtning.

Naar Hostrup skrev, foregik det gerne i Studerekammeret, og man forstyrrede ham ikke, men naar han var færdig, læste han først og fremmest Produktet højt for sin Hustru og rettede sig efter hendes Kritik. Det var ikke altid, de to var enige i alle Spørgsmaal, men der var altid et straalende Kammeratskab mellem dem.

Hvis man spørger Fru Hostrup-Pedersen, hvad hun sætter højest af det, hendes Far har skrevet, svarer

hun: Det bliver sikkert et lille Vers, Far skrev til min Mor kort før sin Død i 1892, og saa »I Farens Stund« der blev til i Provisorietiden. Af Teaterstykker maa det blive »Eventyr paa Fodrejsen«.

Verset til Hostrups Hustru Elisabeth lød:

*Jeg har faaet en Ven for Livet,
bedre blev der ingen givet,
hun har fyldt min Vaar med Blommer
og bragt Solskin til min Sommer,
var min Fælle tro i Striden,
er min Trøst i Skumringstiden;
alting har hun med mig delt,
hun har gjort mit Halvliv helt.*

Men det er ikke alene, hvad Hostrup skrev, der er Minder for hans eneste nulevende Datter. Hun husker utallige smaa og store Træk om Digterpræstens Liv, og i Besættelsestiden skrev hun sine Erindringer. Desværre er de kun beregnet for den allernærmeste Familie. »Naar jeg engang er død« — siger Fru Hostrup-Pedersen — »skal mine fem Sønner ha' dem, saa de maaske kan glædes over nogle af de dejlige Minder, jeg har haft.«

Sensommer-Morgen ved Kregme Strand

AF JAN PENDER SCHMIDT

*For mit Øje hviler Fjordens Vande!
— I det fjerne skimtes Jægerspris.
Maager svæver langs de lave Strande;
Solen løftes langsomt af sin Dis.
Klinten hæver sig i Syd mod Blaaet;
længre nede anes Frederikssund.
— Duft af Straaet, der i Gaar blev slaaet,
signer denne danske Morgenstund!*

*Brisen farter lystigt rundt om Næsset.
— Fløjens Hane gaar for Vind og Vejr.
Sommerfuglen drikker Dugg af Græsset
før sin sidste aarle Elsker-Færd.
Marmor-Skyens sitrende Gardiner
splittes af en gylden Strime Sol.
— Lyden af Græshoppe-Violiner
svarer, nu den første Hane gol!*

*Plærens altid vaagne Myretue
vrimler med den kampberedte Hær.
Ørentvisten — som et ynksomt Skue —
ligger dræbt af Myrens Kæbe-Sværd.
Træet uden Valnød rig paa Kerne
hviler træt sin Gren mod Husets Tag.
— Østpaa stiger gylden i det fjerne
Aarets sidste danske Sommerdag!*

*Kulhusrenden flanker denne Verden
blaa og dyb med Lynæs i sin Favn;
maage-vinget paa sin Brakvands-Færd
duver Baaden mod sin Moder-Havn.
Badehuset staar paa sine Pæle
— løftet som en Ø af denne Fjord,
hvor de fjerne Fædres Eftermæle
satte sig saa kernefulde Spor!*

*Fjordens Vande hviler for mit Øje!
— Lave Kyster begner Rigets Høst.
Gule Agre dækker Dal og Høje.
— Solens Ansigt smiler blidt fra Øst.
Huset hér og Haven med sin Plæne,
Myretuen med sit vilde Jag,
Jords og Himmels høstlige Domæne
rakte mig endnu en Sommerdag!*

Kregme Strand, Sensommer 1951.

Julenissens Avislæsning

Julenissen er som bekendt en Slags Sæsonarbejder, der navnlig er beskæftiget i December. Han ligger dog ikke i Dvale de øvrige Maaneder, og bl. a. har han i de senere Aar boldt et vaagent Øje med de Fejl, som hans Kolleger, Sætter- og Trykkernisserne ved de nordsjællandske Blade, begaar. Men ogsaa andre Nisser, f. Eks. blandt lokale Folk, der sender Aviserne Nyheder fra deres Egn, og blandt Annoncørerne, har han haft Kig paa. En lille Prøve paa Samlingen følger her. Julenissen har ikke nævnt Navnene paa de forskellige Blade, hvor han har gjort sine Fund, men han har vedføjet Oplysninger om Egnen og om Tidspunktet, hvor Begivenhederne, der omtales, er foregaaet.

Bliver Torsken skudt?

Gilleleje, 6/9 1950: »Raner Børn Pirkebøssens Indhold?« (Pirke er Apparater til at fange Torsk med).

Til Fordel for —

Hørsholm, 21/9 1950: »Lederen af Salget af Lodsedler til Fordel for Gigten...«

Efter Ballet —

Frederikssund, 20/10 1950: »Efter Ballet spiller Fløjtenielsen op til Dans.«

En vidunderlig Tud.

Birkerød, 4/11 1950: »Midt i Efteraarets Slud og Kulde var det en vidunderlig Tud, Dr. phil. Gunnar Thorsen førte Tilhørerne med ud paa...«

Ærindrer De, det var i —

Birkerød, 5/11 1950: »...Tavler udenfor de forskellige Kontorer og Lokaler, hvad der ligeledes vil være en Orientering for dem, der har specielle Ærindringer paa Raadhuset.«

Indendørs —

Helsingør, 19/11 1950: »Hus søges, Helsingør eller Omegn. Ønsker at købe Hus med Have i, maa gerne trænge til Reparation...«

Ærbødigst —

Helsingør, 21/11 1950: »Programmet bestod af Bachs magtfuld ærbødige Suite i h-Mol...«

Hvad for en han?

Helsingør, 21/11 1950: »Paspolitiet har i Paskontrollen paagrebet to Københavnerne, der var efterlyst for 60 Dages uafsonet Fængsel. Han indsattes foreløbig i Helsingør Arrest.«

Livsfarlig Observation.

Hundested, 21/11 1950: »Nu har vi 2 Gange observeret, at der har været slukkede Lygter for Enderne af Udgravningerne. Det er livsfarligt.«

Mon?

Frederiksværk, 2/12 1950: »...kørte paa Cykle ved at stikke det ene Ben ind under Slangen...«

Fine Køer i Idrætsforeningen.

Frederikssund, 7/1 1951: »Oppe-Sundby-Rørbæk Idrætsforening har holdt Generalforsamling... Foreningen har i Regnskabsaaret 1949-50 441,3 indberettede Aarskøer med 4056 kg Mælk, 4,02 pCt. Fedt og 183 kg Smør pr. Ko, en Fremgang fra sidste Aar paa 36,2

Køer, 282 kg Mælk, 0,04 pCt. Fedt og 15 kg Smør. Foreningen har 10 Køer med over 300 kg Smør, som staar hos Gdr. K. Edv. Nielsen, Karl Petersen, Chr. Andersen, Ole Jørgensen, Arne Thyssen og E. Sommer.«

Ædle Kvinder, skønne Møer —

Frederiksværk, 29/1 1951: »...Studiekredsmøer paa Torsdag i Kaffe-stuen.«

Holdt!

Frederiksværk, 15/2 1951: »Frederiksværkkredsens Husmandsforening holder i Morgen paa Restaurant »Skovlyst«, Frederiksværk.«

Uhyggeligt.

Frederikssund, 9/3 1951: »En Skærm var løs, og Døden var bundet til Bilen med Sejlgarn.«

Overraskelse: Evigheds-Sanger.

Frederiksværk, 5/7 1951: »Asserbohus byder i Sommer paa mange forskellige Overraskelser. Hotellet har engageret den evige Sanger og Pianist Hjalmar Bjørn...«

De skal konfirmeres —

Frederikssund, 8/7 1951: »Det var, som omtalt, Meningen, at de to Psykopater, der sidder i Frederikssund Arrest, i Gaar skulde have været konfronteret med det overfaldne Pengepostbud...« (Meddelelsen bringes under Overskriften: »Konfirmationen udsat til paa Onsdag.«)

I nævnte Selskab —

Hillerød, 25/7 1951: »Stifterne af A/S Rødbvemüny-Trade Autofærge indbyder herved i Henhold til Stiftelsesoverenskomsten af 24. Juni 1951 til Tegning af mindst 600,000— i Aktier i nævnte Selskab til pari Kurs...« (Annonce.)

Eksisterer der Cylindre, som ikke er runde?

Hillerød, 27/7 1951: »Den lille Ting opbevares i en rund Træcylinder med Laag...«

Skrap!t!

Venslev, 31/7 1951: »Advarsel. Den 7., 8. og 10. August holder Holbæk Garnison Skraptskydning med Kanoner fra Tuse Næs.«

Geologisk Fænomen.

Hundested, 23/8 1951: »Rullesten, Hundested, lukket fra og med Fredag den 24.—Torsdag den 30. August.« (Annonce.)

»Elverhøj« som Gyser?

Gilleleje, 29/8 1951: »Blodklubben vil opføre »Elverhøj«, som blev afløst af Turistforeningen.«



»Jul i Nordsjælland«s Præmieopgaver

»JUL I NORDSJÆLLAND« har igen i Aar en lille Konkurrence for Børn og voksne. — Præmierne er for de voksne et Udvalg af Aarets bedste Bøger og for Børnene anerkendte Børnebøger. Naar Opgaverne er løst, sendes de til »Jul i Nordsjælland«, Jernbanegade 12, Frederiksværk, sammen med Kuponerne, der klippes af Hjørnerne. Løsningen maa være Redaktionen i Hænde senest 8. Januar 1952. Hvis man er fyldt 15 Aar inden Januar, kan man kun deltage i Vokse.,opgaverne. Der kan godt i samme Kuvert være Løsninger for baade Voksen- og Børneopgaver. Der trækkes Lod mellem de rigtige Løsninger.

Voksenopgave Nr. 1.

A	●	●	●	s
N	●	●	●	a
D	●	●	●	s
E	●	●	●	n
S	●	●	●	a
T	●	●	●	a
E	●	●	●	h
G	●	●	●	a

Sæt Bogstaver ind i Stedet for Prikkerne, saa der fremkommer en Række Pigenavne.

Hvad er det for 8 Pigenavne?

Voksenopgave Nr. 2.

R	×	×	×	×	×	×
Ø	×	×	×	×	×	×
D	×	×	×	×	×	×
K	×	×	×	×	×	×
A	×	×	×	×	×	×
A	×	×	×	×	×	×
L	×	×	×	×	×	×

Naar man sætter de rigtige Bogstaver ind i Stedet for Krydsene, faar man Navnene paa 7 Telefoncentraler i Nordsjælland.

Hvad hedder de 7 Centraler?

Børneopgave Nr. 1.

H	×	(Tørt Græs).
J	×	(Det modsatte af »nej«).
E	×	(Det samme som »ikke«).
R	×	(Sy).
T	×	(Drik).
E	×	(Kort).
R	×	(Stilhed).

Her er 7 Ord med kun to Bogstaver i hvert. Det sidste Bogstav mangler, men der er sat et Kryds, hvor det skal staa. Sæt Bogstaver i Stedet for Krydsene.

Hvad er det saa for 7 Ord?

Børneopgave Nr. 2.

K	×	×	×	(Dansk Konge, der ogsaa regerede i England).
R	×	×	×	(Kendt fra Finderup Lade).
Æ	×	×	×	(Havets Gud).
M	×	×	×	(General, hvis Navn er kendt fra Treaarskrigen og Krigen 1864).
M	×	×	×	(Klosterbeboer).
E	×	×	×	(Knud den Stores Dronning).
R	×	×	×	(Den Konge, der havde 12 Bersærker).
H	×	×	×	(Christian den Førstes ældste Søn).
U	×	×	×	(Kong Vermunds Søn).
S	×	×	×	(Biskop Absalons Skriver).

Her er noget fra Danmarkshistorien! Sæt Bogstaver i Stedet for Krydsene. Saa faar I 10 Ord med fire Bogstaver i hvert.

Hvad er det for 10 Ord?

TAG OGSAA OM VINTEREN

med

Frederiksværkbanen

✱ ✱ ✱



HOTEL „Leidersdorff“

HILLERØD — TELEFON: 37.38.679

Nyttige

JULEGÅVER

til
hele Familien
finder De
lettest hos

NORREGADE 24

TLF. 64

H. ANDREASEN
FREDERIKSVÆRK

ISENKRAM - GLAS - PORCELÆN - UDSKYR - SPORT

Den

RIGTIGE

Ur- og Guldsmedeforretning

S. P. Løkke & Søn

URMAGER OG GULDSMED
FREDERIKSVÆRK

TLF. 286

A S
Frederiksværk
Trælasthan

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER

TELEFON *6 OG 12

MØRTEL . STØBEGODS . BRÆNDEL

GRAND HOTEL

Frederiksværk

(Rob. G. Rose) Telefon 8

KOSMORAMA

(samme Direktion) Telefon 455



Frederiksværk

Bogtrykkeri

Etableret 1924

Godthaabsvej 4 . Alf Jensen . Telefon 285*

SPAREKASSEN FOR FREDERIKSVÆRK OG OMEGN

Frederiksværk Tlf. 340 . Hundested Tlf. 34 . Liseleje Tlf. 251
 Indlaan ca. 18 Millioner Kroner . Reserver ca. 1.200.000 Kr.

INDLAAN — UDLAAN

Boksanlæg . Sparebøsser . Døgnboks

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

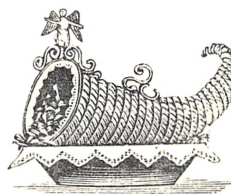
Kender De Frederiksværk ?

Bryggeris Produkter

Prima Hvidtøl - Lyst Hvidtøl

Citronvand - Messina

Første Klasses Raamaterialer — Gennemført Hygiejne



KNUD V. ERNORS BAGERI OG CONDITORI

Nørregade 23 . Frederiksværk . Tlf. 62

Atter i Aar

købes **Julegaverne** hos

FREDERIKSVÆRK
ISENKRAMFORRETNING

Tlf. 150*

STORT UDVALG I

Vine og Cigarer

Frederiksværk Materialhandel

CARL HANSEN

Tlf. 26

Frederiksværk Dampvaskeri og kemiske Tøjrenseri

G. LARSEN



TELEFON 18

Vagn Nielsen

STATSAUT. SKIBSMÆGLER
FREDERIKSVÆRK



Telegram-Adresse: »Neslein« . Telefon 185



I Aar kan vi tilbyde et virkeligt smukt
Udvalg i Gaveartikler og indbyder Dem
til at aflægge Forretningen et Besøg.

POUL LIEBERKIND

Frederiksværk . Telefon *17

Banken

for

Frederiksværk og Omegn

Aktieselskab

Oluf Pedersens Smede- og Maskinværksted

Nørregade 58 FREDERIKSVÆRK Telef. Nr. 422



Centralvarme - Oliefyrringsanlæg - Elektrisk Svejsning
Autogensvejsning - Vandværksanlæg - Alt Drejearbejde
Reparation af Kedler og Beholdere

ERIK DREISIG
FREDERIKSVÆRK . TELEFON 443
Skræderi og Herrekonfektion

Lund & Rasmussen ^{A/S}

HELSINGØR

FREDERIKSVÆRK

Kolonial en gros

--ALT  elektrisk

Smukke Bordlamper . Moderne Lampetter
Alt i El-Køkkenudstyr . Brødrister og Strygejern
Højfjeldssole udlejes

KNUD LØTH

aut. Installatør

Tlf. Frederiksværk 177 . Nørregade 20

CYKLER - RADIO

Støvsugere *Alle førende Mærker*

Symaskiner

✱

Grammofon-Plader

Motorcykler

»Knallert«

Salg & Service

Hans Blom

Helsingø Tlf. 71

Schmidts **KONDITIONER**
HELSINGE

Vi kan levere Dem

de lækreste
Fødselsdagskringler
Søsterkager
Wienerbrød
Kager
Smaakager
og alle mulige
andre Slags Brød

Prøv engang vor Is
eller andre Desserter

ÆRB. *Aug. Schmidt*
Telefon Helsingø 49

Spare- og Laanekassen
for Kronborg vestre Birk

Helsingøegnens Sparekasse

Oprettet 1862



Helsingø - Gilleleje - Tisvilde

Alle Sparekasseforretninger udføres
Boxer udlejes



Kvalitet

Kvantitet

Kapacitet

☆

C. Nordlundes Bogtrykkeri

Oswald Terkelsen

Slotsgade 3 . Hillerød . Telefon 175

Alle Slags

**Landbrugsmaskiner
og Landbrugsredskaber**

Gunnar Olsen

HILLERØD MASKINFORRETNING

Slotsgade 28 - Telefon 295

Søger De
den rigtige haandsyede Hat,
finder De den bedst hos

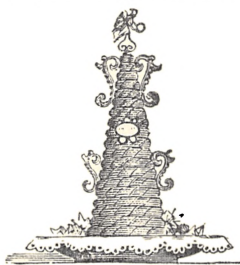
Gerda
v/ Elly Rasmussen

Slotsgade 43 - Hillerød - Telefon 410

✧ Køb
nyttige Julegaver

Magasin Madsen

SLOTSGADE 23 . HILLERØD . TELEFON 963



Ehrbahn Petersens Conditori

Sdr. Jernbanevej 24 . Telefon 1384 - 1385 . Hillerød
Bedste Kaffe ✧ Lækreste Kager ✧ Altid varmt Wienerbrød
BESTILLINGER SENDES OVERALT

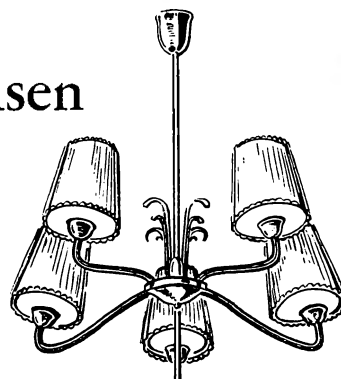
Henning Olsen

aut. Installatør

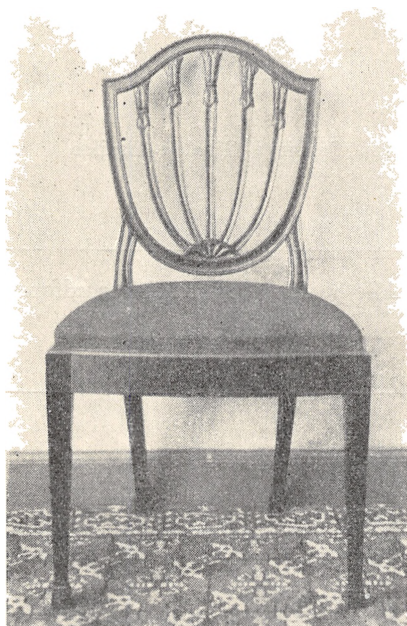
Lys . Kraft . Varme
Hegn . Alt i Lamper,
Kroner og Skærme

Køleskabe

Alt til
elektrisk Køkken



Frederiksværksgade 11 A . Hillerød . Telefon 481



EXCLUSIVE MØBLER

og nænsom Restaurering af Antikviteter udføres af

Borella-Hansen & Co.

Telefon 598 . Hillerød

MANUFAKTUR

TRICOTAGE

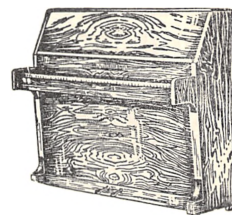
SMAATING

Abildgaards Kontantforretning

Telefon 337 . Hillerød

**Knudsen & Søn
Piano**

er et Instrument, der til en rimelig
Pris fuldt ud vil tilfredsstille alle
Musikelskere — ogsaa Dem.



Knudsen & Søn
MUSIKHUSET



SLOTS PAVILLONEN

I FREDERIKSBORG SLOTSPARK

Ejes af Hillerød kommune

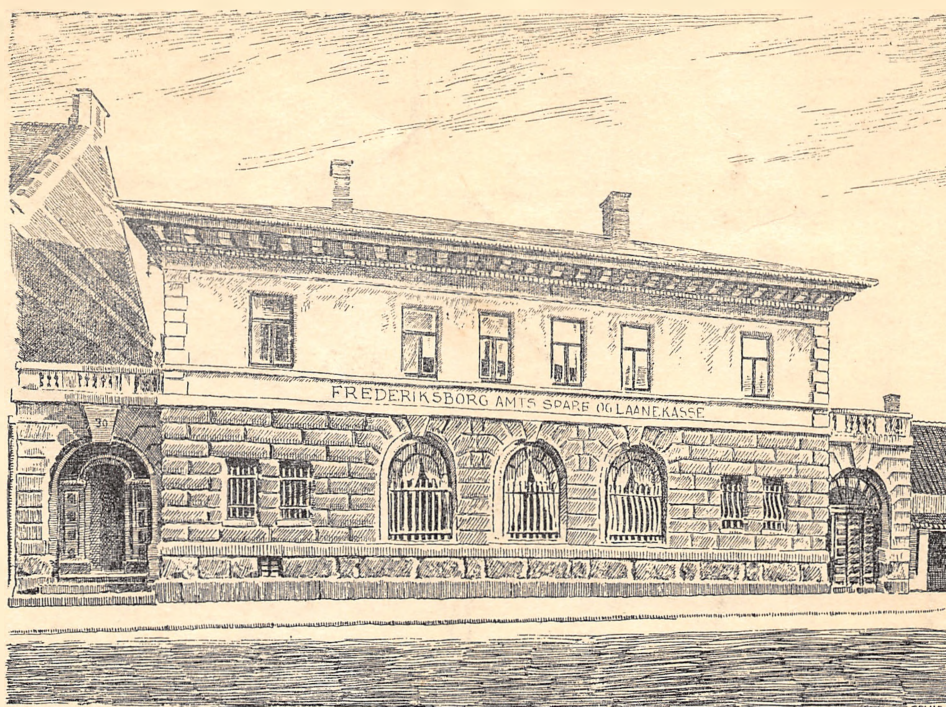
Under høje trækroner af eg og bøg, med udsigt over rhododendronbuske mod slottets høje tårne, ligger den nye slotspavillon med rødt tag og hvide vægge, på en gang moderne og dog så ægte dansk.

I den sydlige fløj ligger restaurantlokalerne med plads til 200 gæster og en stor serveringsterrasse. I vestfløjen er der festsal for små selskaber og en mindre sal til ca. 100 kuverter, mens den store sal i østfløjen kan tage selskaber på indtil 600 kuverter.

Slotspavillonen har eget konditori og moderne køkken med stor kapacitet.

Alle lokaler er med hensyn til indretning og montering præget af de bedste traditioner i dansk bolig- og møbelkunst.

NORDSJÆLLANDS SMUKKESTE RESTAURANT



Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse *Stiftet 1842*

Indlånskapital ca. 100 millioner — Reserver ca. 8 millioner



Hovedkontoret

i Hillerød

er åbent daglig kl. 9—15

lørdag kl. 9—12³⁰

Telefon 78

5 ledninger



**Indskud modtages
til forrentning**

Lån ydes

Boksrøm udlejes

Filialernes åbningstider:

Birkerød

Daglig 10—15

lørdag 10—13. Tlf. 478

Farum

Daglig 9³⁰—11. Tlf. 248

Fredensborg

Daglig 10—15

lørdag 10—12³⁰. Tlf. 232

Frederikssund

Daglig 10—15

lørdag 10—13. Tlf. 35

Ganløse

Daglig 10³⁰—12. Tlf. 35

Gilleleje

Daglig 10—13

lørdag 10—12. Tlf. 170

Græsted

Daglig 14—16

lørdag 10³⁰—12. Tlf. 70

Helsingø

Daglig 11-12 og 13³⁰-15³⁰

lørdag 10—12. Tlf. 244

Hornbæk

Daglig 10—12. Tlf. 15

Hørsholm

Daglig 11—14

lørdag 11—12³⁰. Tlf. 507

Jægerspris

Daglig 10—12. Tlf. 57

Lillerød

Daglig 12—15

lørdag 10—12

Tlf. Allerød 38

Skibby

Daglig 11—13. Tlf. 158

Slangerup

Daglig 14³⁰—16

lørdag 10³⁰—12. Tlf. 26

Vexø

Daglig 13³⁰—15

lørdag 13—14

Tlf. Søsum 117